

Felles kamp mot fattigdom

Statsminister Kjell Magne Bondevik og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson opptrådte i felles front da den nye stortingsmeldingen om utviklingspolitikken ble framlagt under et arrangement i Oslo nylig. Gjennom sterkere samordning av utviklingspolitikken både nasjonalt og internasjonalt skal effektiviteten i arbeidet mot fattigdom forbedres.

Side 3, 4 og 5

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN / SCANPIX

Landbruks-eksport gir liten effekt for fattige

Side 24

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 4 · 2004

FOTO: SCANPIX

PRIO-forsker slår tilbake

Side 9

Det nye, rene, pene Kenya?

Side 10-11

Pengene flagret i Malawi

Side 18-19

FOTO: SCANPIX

Liten hjelp å få fra Mbeki

Side 20

Rapport fra overstyrte Bosnia

Side 22-23

Hadija Mahamat Manis (8) så sine foreldre bli drept av arabiske milittsoldater.

FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

Én million på flukt

Darfur-terroren truer fredssamtalene om Sudan

■ Kan det gå mot varig fred i Sudan når regimet i Khartoum samtidig anklages for medvirkning til etnisk rensing i Darfur, landets største provins?

■ Arabiske milittgrupper, med støtte fra Khartoum, terroriserer, massakrerer og driver den afrikanske, i hovedsak muslimske, sivilbefolkningen på flukt. 10 000 mennesker er drept, nærmere én million mennesker har flyktet, anslår talsmenn for FN og menneskerettighetsorganisasjoner.

■ – Verdens verste flyktingetragedie er ikke Irak og ikke Palestina, det er Darfur, sier **Jan Egeland**, FNs visegeneralsekretær for humanitær bistand, om strømmen av flyktinger fra Sudan til Tsjad.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

■ Fotojournalisten **Gøril Trondsen Booth** har besøkt flyktingene i trøstesløse leirer inne i nabolandet Tsjad. Hun møtte blant andre 8-årige **Hadija Mahamat Manis**.

Side 13, 14 og 15

... men de fattige blir glemt

AV CHRISTINE WIIK, FOKUS, OG SILJE HAGERUP, SLUG

DEBATT

I BISTANDSAKTUELT 3/2004 fremhever HIPC-leder Vikram Nehru hvor positivt gjeldsletteprogrammene har virket. I likhet med norsk utviklingspolitikk synes også Nehru å være ukritisk til Verdensbankens betingelser for gjeldslette, knyttet til utarbeidelse av nasjonale fattigdomsstrategier (PRSPer).

I en rapport skrevet på oppdrag fra Utenriksdepartementet i Danmark 2003 påpekte Emma Bell (University of Sussex) at PRSPene er den omstridte strukturtilpasningspolitikken (SAP) i forkledning, der retorikken om deltakelse skal legitimere prosessen. Den norske regjeringen har i all hovedsak avvist slik kritikk, som gjennom flere år har blitt fremmet av forskere, FN-organer og frivillige organisasjoner i Nord og i Sør. I følge kritikerne bidrar denne politikken til å fremme, snarere enn å bekjempe, fattigdom.

UTENRIKSDEPARTEMENTET i Norge holder kurs om PRSP. Kurslederne legger ikke skjul på at de makroøkonomiske reformene Verdensbanken forventer av land som får gjeldslette, ikke er endret siden SAP. Kurset problematiserer prosessen frem mot en ferdig PRSP, men tar ikke opp til diskusjon Verdensbankens makroøkonomiske politikk.

I rapporten fra Bell hevder Majorie Mbiliny fra Tanzania Gender Networking Programme (TGNP) at makroøkonomiske reformer har ført til økte forskjeller mellom folk, mht. inntekt og tilgang på ressurser. Når statens sosiale tjenester kuttes øker kvinners ubetalte arbeidsbyrde. Mangelfullt kjønnsperspektiv på PRSPene er bekymringsfullt for

– Mer til sosiale tiltak

HIPC-sjefen mener gjeldslettelandene klarer seg bra økonomisk

Howdan kan flere land kvalifisere seg for gjeldslette, og hvordan få givertilstandene til å betale ut de lovede midlene? Dette var sentrale spørsmål da utviklingsminister Hilde Frøfjord Johnsen møtte ledere for HIPC, Vikram Nehru, i slutten av februar.

Gjeldslette bidrar til å fette land, som Nicaragua, kan bruke mer penger til fattigdombekjempelse.

ELLEN HOFVANG

Norge presser på for at de givertilstandene som har lovet å bidra med midler til gjeldslette, nå faktisk betaler. For å finansiere gjeldslettelandene under HIPC-initiativet ble man om lag 700 milliarder kroner fra IDA, Verdensbankens arm for utviklingsland. Disse må nå betales tilbake, for at ikke de fattige landene som kvalifiserer seg til å bli gjeldslette opp med å betale deler av regningen for gjeldsletten.

Finansieringen her er usikkert, men jeg kan ikke konkret kommentere hvor langt vi har kommet i forhold til enkeltland. Det er imidlertid et viktig skritt at vi nå har fått på plass en mekanisme for forhandlinger med andre givertilstand. Spørsmålet vi diskuterer i forbindelse med det kommende råsmøtet i Verdensbanken i slutten av april, sier Frøfjord Johnsen.

Tydlig framgang. Møtet mellom Frøfjord Johnsen og Nehru kommer mens UD er i ferd med å sluttføre arbeidet med en ny gjeldsplan, som skal være ferdig i løpet av våren og følge opp gjeldsplanen Frøfjord Johnsen la fram i 1998. Vikram Nehru mener erfaringen med HIPC, til tross for positiv.

Vi kan se tydelig framgang i HIPC-landene, og vurderer det slik at gjeldsletteprogrammet har hatt betydning for dette, sier Frøfjord Johnsen.

For sakte. Gjeldslettearbeidet har liksom gitt saknere rammer ena statsiden og HIPC-lederen hadde forventet. At land ikke oppnådde valg ut som kandidater til HIPC, 38 av disse er nå i ulike stadier av gjeldsletteprosessen, så land har til nå fullført HIPC-programmet og fått den gjeldslette givertilstandene er nødvendig for at gjeldsletten skal være bærekraftig. 17 land betinger seg et sted mellom startpunkt og fullføringspunkt, det vil si at de får noe gjeldslette mens de arbeider for å oppfylle betingelsene HIPC krever. Blant betingelsene er at det skal utarbeides en plan for fattigdomsbekjempelse (PRSP), og innføres ulike strukturre-

HIPC-leder Vikram Nehru møtte utviklingsminister Hilde Frøfjord Johnsen.

gjeldsplanens ramme på 3,7 milliarder kroner. Det viktigste nå er å gjøre innpass for å skape framgang for de 17 landene som fortsatt ikke har nådd fram til startpunktet for gjeldslette under HIPC, understreker Frøfjord Johnsen. Det er flere grunner til at disse har saknere skritt ut, men en viktig årsak er at mange av dem er berørt av væpnete konflikter. Det gjelder blant annet Sudan og Myanmar.

opp nye lån. «Noen land har økt sin gjeldsbyrde, men det viktigste er om de kan bære denne byrden. Det vi må se på er gjeld i forhold til landets eksportinntekter, sier han.

Nehru er ikke enig med de kritikerne som hevder HIPC-midlene har gått på bekostning av overføringer til fattige land uten stor gjeldsbyrde. «Det er riktig at dersom man ser på andelen overføringer som går til HIPC-landene versus andelen av de fattige landene, så har HIPC-landene andel av overføringene økt. Men det betyr ikke nødvendigvis at de økte overføringene ellers ville gått til de fattige landene utenom HIPC, sier han.

For få land. HIPC inkluderer for få land, gir for lite gjeldslette og tar for lang tid. Dette var det viktigste for SLUG å få understreket overfor Vikram Nehru da de møtte HIPC-lederen under hans Oslobesøk, sier koordinator for SLUG, Silje Hagerup, til Bistandsaktuelt. «Grunnen til at det går så sakte med gjeldsletten er at det stilles for

FATTIGDOMSSTRATEGIER som inneholder lite kjønnsanalyse er mangelfulle når det gjelder forståelsen for hva som skaper fattigdom. Data som er kjønns sensitiv og kvalitativ er nødvendig for å utvikle en effektiv fattigdomstrategi. Kvinner og kvinneforkjempere har vært underrepresentert i konsultasjonsmøter da det ikke har vært tatt hensyn til særlige hinder de har for deltakelse. I tillegg mangler ofte det offentlige apparatet kapasitet til å overvåke at kjønn er inkludert og mål oppnådd. Kjønn blir en liten del av en PRSP og ofte isolert til noen sektorer uten å forstå hvordan kjønn er relevant i alle sektorer. Studier viser også at det er mangelfulle indikatorer på kjønn i overvåkingen av gjennomføringen av en PRSP. Fordi budsjetter ofte er «kjønnsblinde» er «Gender budgets» et viktig verktøy for myndighetene for å overvåke kvinneperspektiv i PRSP-prosessen.

Hvordan sikrer norske myndigheter at deltakelse er mer enn retorikk og at kvinners deltakelse og

perspektiv er inkludert i en PRSP-prosessen? Kan vi hevde at Norge har en utviklingspolitikk som ikke når de fattige?

Christine Wiik (øverst) er prosjektkoordinator for Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS). **Silje Hagerup** er koordinator for Aksjon Slett U-landsgjelda (SLUG).

Artikkelforfatterne mener HIPC-leder Vikram Nehru og den norske regjeringen er for ukritiske til Verdensbankens betingelser for gjeldslette.

debatt

grupper som kjemper for kvinners rettigheter og har ført til debatt om de vil delta i prosessen. *Gender mainstreaming* vil kunne bli en annen form for kooptering, dersom det blir redusert til å øke kvinners deltakelse i makedorientert økonomisk reform, sier Mbiliny.

Ordforklaring: Gender mainstreaming – inkludering av kjønnsperspektiv i alle tiltak.

Etterrettelig oppfølging!

AV ANNE RØTHING, FOKUS

DEBATT

BISTANDSAKTUELT har i sin forrige utgave en artikkel om Norads støtte til frivillige organisasjoner. I artikkelen vises det til en reduksjon i bevilgningen til blant andre organisasjonen FOKUS – under overskriften «Svak oppfølging». Et slikt oppslag ser FOKUS seg nødt til å kommentere. FOKUS, Forum for kvinner og utviklingsspørsmål, er en sammenslutning av over 60 kvinneorganisasjoner, bredt sammensatt av kvinneutvalg i politiske partier, kvinneutvalg i solidaritetsorganisasjoner, interesseorganisasjoner og rene kvinnepolitiske organisasjoner.

FOKUS har rammeavtale med Norad på 17 millioner kroner årlig til kvinneorienterte prosjekter i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Det er den enkelte kvinneorganisasjon som har den direkte kontakten med kvinneorganisasjonene i sør, og som inngår samarbeidskontrakt med disse. I dag har 20 av våre tilsluttede organisasjoner prosjektavtaler på til

Over én milliard til «de frivillige»

Kirkens Nødhjelp toppet listen over mottakerne av NORADs statsstøtte til langsigtede bistandstiltak av ikke-statlige organisasjoner. Sammen med Bistandsnemnda, Reidar Børn, og Norsk Folkehjelp får organisasjonen rundt halvparten av den drøye milliard som NORAD årlig deler ut av folks skattepenger.

EN LAMMET Som i fjor, toppet Kirkens Nødhjelp lista over NORADs bidrag til ikke-statlige organisasjoners langsigtede bistandsarbeid, med totalt 585 millioner kroner i støtte. Dette er en liten nedgang fra 2003, men Kirkens Nødhjelp er fremdeles en klasse for seg. Minusorganisasjonenes paraplyorganisasjon, Bistandsnemnda, får en liten deling, og ender opp med totalt 100 millioner kroner. Reidar Børn på trevilt skal ha fått 100 millioner, like mye som i fjor – mens Norsk Folkehjelp kan påregne på halvannen million og ender opp med totalt 50 millioner kroner.

To nye partnere. Fra friløst på topp er det et langt stykke ned til de tre nye lagene: Avdeling for sosial utvikling, Avdeling for miljø og næringsutvikling, Avdeling for styret og samfunnsøkonomi og Avdeling for rettigheter og sosial samfunn.

FOKUS og tre andre organisasjoner har fått redusert sin støtte fra Norad på grunn av «svak oppfølging».

sammen 40 prosjekter innenfor rammeavtalen vi har med Norad. Prosjektene er rettet mot kvinner og har alle et uttalt mål om styrking av kvinners posisjon, valgmuligheter og rettigheter.

FOKUS er det forvaltningsmessige leddet mellom organisasjonene og Norad, og er ansvarlig for økonomi- og driftsrapportering til Norad/UD. I motsetning til en mer utbredt ordning, med rapportering direkte fra prosjekt til organisasjon, må altså regnskap, revisjon og årsrapporter i vårt «system» gjennom et ekstra ledd. Et regnskap skal føres og revi-

FOKUS finner Norads beslutning om å sette i verk sanksjoner som reduserer vårt prosjektbudsjett med en halv million kroner som uforståelig og dypt beklagelig.

debatt

deres i prosjekt, videre revideres i norsk kvinneorganisasjon – og deretter oversendes FOKUS for enda en revisjon, før det kan oversendes Norad.

DENNE rapporteringsgangen gjennom flere ledd gjør Norads frister vanskelig å overholde – av rent praktiske grunner. FOKUS har flere ganger tatt opp saken med Norad, men har pr. i dag ikke fått gehør for en utsettelse.

FOKUS er ellers i tett dialog med Norad om vårt arbeid generelt, og om vår prosjektportefølje spesielt, og forsinkelser har hele tiden vært meldt og begrunnet. FOKUS finner derfor Norads beslutning om å sette i verk sanksjoner som reduserer vårt prosjektbudsjett med en halv million kroner som uforståelig og dypt beklagelig for organisasjonenes prosjektpartnere.

Overskriften i Bistandsaktuelt: «Svak oppfølging» kan gi inntrykk av mangel på både arbeidsinnsats og rutiner. Dette er misvisende, og stemmer ikke med en tette prosjektoppfølging i FOKUS – og det arbeidet som hele tiden gjøres for å utarbeide hensiktsmessige rutiner, både for våre prosjektpartnere, og for å imøtekomme Norads krav.

Anne Røthing er daglig leder for Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS).

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid nr. 4/04 – 7. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør: Astrid Versto
Redaktør: Gunnar Zachrisen gz@norad.no
Journalister: Silje Berggrav silbergg@frisurf.no Liv R. Bjergene (perm.) Tone Bratteli (perm.) Ellen Hofsvang ellenhofsvang@hotmail.com Gunnar Kopperud lyngordon@c2i.net Erik Landet ela@norad.no

Redaksjonsråd: Øyvind Dahl Per Schreiner Tori Tveit Mariken Vaa
Internett: www.norad.no/bistandsaktuelt www.bistandsaktuelt.com

Postadresse: Boks 8034 Dep., 0030 Oslo
Kontoradresse: Ruseløkkv. 26 (6. etg.)
Telefon sentralbord: 22 24 20 30
Telefon redaksjon: 22 24 20 40 – 22 24 05 72
E-post redaksjon: gz@norad.no
Telefon annonser: 22 24 20 40 – 22 24 05 72
E-post annonser: Slett U-landsgjelda (SLUG). gz@norad.no

Fax: 22 24 20 66
Design / produksjon: Odysse reklamebyrå/ Akela grafisk design, Fred Isaksen, Larvik #5727

Trykk: Dagblad-Trykk AS
Abonnement: Bistandsaktuelt, NORAD, Boks 8034 Dep., 0030 Oslo. Telefon: 22 24 20 71. Fax: 22 24 20 66. E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett: www.bistandsaktuelt.com
Abonnementet er gratis. Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn

Utgiver: **Norad**
ISSN 1501-0201
Redaksjonen avsluttet: Tirsdag 4. mai 2004
Opplag – denne utgave: 13 500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:
«Det er i dag flere overvektige enn magre mennesker på jorden.»
Medisinprofessor Kaare Norum, kronikk i Aftenposten 22. april.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 2500 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

Halvert fattigdom i verda

LEIAR

Frå 1981 til 2001 er talet på menneske som lever under fattigdomsgrensa nerast halvert, frå 40 til 21 prosent. Det kjem fram i den nye rapporten frå Verdsbanken som er omtalt her i avisa i dag. Det er den raske økonomiske veksten i Aust- og Sør-Asia, med folkerike land som Kina og India, som er hovudforklaringa. I desse to regionane har over ein halv milliard menneske kome ut av fattigdomen på tjue år.

I sentral-Asia, Aust-Europa, Latin Amerika og – ikkje minst – Afrika har fattigdomen auka, eller nedgangen har vore svært liten. Rapporten slår fast at Tusenårs målet om å halvere fattigdomen innan 2015 er innan rekkjeveridde når me ser verda under eitt. Men sjansane til å nå målet i alle land, er små, med mindre det blir gjeve mykje meir bistand, det blir opna for mykje meir handel og det blir gjennomført vidtrekkjande styresettreformer.

Den nye stortingsmeldinga «Felles kamp mot fattigdom» tek omsyn til den røyndomen rapporten frå Verdsbanken skildrar. For å nå FN's tusenårs mål meiner også regjeringa at rike land må auke bistanden og fokusere meir på heilskapen i politikken. Meldinga slår mellom anna fast at ein føresetnad for effektiv kamp mot fattigdom er innsats på fleire frontar samtidig. Noreg er blant dei fremste i arbeidet med harmonisering og samordning på landnivå.

Men også norske politikarar har blitt kritiserte for manglande samordning i «eige hus». Det er derfor positivt at regjeringa set i gang ein systematisk gjennomgang av andre politikkområde for å sjå om nokon av dei er til ulempe for arbeidet med å redusere fattigdomen i sør. Innsatsen gjennom FN og Verdsbanken skal også samordnast betre slik at dei ulike bidraga byggjer opp under kvarandre. Stortingsmeldinga vil ha større konsentrasjon både geografisk og tematisk og halde fram omlegginga frå prosjektmidlar til sektor- og budsjettstøtte eller rammeløyvingar som det no blir kalla for å tilpasse ordbruken meir den norske politiske røyndomen.

Og apropos omlegging av bistanden. Verdsbankrapporten fortel også at den største nedgangen i fattigdomen skjedde på åttitalet – lenge før arbeidet med tusenårs måla, landas egne fattigdomsstrategiar, budsjettstøtte, sektorprogram og gjevvarharmonisering tok til. For oss som jobbar i denne bransjen er det verkeleg ein tankevekkar. Det blir spennande å fylgje med på tilsvarande rapportar i framtida, som fangar opp utviklinga etter tusenårsskiftet då den internasjonale tilslutnaden til nye arbeidsformer verkeleg skaut fart.

AVE

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Bondevik-regjeringa har et tydeligere rettighetsperspektiv på bistand enn tidligere regjeringer, mener utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson**. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Reform-ivrig og utålmodig minister

rett på sak

HVEM:
Hilde Frafjord Johnson

HVA:
Utviklingsminister

HVORFOR:
Har lagt fram St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom, den første stortingsmeldingen om utviklingspolitikken på 8 år.

Utviklingslandene må reformeres. Giverlandene må reformeres. Og de internasjonale organisasjonene slipper ikke unna de heller. Hilde Frafjord Johnson innkaller til global dugnad i utviklingsmeldingen Felles kamp mot fattigdom.

• ELLEN HOFVANG

– Ingen regjering har tidligere lagt fram en utviklingsmelding med så store forslag til reformer, slår utviklingsministeren fast når Stortingsmeldingen presenteres 30. april.

– Det finnes ingen enkle løsninger på fattigdomsproblemene, de krever reformer i stor skala. I Norge skal vi gjøre vår del, og vi skal nå målsettingen om at bistanden skal opp til 1 prosent av BNI og bli der i stortingsperioden 2005-2009. Vi gjennomfører også en gjennomgang av de øvrige norske politikkområdene for å se om de er til ulempe for bekjempelse av fattigdom i Sør. Men vi må få utviklingslandene med på laget. De må vise reell vilje til å rydde opp i eget hus, og det må få konsekvenser for de landene som ikke viser vilje til reform, understreker hun.

– Det er også nødvendig med en giverreform. Det må gis mer og bedre bistand, og mottakerlandenes prioriteringer må være det styrende. Giverne må samordne sin politikk, og man må bevege seg fra øremerkede prosjekter til fokus på rammebetingelser og nye bistandsformer. De rike landene må sørge for internasjonale rammebetingelser og handelsregler som bidrar til fattigdomsreduksjon. Også for de fattigste landene betyr handel mer enn bistand. I 2001 fikk MUL 13 milliarder dollar i bistand, mot 41 milliarder dollar i eksportinntekter.

– Meldingen varsler økt geografisk og tematisk konsentrasjon av bistanden. Betyr det endringer av statusen til dagens 7 hovedsamarbeidsland og 18 samarbeidsland?

– Nei. Antallet samarbeidsland ble gjennomgått i 2001, og noe endret i 2004 og det er ikke planlagt å endre på dette. Det skal imidlertid utredes et måltall for større konsentrasjon av den bilaterale langsiktige bistanden, og dette vil man komme tilbake til i forbindelse med statsbudsjettet for 2005. Norge vil styrke innsatsen for de fattigste landene, spesielt Afrika. Også i norsk bistand har det vært en nedgang i andelen av bistanden

som går til Afrika. Tidlig på 1990-tallet gikk over 60 prosent av norsk bistand til Afrika, mens andelen var noe over 40 prosent i 2001-02.

– Det geografiske bildet av fattigdommen er i ferd med å endres. Mens Afrika lenge har hatt størst andel fattige som prosent av befolkningen, har flertallet av verdens ekstremt fattige bodd i Asia. Det er mulig vi om noen år vil se at Afrika også har flest fattige i absolutte tall.

Sterkere samordning. – Norge kanaliserte årlig om lag 3 milliarder bistandskroner gjennom frivillige organisasjoner. Samtidig sier du at vi vet for lite om effekten av denne bistanden. Betyr det at du signaliserer reduksjon i bistanden gjennom frivillige organisasjoner?

– Nei, det ligger ingen signaler om bistandsvolum her. Det settes ned et utvalg som skal vurdere bistanden gjennom frivillige organisasjoner. Årsaken er at landskapet endrer seg, både hos de norske organisasjonene selv og i mottakerlandene. Vi signaliserer også generelt et større fokus på resultater, og vurderingen av de frivillige organisasjonenes bistand er del av dette. Foreløpig er det ikke klart om utvalget også skal se på kanaliseringen av støtte via utenlandske organisasjoner, og om de bør få mer enn i dag.

Også de frivillige organisasjonene må være villige til å samordnes bedre i forhold til mottakerlandenes fattigdomsstrategier. Det legges generelt opp til en sterkere samordning av virkemidlene, slik at våre bidrag i utviklingslandene og gjennom FN og Verdsbanken bygger bedre opp under hverandre.

Rettighetsperspektiv. – I motsetning til tidligere holdninger om at bistand dreier seg om veldedighet, bygger denne stortingsmeldingen på et rettighetsperspektiv. Mange har karakterisert den ekstreme fattigdommen som vår tids største menneskerettighetsutfordring. Å redusere barnedødeligheten og forbedre helsen til gravide og fødende kvinner, tusenårs målene der vi ligger aller dårligst an, handler om kvinners og barns rettigheter. Utviklingspolitikk dreier seg ikke om veldedighet. Det dreier seg om å innfri grunnleggende menneskerettigheter.

Se også artikkel, side 4-5.

– Ingen flere hvite elefanter!

Bedre samordning skal gi mer effekt i utviklingspolitikken, lover Bondevik og Frafjord Johnson

Fattigdomsbekjempelse og bistand dreier seg ikke om veldedighet, men om å oppfylle grunnleggende menneskerettigheter. Dette perspektivet gjennomsyrrer den nye stortingsmeldingen om utviklingspolitikken.

STORTINGSMELDING

• ELLEN HOFVANG

Stortingsmelding nr 35, «Felles kamp mot fattigdom» er produsert på rekordtid, og er den første stortingsmeldingen om utviklingspolitikken på åtte år. Men snarere enn å utmeisle en ny utviklingspolitikk, oppsummerer den etablert politikk og viser til kommende strategier. Meldingen utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson oversender til Stortinget er tydelig inspirert av regjeringens handlingsplan mot fattigdom fra 2002. Det er en sterk vektlegging av behovet for mer samordning av innsatsen i internasjonal og nasjonal bistand og utviklingspolitikk.

Samling bak tusenårsmålene. «Det er nå nær internasjonal konsensus om de grunnleggende mål og midler i utviklingspolitikken», heter det i *Felles kamp mot fattigdom*. I Norge og de andre giverlandene skal 1980- og 90-tallets sprikende målsettinger og virkemiddelbruk erstattes med samordnet innsats og blikket skal være festet på FNs åtte tusenårs mål.

Giverlandene skal ikke lenger belaste utviklingslandene med tusenvis av enkeltstående prosjekter. Det skal være slutt på de «hvite elefantene» tid, og utviklingslandenes egne prioriteringer og helhetlige fattigdomsplaner skal ligge til grunn for innsatsen. Det innebærer at bistanden i større grad gis som budsjett- og sektorstøtte.

Departementsgjennomgang. Reformen på et langt bredere felt enn bare bistandspolitikken er nødvendig om man skal nå tusenårsmålene. Et «globalt partnerskap» må innebære reformer i internasjonale rammebetingelser, i utviklingslandenes styresetting og på bistandsområdet.

På norsk side arbeider man med en gjennomgang av ulike departementer for å se om det er områder

Statsminister Kjell Magne Bondevik og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson presenterte stortingsmelding om utviklingspolitikken i Norge under et arrange-

der norsk politikk er til hinder for bekjempelse av fattigdom i sør. Det skal lages en rapport fra denne gjennomgangen i løpet av året. Arbeidet mot korrupsjon skal tas opp både med norske bedrifter og i internasjonale organisasjoner som IMF. Giverland må sette i verk tiltak for å hindre egen industri i å bidra til kor-

rupsjon, heter det.

Konsentrasjon om Afrika. Regjeringen ønsker større konsentrasjon av den samlede bilaterale norske bistanden, både geografisk og tematisk. Innsatsen skal styrkes i de landene som henger etter i utviklingen og som ikke vil nå tusenårsmålene

Mens giverlandene skal sørge for bedre rammebetingelser, samt mer og bedre bistand, legger meldingen vekt på at utviklingslandene må forbedre sitt styresetting.

uten betydelig støtte. Særlig gjelder dette land i Afrika sør for Sahara.

Det varsles ikke endringer i utvalget av dagens 25 hovedsamarbeids- og samarbeidsland, men det skal utarbeides et måltall for hvor mye av den bilaterale bistanden som skal konsentreres om de fattigste landene slik flere andre land har gjort.

Nederland har mål om at 50 prosent av den bilaterale bistanden skal gå til Afrika, og Storbritannia ønsker å kanalisere 90 prosent av den langsiktige bilaterale bistanden til lavinntektsland. Til tross for at Norge gjennom en årrekke har hatt som uttalt målsetting å øke bistanden til de fattigste landene, og særlig prioritere Afrika, har andelen av bistanden som går til Afrika gått ned.

På begynnelsen av 1990-tallet gikk over 60 prosent av norsk bilateral bistand til Afrika, mens andelen i 2001-02 var på 42 prosent.

Færre sektorer. I utviklingsmeldingen varsler regjeringen også konsentrasjon når det gjelder antall sektorer Norge vil bidra med bistand til i de enkelte samarbeidsland. Bistand over land og regionbevilgningen skal normalt konsentreres om 2-3 sektorer i hvert land.

Til tross for målsettingen om konsentrasjon trekkes mange ulike sektorer fram som viktige satsingsområder for norsk bistand. Ved si-

Delte reaksjoner på ny melding

• ELLEN HOFVANG

Ikke uventet er reaksjonene delte på regjeringens stortingsmelding.

– Det er en velskrevet og gjennomarbeidet melding, som tydelig bærer utviklingsministerens preg, sier Axel Borchgrevink, bistandsforsker ved NUPI.

– Men det er litt underlig at man legger så stor vekt på at handel er viktigere enn bistand, men likevel overlater til andre fora å behandle norsk handelspolitikk. Det kan også være grunn til å diskutere det sterke fokuset på resultater, og troen på at man kan finne resultatene av hver enkelt innsats, sier Borchgrevink.

– Det som overrasker litt i meldingen er at det tas såpass forbehold med hensyn til hva de frivillige organisasjonene kan bidra med. Tradisjonelt har regjeringer fra KrF vært sterke støttespillere for organisasjo-

Axel Borchgrevink, bistandsforsker ved NUPI.

Generalsekretær Atle Sommerfeldt i Kirkens Nødhjelp hilser velkommen en gjennomgang av effekten av bistanden gjennom frivillige organisasjoner.

– Vi synes det er positivt at det settes ned et slikt utvalg. Gitt det store volumet som kanaliseres gjennom organisasjonene er det na-

nene. Forsøket på grenseoppgang ved å skille mellom organisasjoner som er tjenesleverandører, blant annet innen helse og utdanning, og de som driver politisk påvirkningsarbeid kan ha mye for seg, mener Borchgrevink.

turlig. Men vi forutsetter at det blir et deltakende utvalg der organisasjonene får være med. Jeg er ikke enig i at vi vet noe mindre om effekten av denne bistanden enn av annen bistand, dette er jo ikke første gang vi evalueres, sier Sommerfeldt.

– Økningen i bistanden er positiv, men regjeringen har ikke noen grep for å motvirke negative sider ved globalisering og utviklingstrekk som undergraver bærekraftig utvikling, sier Halle Jørn Hansen i FORUM.

Han mener at Regjeringen ønsker å styrke de svake uten å utfordre de sterke.

– Meldingen preges av en historieløs utviklingsoptimisme. Slik får bistanden et sterkt preg av veldedighet, selv om regjeringen ønsker å understreke det motsatte, sier han.

Advarer mot bistand med militære mål

Den internasjonale bistanden øker, men økningen er i stor grad styrt av strategiske mål knyttet til krigen mot terrorisme, advarer Verdensbanken.

for sterk og stabil vekst i den globale økonomien og et «utviklingsvennlig» utkomme av forhandlingene i WTO. Dette inkluderer fjerning av toll på industrivarer, eliminering av eksportsubsidier og at landbruks-subsidier ikke knyttes til produksjon.

VERDENSBANKEN

• ELLEN HOFVANG
En fersk Global Monitoring Report lå på bordet da Verdensbanken og IMF's felles utviklingskomité avholdt sine vårmøter i slutten av april. Dette er en rapport som skal utgis årlig for å overvåke utviklingslandenes og industrilandenes framskritt mot oppfyllelse av tusenårsmålene. Den tar for seg bistandsnivået, men også handel og andre aspekter knyttet til finansiering av utvikling.

Strategisk. Selv om bistandsvolumet nå øker igjen, er det bekymringsfylt at økningen kan bunne i strategiske betraktninger, som krigen mot terrorisme, konflikt og gjenoppbygging i Afghanistan og Irak, heter det i rapporten. Store summer er avsatt til disse formålene, men det er fortsatt uklart om dette dreier seg om tilleggsmidler eller om midler som er hentet fra bistanden til andre land.

Bistanden til Sentral-Asia er et tydelig eksempel. Ifølge tall fra OECD gjengitt i The Economist, er bistanden til de fem landene Tadsjikistan, Usbekistan, Turkmenistan, Pakistan og Afghanistan økt fra 7,5 milliarder kroner i 2000 til 25,4 milliarder kroner i 2002.

Asia når første mål. På grunn av utviklingen i Kina og India kommer det første tusenårsmålet, om halvering av antall fattige som lever på under en dollar om dagen innen 2015, til å nås. Hovedkonklusjonen er likevel at fortsetter dagens utvikling vil de fleste landene være langt fra å nå tusenårsmålene i 2015.

Ifølge rapporten må utviklingslandene bedre klimaet for private investeringer, forbedre styresettet og sørge for større og mer effektive investeringer i infrastruktur, skal man ha noe håp om å nå tusenårs-målene. Industrilandene må sørge

Penger påkrevd. Rapporten påpeker også at bistandsnivåene må heves betraktelig. Til sammen har givrelandene forpliktet seg til 127 milliarder kroner i økt bistand inne 2006, men for å nå tusenårsmålene er det nødvendig med en økning på 344 milliarder kroner. Det går også sent med å oppfylle de inngåtte forpliktelsene om økt bistand. I 2002 økte samlet bistand med drøye 41 milliarder kroner i forhold til året før, men det meste av dette var knyttet til spesielle formål, som teknisk bistand, gjeldslette og katastrofehjelp. Det er nødvendig å øke andelen av overføringene som kan brukes til å dekke utviklingslandenes løpende utgifter i arbeidet for å oppfylle tusenårsmålene.

Vil bestemme mer. Utviklingslandene har lenge krevd større innflytelse i de to Bretton Woods-institusjonene, og brukte vårmøtene til å gjenta kravet.

– Det ville styrke mulighetene for å finne effektive løsninger på Afrikas store utfordringer dersom Afrika var bedre representert ved bordet der beslutningene tas, uttalte Sudans finansminister El Zubier Ahmed el Hassan, ifølge BBC. De afrikanske landene er også kritiske til prosessen for valg av direktør for IMF. Siden etableringen av IMF og Verdensbanken i 1944 har Verdensbankens president alltid kommet fra USA, mens de europeiske landene har fått IMF-sjefen.

I en uttalelse sier ministrene fra G24 at denne utvelgelsesprosessen ikke er i tråd med «de standarder for godt styresett, åpenhet og inkludering som fremmes av IMF og Verdensbanken i forhold til medlemslandene». Spanias tidligere finansminister Rodrigo Rato er den mest sannsynlige kandidaten til å ta over sjefsstillingen i IMF.

– De rike landene må levere

• ELLEN HOFVANG
– For oss var det nå viktig å fokusere på at de rike landene må holdes ansvarlige. Det er mye fokus på de fattigste landenes forpliktelser i «overvåkingsrapporten», men også de rike landene må levere i forhold til sine forpliktelser om bedre rammebetingelser for handel, gjeld og mer og mer effektiv bistand, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson som deltok på vårmøtene i Verdensbanken/IMF. Norge er et av landene som blir kritisert for sin handelspolitikk i rapporten.

Hovedkonklusjonen er likevel at fortsetter dagens utvikling vil de fleste landene være langt fra å nå tusenårsmålene i 2015. Ved siden av diskusjoner knyttet til gjeld og den langsiktige økonomiske bærekraften i HIPC-landene, var Global Monitoring Report den viktigste saken under vårmøtene.

– Det ser ut til at det første tusenårs-målet, om halvering av antall

ekstremt fattige innen 2015, kan nås. Likevel er det grunn til bekymring med hensyn til de fleste målene i de fleste landene. Hvis givrelandene oppfylte målet om 0,7 prosent av BNI til bistand ville vi ha oppfylt behovene i forhold til bistandsressurser knyttet til tusenårs-målene, sier utviklingsministeren.

Hun viser også til Verdensbankens beregninger om at den økte bistanden de siste par årene i stor grad har vært knyttet til strategiske hensyn og sikkerhetsspørsmål, samt store svingninger i valutakursene.

– Verdensbanken advarer mot en trend der militærstrategiske hensyn i økende grad får influere på hvordan bistanden kanaliseres. Er dette en bekymring du deler?

– Uten å gå inn i tallene, så vil jeg si at det er avgjørende at den økte bistanden faktisk går til fattigdomsbekjempelse, det vil si at det dreier seg om genuin fattigdomsrettet bistand, sier Frafjord Johnson.

Global Monitoring Report og uttalelse fra utviklingskomiteen: www.worldbank.org/springmeetings/#dcpres

ment i Spikersuppa i Oslo. På scenen dansegruppen «Dancing Youth».

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN / SCANPIX

den av godt styresett, næringsutvikling og handel, styrking av det sivile samfunn og fredsbygging i konflikt-områder, vil man prioritere utdanning, helse, hiv/aids, bærekraftig utvikling, energi, vannsektoren, biologisk mangfold, funksjonshemmede, urfolk og barn, i følge meldingen.

Ris bak speilet. Mens givrelandene skal sørge for bedre rammebetingelser, samt mer og bedre bistand, legger meldingen vekt på at utviklingslandene må forbedre sitt styresett.

Reformer av politikk og styresett skal vektlegges i utviklingssamarbeidet. De landene som viser vilje til reformer skal belønnes: «Når samarbeidsland viser vilje til reformer i politikk og styresett, er det en vesentlig positiv faktor i vurderingen av fordeling av bistandsressurser», heter det i meldingen.

I land der myndighetene ikke tar ansvar for å føre en fattigdomsreducerende politikk, vil Norge konsentrere samarbeidet om interessegrupper som arbeider for å realisere tusenårsmålene og fremme menneskerettighetene.

Vurderer «de frivillige». Bistanden skal styrke økonomistyring og forvaltning, fremme demokrati og respekt for menneskerettighetene. Organisasjoner som arbeider for åpenhet og ansvarliggjøring av myndig-

hetene, samt tiltak som bedrer forholdene for frie medier, skal vektlegges. De norske frivillige organisasjonene forvalter om lag 3 milliarder av den norske bistanden, det vil si mer enn det som kanaliseres som bilateral stat-til-stat-bistand. Regjeringen vil nå sette ned et eget utvalg som skal vurdere resultater i bistanden via frivillige organisasjoner.

Næringslivet som motor. Stortingsmeldingen understreker at næringsutvikling og handel er drivkreftene som kan skape vekst i utviklingslandene. Bistanden skal brukes for å skape bedre rammevilkår for næringsutvikling, handel og investeringer i utviklingslandene.

På handelsområdet legger stortingsmeldingen stor vekt på betydningen av økt markedsadgang i industrilandene for utviklingslandenes varer. Handel med landbruksvarer behandles spesielt, og det pekes på behovet for å utvikle landbrukssektoren med sikte på større grad av bearbeiding av varer. Industrilandenes høye tollmurer mot landbruksvarer, og bruk av høyere toll jo mer bearbeidet et produkt er, bidrar til ensretting av eksporten.

Økt eksport av landbruksvarer, også til det norske markedet, kan bidra til økonomiske vekst i Sør, men samtidig er norsk landbruk avhengig av fortsatt tollvern og overføring, understrekes det.

Afrika må ut av råvarefella

Rapporter fra Verdensbanken og UNCTAD oppfordrer til nytenkning

Afrika må bli mer attraktivt for investorer og skaffe seg et mer variert næringsliv, konkluderer to nye rapporter fra Verdensbanken og UNCTAD. Men på andre områder peker rapportene i hver sin retning.

• STEN INGE JØRGENSEN

Verdensbankens årlige «Global Development Finance Report» analyserer offentlige og private kapitalstrømmer til utviklingslandene, og den nye utgaven som ble lansert i slutten av april legger vekt på positive tegn. Det slås fast at utviklingslandene generelt spiller en stadig større rolle i den globale økonomien, «en rolle som kan bli enda større dersom private kapitaloverføringer styrkes».

Verdensbanken melder også at gjennomsnittsvæksten for utviklingslandene var på 4,5 prosent i 2003, over det dobbelte av de industrialiserte landene. For å styrke denne utviklingen foreslår Verdensbanken «en kombinasjon av økt bistand og investeringer for å finansiere de enorme utfordringer innen utbygging av infrastruktur.»

Feil retning. United Nations Conference on Trade and Developments (UNCTAD) rapport, som fokuserer på Afrika, legger imidlertid vekten på at utviklingen går i feil retning. Den anerkjenner at den enorme økningen i internasjonal handel de siste tiårene har påvirket Afrika, etter som eksport / import som andel av BNP har steget til ca. 50 prosent i dag. Men kontinentets andel av den globale eksporten falt samtidig fra ca. 6 prosent i 1980 til 2 prosent i 2002, og andelen av den globale importen har sunket fra 4,6 prosent til 2,1 prosent.

Ulike perspektiver. To personer som leser hver sin rapport, kan altså få vidt forskjellig oppfatning av hvordan det egentlig står til. Det er imidlertid velkjent at Verdensbanken i stor grad fokuserer på makroøkonomiske forhold, og at de har forholdsvist stor tro på at et friere spillrom for markedskreftene vil føre til økt vekst også for ulandene. Mens UNCTAD på sin side er mer preget av perspektiver fra utviklingslandene selv, og ofte fremfører skarp kritikk mot måten de rike landene former det internasjonale «frihandelsregimet» på. De to rapportene er et godt eksempel på dette. Verdensbanken legger vekten på at økningen i de internasjonale kapitalstrømmene er en kjempemulighet for ulandene, men at de må passe på å gjennomføre makroøkonomiske reformer slik at de blir attraktive for investorene. UNCTAD konkluderer på sin side med at de afrikanske landenes rolle i den internasjonale økonomien er blitt en «fattigdomsfelle».

Supplerende. I rettfærdighetens navn må det sies at Verdensbankens rapport ikke er helt sammenlignbar med UNCTADs, blant annet fordi den første analyserer kapitalstrømmer i utviklingsland generelt mens den siste vurderer handelspolitikk i Afrika spesielt. Følgelig kan man lese dem som supplerende, og konkludere med at det finnes gode utsikter til å hente inn kapital (Ver-

Hadde prisen på de viktigste eksportvarene holdt seg på 1980-nivå, ville inntekten per person i Afrika vært 50 prosent høyere enn i dag, konkluderer UNCTAD.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/ANTHONY NJUGUNA

densbanken) dersom man tar en rekke grep for å endre sin økonomiske struktur (UNCTAD).

Råvareavhengig. UNCTAD tar utgangspunkt i en analyse av årsakene til Afrikas minkende andel av global handel. Det skyldes den internasjonale handelens struktur, Afrikas næringsstruktur, kontinentets handelspolitikk og landbrukspolitikken i de industrialiserte landene. Men mest av alt ligger forklaringen i at Afrika mer enn noen annen er tungt avhengig av råvareeksport, hvilket gjør kontinentet svært sårbart overfor markedsluner så vel som værforhold.

UNCTADs rapport fokuserer nettopp på dette, blant annet ved analyse av prisutviklingen for 14 av Afrikas viktigste eksportvarer mellom 1960 og 2000. Hele 12 av dem lider under «store prissvingninger» mens 9 har hatt en reell prisnedgang. Det konkluderes med at dersom prisene hadde holdt seg på 1980-nivå, ville inntektsnivået per capita i Afrika vært 50 prosent høyere enn i dag: «Mange afrikanske land er dermed fanget i en handelsfelle som i realiteten er blitt en fattigdomsfelle.»

Rapporten viser også til at de landene som er mest sårbare overfor svingende priser på verdensmarkedet er forventet å havne i en ny gjeldskrise, selv om de nå nyter godt av gjeldssletteprogrammene.

Årsaker. En av de viktigste årsakene til den negative prisutviklingen er at det produseres for mye på globalt plan. Det blir kjøpers marked, hvilket betyr at de transnasjonale selskapene blir sittende igjen med en stadig større del av overskuddet. Rapporten viser blant annet til tall fra Den internasjonale kaffeorganisasjonen (International Coffee Organization, ICO) hvor det heter at de kaffeeksporterende landene nå tjener bare 38 milliarder kroner av den endelige butikkprisen på 480 milliarder kroner. For bare ti år siden tjente de 70-80 milliarder kroner av en endelig omsetning på rundt 200 milliarder kroner. UNCTAD viser til

at den samme tendensen nå gjør seg gjeldende for flere produktområder, som fisk, blomster og grønnsaker.

Løsninger. Flere tidligere UNCTAD-rapporter har forsøkt å vise at situasjonen for de afrikanske landene ikke er så ulik den de asiatiske tigerøkonomiene befant seg i for noen tiår siden. Men verdensøkonomien har utviklet seg svært mye siden den gang. Rapporten peker blant annet på at Verdens handelsorganisasjon (WTO) i økende grad legger begrensninger på medlemslandene i anstrengelsene for å skape økonomisk vekst. Men det tyngste argumentet – nok en gang – er at de industrialiserte landene er nødt til å gi innrømmelser for å rette opp skjevhetene i dagens system.

UNCTAD-rapporten peker på at de rike landene har utviklet sinnrike mekanismer for å beskytte sine egne bønder, mens de fattige bondene står helt ubeskyttet overfor verdensmarkedet.

Rapporten viser blant annet til at subsidiene til bomullsindustrien i OECD-landene førte til et beregnet tap på over to milliarder kroner i 2002 for Afrikas bomullsnæring: «Mer enn den totale gjeldssletten fra Verdensbanken og IMF til ni bomullseksporterende land i Vest- og Sentral-Afrika.»

Foreslår fond. Ved siden av oppfordringen til de rike landene om å bidra til et mer rettferdig handelssystem foreslår UNCTAD at det opprettes et «diversitetsfond», som kan hjelpe afrikanske land å utvikle en mer variert eksportportefølje. Videre støtter UNCTAD den utfasingen av landbrukssubsidier som etter planen skal gjennomføres i regi av WTO. Vel vitende om at industrilandene vegrer seg for å gjennomføre denne forpliktelsen, foreslår de også at det utvikles mekanismer som kan kompensere for utviklingslandenes tap på grunn av dette i en overgangperiode.

Sten Inge Jørgensen er utenriksmedarbeider i Morgenbladet.

”

Men det tyngste argumentet – nok en gang – er at de industrialiserte landene er nødt til å gi visse innrømmelser for å rette opp skjevhetene i dagens system.

UNCTAD.

Verdensbankens rapport: siteresources.worldbank.org/GDFINT2004/Home/20177154/GDF_2004%20pdf.pdf

UNCTADs rapport: www.unctad.org/en/docs/gdsafrica20031-en.pdf

KrF vil doble bistanden

Programkomiteen i Kristelig Folkeparti foreslår et kraftig løft av bistandsinnsatsen, skriver avisen Vårt Land. Mens Norge i år gir 0,94 prosent av BNI i bistand, er KrFs nye mål hele 1,3 prosent innen 2009. Det innebærer et ekstraløft på fem milliarder bistandskroner. Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson støtter programforslaget: – I første omgang er jeg opptatt av å få bistandsnivået opp på 1,0 prosent. Når det målet er nådd, er det naturlig å sette seg nye mål. Målsetningen om 1,3 prosent er meget bra, og gir oss noe å strekke oss etter, sier hun.

På sikt vil KrF øke bistanden til 2 prosent. Det vil innebære mer enn en fordobling av dagens nivå.

Skolebøker til Ingrid Alexandra

Universitetet i Oslo ga trolig årets mest originale dåpsgave til prinsesse Ingrid Alexandra. De gir 1000 grammatikkbøker på bambara som blir overlevert til skolelærere i Mali. Læreboken «Bamanankan mabEn nyEbilagafe» («La oss oppdage bambara-språket») er utviklet i et samarbeid mellom forskere fra UiO, Mali og Frankrike innenfor et NUFU-prosjekt.

Dåpspresangen vil bli brukt av lærerne i barneskolen, og hver bok vil derfor komme hele klassen til gode. Gjennomsnittlig klassestørrelse er rundt 100 barn, og de fleste lærere har to slike klasser, én om formiddagen og én om ettermiddagen. Det vil si at hver bok vil komme 200 barn til gode.

Nytt Afrika-studium i Oslo

Studenter med interesse for Afrika har nå fått et nytt studietilbud, framgår det av informasjon fra Universitetet i Oslo. Tilbudet ved universitetet inngår i Programmet Asia-tiske og afrikanske studier, som er et tverrfaglig studietilbud.

Innenfor denne studieretningen er det nylig opprettet et emne som gir mulighet til å tilbringe en måned i Afrika. Årets opphold vil finne sted i det vestafrikanske landet Mali i sommer, under ledelse av en faglig ansvarlig fra UiO og med eksamen i Oslo i august, opplyses det.

Emnet heter «Studietur til det frankofone Afrika sør for Sahara» og gir 10 studiepoeng. Statens Lånekasse gir reisestøtte, og emnet inngår i en bachelorgrad. Det er plass til mellom 4 og 20 studenter på kurset.

For ytterligere informasjon: www.uio.no/studier/emner/hf/kri/FRA2509/

Gny om våpen i Paris

Norges utviklingsminister vant foreløpig seier om «militær-bistand» under DAC-møtet

For å oppfylle løfter om økt bistand, presser flere giveland på for å få militærutgifter godkjent som offisiell bistand.

Restriktive Norge vant en foreløpig seier da forslaget om at fredsbevarende operasjoner skal kunne finansieres over bistandsbudsjettet ble avvist på DAC-møtet i Paris 15.-16. april.

• ELLEN HOFVANG

Det var Nederland som hadde foreslått endringer i kriteriene for hva som skal kunne rapporteres som bistand (ODA) i OECDs utviklingskomité DAC, slik at utgifter til fredsbevarende operasjoner - i eller utenfor FN-regi - kunne tas med. Norges utviklingsminister gikk hardt ut mot dette. Bare Belgia, Spania og Portugal støttet forslaget. Storbritannia,

Agnes van Ardenne, Nederlands utviklingsminister.

Tyskland, Sverige og Japan - ved siden av Norge, bidro til at også langt mindre omfattende forslag enn disse ble utsatt.

- Frykter du at land forsøker å utvide DACs kriterier for å slippe billigere unna inngåtte bistandsløfter?

- Ja, absolutt. Under konferansen om finansiering av utvikling i Monterrey i 2002 lovet de rike landene å øke bistanden for å bidra til å nå tusenårsmålene. Flere land har tatt på seg forpliktelser de sliter med å oppfylle. Flere opplever trolig et press internt for å få utvidet kriteriene slik at en del av dagens militærutgifter kan rapporteres som bistand. Vi kan forvente et tydelig internasjonalt press for å få flere tiltak knyttet til nylig avsluttede konflikter og tiltak på sikkerhetssektoren inn i bistandsbudsjettene, ikke minst som en følge av 11. september. Her er det snakk om store summer, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Strid om forsvarsdepartementer. Spørsmålet om fredsbevarende operasjoner var det mest kontroversielle av en rekke spørsmål i grenseoppgangen mellom militær støtte og bistand som ble diskutert på DACs

Ei afghansk jente er tilskuer under en seremoni for å markere våpeninnsamling og -destruksjon i byen Kunduz i fjor. Kostnader ved demobilisering av soldater kan også i dag tas over bistandsbudsjettene.

FOTO: EPA/POOL/AHMAD MASOOD POOL POOL

møte. Flere spørsmål ble utsatt, mens det ble gjort justeringer i DAC-kriteriene på tre punkter:

■ tiltak for å hindre rekruttering av barnesoldater

■ tiltak for å fremme det sivile samfunns kompetanse og kapasitet i forhold til sikkerhetssektoren, samt

■ tiltak knyttet til sivil oversikt og demokratisk kontroll av militærutgifter.

Ordforklaring:

Gny - Sterk larm

DAC - OECD-landenes (giverlandenes) utviklingskomité

ODA - Offisiell utviklingsbistand

- Justeringene som ble vedtatt på DAC-møtet er helt uproblematiske. Det er viktig med en grenseoppgang på dette området, ettersom ulike land har brukt kriteriene forskjellig. Det er også nødvendig å se sikkerhet og utvikling i sammenheng. Men det er utviklingsmålene som må ligge til grunn når man skal vurdere hva som skal kunne rapporteres som bistand, sier Hilde Frafjord Johnson.

Fortsatt bistandsvekst: Norge på topp

Medlemslandene i OECDs utviklingskomité DAC økte overføringene til utviklingslandene med 3,9 prosent i 2003 i forhold til året før. Tallene er justert for inflasjon og valutavsvingninger.

Ifølge foreløpige tall fra DAC, nådde bistanden 68,5 milliarder dollar i 2003. Dette er det høyeste nivået noen gang, men representerer fortsatt bare 25 øre av hver 100-krone av verdiskapningen (brutto nasjonalinntekt) i rike vestlige land.

Medlemslandene i DAC - verdens rike industriland - står for 95 prosent av verdens samlede offisielle

le bistand (ODA).

Norge er nå, slik Bistandsaktuelt meldte i oktober 2003, det landet i verden som gir mest i bistand i forhold til nasjonalinntekten, med 92 prosent av BNI. Norsk bistand økte med 4,7 prosent i 2003. Kun Norge, Danmark, Sverige, Nederland og Luxemburg, oppfyller FN-målet om minst 0,7 prosent av landenes BNI til bistand. I volum er det USA som er verdens største bistandsgiver, med 15,8 milliarder dollar i 2003, fulgt av Japan, Frankrike, Tyskland og Storbritannia.

Det er 12 av de 22 medlemslan-

Norge er nå det land i verden som gir mest bistand.

dene i DAC som sørger for at den samlede bistanden øker. USA alene økte sin bistand med 16,9 prosent, og bistanden representerer 0,14 prosent av landets BNI. Mens den bilaterale bistanden økes med 3,9 milliarder dollar, inkludert 2 milliarder til Irak, reduseres den multilaterale bistanden fra USA med 1,4 milliarder. Japan, Finland, Nederland, Spania, Østerrike, Danmark, Italia, Portugal og Sverige har alle en nedgang i sin samlede bistand. Bistandsøkningen på 3,9 prosent representerer en lavere vekst enn perioden 2001-2002, da bistanden økte med 7 prosent.

Svært uklare. - Flere av forslagene som ble lagt fram var svært uklare. De var til dels lite gjennomtenkt, og krever et langt grundigere forarbeid. Det dreier seg blant annet om tiltak knyttet til administrativ styrking og kapasitetsbygging i forsvarsdepartementer og støtte til eksport, import- og produksjonskontroll av håndvåpen. Mer vidtgående forslag dreide seg om ODA-godkjenning av sivil/ikke militær opplæring av militære styrker og utgifter knyttet til fredsbevarende operasjoner, sier Frafjord Johnson.

Alle disse forslagene ble utsatt og skal diskuteres videre på DAC-møtet i desember 2004 med sikte på vedtak i 2005. Også i dag kan enkelte oppgaver med sivil formål, men utført av et giveland militære styrker rapporteres som ODA. Det dreier seg om for eksempel valgovervåking, minerydding og demobilisering av soldater.

Tapte kamper. På det samme møtet i DAC ble det også åpnet for at offentlige midler investert i klimatilskudd under den såkalte Clean Development Mechanism (CDM), kan rapporteres som bistand. Norge reserverte seg mot vedtaket med begrunnelsen at dette kunne redusere industrilandenes troverdighet i klimaforhandlingene, og at det i Kyotoavtalen understrekes at klimainvesteringer ikke må føre til at bistanden vris vekk fra de fattigste landene.

Endringene på DAC-møtet i april føyer seg inn i en rekke av flere utvidelser av kriteriene som har fått bistandsprosenten til å se høyere ut de siste årene.

- Det har vært ført flere kamper tidligere. Det siste eksempelet fra 90-tallet var at kostnader knyttet til mottak av flyktninger i giverlandene selv rapporteres som ODA, noe som er meget spesielt etter min mening. I samme periode tapte vi også kampen mot at midler til det globale miljøfondet GEF skulle regnes som ODA. Når vi nå har vunnet i forhold til de vidtgående forslagene knyttet til bistandsgodkjenning av militærutgifter er det meget viktig etter min vurdering, sier utviklingsministeren.

Nederland gir ikke opp

- Vi er glad for at det ble enighet på DAC-møtet om at det er en tett sammenheng mellom utvikling og sikkerhetsspørsmål. Fred og sikkerhet er helt avgjørende for utvikling, og det er de fattigste som rammes hardest av konflikt. Det sier Yvonne van Hees, som er talsperson for Nederlands utviklingsminister Agnes van Ardenne, til Bistandsaktuelt.

- Men her vil dere bruke penger som skal gå til fattigdomsbekjempelse til å dekke militærutgifter?

- Dette dreier seg om kostnader som er utviklingsrelaterte, i stor grad kapasitetsbygging, opplæring og andre tiltak som kan spille en viktig rolle for utviklingsland på sikkerhetssektoren. Det er ikke slik at Nederland vil ha ordinære militærutgifter overført til bistandsbudsjettet.

Utvalg fikk lite støtte

Regjeringsutvalg avslutter to års arbeid

Norge bør fokusere mer på mottakeransvar og i større grad vurdere sanksjoner hvis bistandspenger misbrukes, mener Regjeringens rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken i sin sluttrapport. Samtidig er utvalget lite imponert over oppfølgingen fra Utenriksdepartementet underveis i arbeidet sitt.

• ERIK LANDET

RAPPORT Utvalget, som kommer med en rekke anbefalinger i rapporten, mener to hovedtendenser har preget utviklingspolitikken i Norge og verden for øvrig de siste årene. For det første er utviklingspolitikken blitt mer kompleks fordi det i økende grad fokuseres på en helhetlig politikk, der handels-, miljø-, landbruks- og utenrikspolitikk generelt - sammen med bistanden - utgjør utviklingspolitikken. «På den annen side er det et økende krav om synlige resultater av utviklingssamarbeidet, og man skal kunne vise til at bistandsmidlene brukes på en effektiv og resultatorientert måte», heter det i rapporten. Regjeringsutvalget mener kravet til resultater kan medføre «en fare for at den praktiske bistandspolitikken vris i retning av tiltak der resultatene kan måles kvantitativt, framfor mot de tiltakene som best bidrar til at man på sikt når de overordnede utviklingsmålene.»

Helge Rønning, utvalgsleder.

– Utfordringen for utviklingspolitikken fremover blir derfor å kombinere disse hensynene, sier utvalgets leder, Helge Rønning.

– **Styrk evalueringen.** Utvalget tar til orde for at evaluering og resultatvurdering må få en større plass i bistandsforvaltningen enn hittil.

– Den utvidete forståelsen av utviklingspolitikk stiller nye krav til evalueringen av virksomheten. Derfor er det utilstrekkelig å følge i gamle spor, verken empirisk metodisk eller teoretisk. Særlig på det metodiske området er det behov for utvikling, sier Rønning, og lanserer blant annet et forslag om å evaluere dagens evalueringsarbeid.

Samtidig mener utvalget at resultatkravene ikke skal hindre satsing:

– Tiltak som kan gi høy utvik-

Politikken til tidligere president Daniel Arap Moi i Kenya, førte til at Norge sanksjonerte, noe vi bør gjøre oftere, mener utvalg. FOTO: SCANPIX/REUTERS/ANTONY NJUGUN

lingsgevinst og samtidig medfører høy risiko, er verdt å gjennomføre selv om de umiddelbare resultatene ikke svarer til forventningene, sier Helge Rønning.

Skjerp kontrollen. Sentralt i utvalgets arbeid står prinsippene om godt styresett og mottakeransvar og forholdet mellom disse.

– I praksis ser vi at det stilles krav om godt styresett, men at man fortsetter å gi penger selv om kravene ikke oppfylles. Et tydeligere sanksjonssystem med bedre kontroll og klarere kontrollmekanismer vil være nødvendig, mener Rønning og utvalget.

Han legger til at kriteriene for hva «godt styresett» er uklare og derfor bør defineres nærmere.

«I denne sammenhengen er det behov for en avklaring av hvilke kriterier for godt styresett som må oppfylles for at norske myndigheter skal anvende prinsippet om mottakeransvar», heter det i rapporten.

Utvalget mener at man må ha utstrakt landkunnskap for å praktisere mottakeransvar, og konkluderer at bistanden må konsentrere seg om færre land hvis man skal kunne tilegne seg denne kunnskapen.

Mangler debatt. Det er relativt sjeldent at utviklingspolitikken debatteres på en informativ og saklig måte i Norge. Dette fører til at mindretallet som er prinsipielt mot bistand får dominere den offentlige arenaen, mener utvalget, og tar til orde for at bistandsaktørene selv må

bli flinkere til å selv ta initiativ til debatt, også på områder som er kompliserte og negative.

«Det kan synes som bistandsaktørene i de frivillige organisasjonene så vel som i Norad/UD lett tolker kritikk av norsk bistand/utviklingspolitikk som kritikk av den gode vilje og derfor avviser den. Det har ført til at utviklingspolitikken særlig fra UD side har vært preget av for liten åpenhet», skriver utvalget og kommer med en klar anbefaling om at saksbehandlere «ikke bare tillates å svare på spørsmål, men oppfordres til å delta aktivt i debatten om utviklingspolitikken.»

Manglende tilbakemelding. Ifølge mandatet skulle utvalget bidra til å øke innsynet i og skape mer dialog om utviklingspolitikken, med sikte på ytterligere fornyelse og effektivisering. Det skulle også bidra til resultater, kvalitet, fornyelse, bedre innsyn og mer dialog om utviklingspolitikken. Utvalget mener selv mandatet var for vidt og at arbeidsformen, med to årlige møter, ikke var tilpasset mandatet.

– Etter hvert ble det klart at departementet ikke hadde oversikt over hva det ville få ut av virksomheten til et slikt utvalg. Departementet hadde manglende tilbakemeldinger på anbefalinger og innspill – selv der utvalget ble bedt om å komme med slike, som i forbindelse med budsjettprosessen. Dette bekrefter en del av det vi sier om evalueringer i rapporten, sier Helge Rønning.

8 mill. kr til veier i Sør-Sudan

Verdens matvareprogram (WFP) har mottatt åtte millioner kroner av Norge for å gjenoppbygge veier og grøfter i Sør-Sudan, heter det i en pressemelding fra FN-organisasjonens kontor i Nairobi.

Gaven blir brukt i et prosjekt som tilsammen koster 155 millioner kroner, og målet er å reparere 1000 kilometer vei. I tillegg til å grave 100 kilometer grøfter, nødvendige for regntiden, langs veinettet, skal til sammen 680 kilometer vei vedlikeholdes. Området er belagt med landminer, noe som gjør arbeidet farligere og vanskeligere.

– Gjenoppbygging av veinettet er svært viktig for Sør-Sudan. I fredstid er regionen avhengig av disse kommunikasjonsmulighetene, sier Teseema Negash, landansvarlig for WFP i Kenya, som også er ansvarlig for Sør-Sudan. Investeringer i veier gir reduserte kostnader når de leverer matvarehjelp.

Korrupsjonen vokser i våre bistandsland

De siste fem årene har korrupsjonen vokst i 14 av 15 land som får penger fra norske skattebetalere. Det viser en sammenstilling Kanal 24 har laget på basis av en stor verdensomspennende undersøkelse.

– Vi har gode kontrollrutiner som hindrer at norske bistandspenger går til korrupsjon, sier David Hansen som er politisk rådgiver for bistandsministeren. – Men vi liker ikke utviklingen. Bangladesh får en stor andel av norske bistandspenger. Samtidig er det det mest korrupte landet i verden, sier han til Kanal 24.

Ny handelskampanje

Fagbevegelse, bondeorganisasjoner, miljø-, bistands- og solidaritetsorganisasjoner i Norge har dannet Handelskampanjen.

– Det er krise i Verdens handelsorganisasjon med stillstand i forhandlingene etter sammenbruddet på toppmøtet i Cancun. Utviklingslandene finner seg ikke lenger i å følge diktart fra de rike landene. Samtidig er det økende motstand i og aksjoner verden over mot den markedsliberalistiske politikken med bl.a. privatisering av offentlig velferd, heter det i en pressemelding.

Kampanjen krever at konvensjoner og avtaler i FN-regi og Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO må være overordnet alle andre internasjonale regelverk, herunder WTO-avtalene, at hvert land må ha rett til å iverksette tiltak som sikrer produksjon for eget forbruk av landbruksvarer og at Norge trekker alle krav i forhandlingene om tjenester (GATS-krav) til utviklingsland.

UTVALGET

■ Det offisielle navnet er regjeringens rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken

■ Utvalget ble oppnevnt av Stoltenberg-regjeringen i oktober 2001 og avsluttet sitt arbeid på tampen av 2003. Utvalget satte sin egen agenda, og utarbeidet årlig rapporter fra sitt arbeid.

■ Leder for utvalget var professor i medievitenskap ved Universitetet i Oslo, Helge Rønning.

Sluttrapport fra Regjeringens utvalg for resultater i utviklingspolitikken.

Sluttrapporten kan leses her: odin.dep.no/archive/udvedlegg/01/10/Slutt024.pdf

– Kritikerne har egen agenda

PRIO-forsker tilbakeviser kritikk mot forskning om Norges fredsstøtte i Midtøsten

Hun er sterkt provosert over anklager om ensidig kildebruk, og mener kritikerne har sin egen agenda. – Det er åpenbart ikke politisk korrekt å stille kritiske spørsmål ved eventyrfortellingen om Oslo-prosessen, sier forsker Hilde Henriksen Waage.

• SILJE BERGGRAV

MIDTØSTEN

Det har vært mye bråk rundt den ferske forskningsrapporten hennes, «Peacemaking Is a Risky Business», men seniorforskeren ved Institutt for fredsforskning (PRIO), slår selv tilbake mot kritikerne:

– Kritikken som har kommet, har utelukkende kommet fra de norske aktørene som selv var en del av Oslo-prosessen. De samme aktørene har sittet på manuset til rapporten i ti måneder uten å komme med en eneste kritisk kommentar. Ingen journalister har stilt spørsmål ved hva som er deres motiver bak kritikken, sier Hilde Henriksen Waage, til Bistandsaktuelt.

Hovedkonklusjonen i rapporten, som ble lagt fram på et seminar fylt til randen av presse og fagfolk i Oslo nylig, er at et lite land som Norge ikke kan vente å spille en nøytral, tilretteleggende rolle i en konflikt mellom en sterk og en svak part. Bevisst eller ubevisst vil man tre inn i en meglerrolle der det er den svakest av partene som presses. De hemmelige forhandlingene i Oslo foregikk på Israels premisser, og det var Israel som ønsket å holde USA mest mulig uinformert om forhandlingene, hevder Henriksen Waage.

Holst instrument for Israel. I rapporten peker hun på at PLO-leder Yasir Arafat befant seg i en svært utsatt posisjon, og at Israel utnyttet denne svakheten til å få palestinerne til å godta krav de ikke ville akseptere ved de offisielle forhandlingene i Washington. Der forhandlet ikke Israel med PLO, men med en delegasjon fremtredende palestinere.

«Den israelske utenriksministeren (Shimon Peres, red.anm.) brukte den norske utenriksministeren (Johan Jørgen Holst, red.anm.) som et instrument i forhandlingene, med

forventninger om at nordmennene ville presentere de israelske synspunktene overfor Arafat,» skriver Waage. Norges rolle var, ifølge Peres, å «mykne Arafats posisjon» som var «veldig svak».

Under presentasjonen av rapporten fikk Henriksen Waage ros for å trekke debatten om det norske engasjementet i Midtøsten opp på et prinsipielt plan. Samtidig møtte hun kritikk for ubalansert kildebruk og for i liten grad å tydeliggjøre hvilke funn i dokumenter eller intervjuer hun bygde sine mest vidtgående konklusjoner på.

– Det er problematisk at rapporten ikke framlegger palestinske kilder som kan bekrefte at israelerne vant kampen. Av palestinske kilder slipper du bare fram Arafats kritikere, og du burde i større grad spørre deg om de har særskilt interesse av en viss framlegging, mente Jon Hanssen-Bauer, instituttsjef ved forskningsstiftelsen FAFO.

Manglende kildekritikk. Også Terje Rød-Larsen, FNs spesialutsending til Midtøsten, og Mona Juul, Norges ambassadør til Israel, har uttalt seg sterkt kritisk til Henriksen Waages rapport.

– Totalt manglende kildekritikk og et veldig skjevt kildegrunnlag har ført henne ut på ville veier, sier Rød-Larsen, FNs spesialutsending til Midtøsten til NRK.

Han jobbet med Oslo-prosessen sammen med Holst, og mener mange av kildene forskeren har brukt, har hatt politiske grunner for å uttale seg.

– Norge opptrådte på en nøyaktig og helt upartisk måte i forhold til begge parter. Initiativene til Oslo-avtalen ble tatt av PLO, og vi passet omhyggelig på at det var likevekt i alle de forhandlingene vi tilrettela, sier Terje Rød-Larsen.

Også Johan Jørgen Holsts enke, forsker Marianne Heiberg, har reagert sterkt på omtalen av hennes avdøde ektemann som en som løp Israels ærend.

Kritikerne fått slippe unna. Henriksen Waage tar nå kraftig til motmæle:

– De samme aktørene som har kritisert meg, er intervjuet av meg flere ganger. De ville snakke under-

Forsker **Hilde Henriksen Waage** legger frem sin forskningsrapport om Norges rolle i fredsprosessen i Midtøsten fra 1993-1996. De andre på bildet er f.v.: **Jon Hansen Bauer**, **Stein Tønneson** og til høyre **Nils Butenschön**.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN/SCANPIX

”

... ingen ser ut til å skjønne at mine palestinske kilder ikke åpent kan kritisere Norge, som leder givergruppen til de palestinske områdene.

Hilde Henriksen Waage, Midtøstenforsker.

hånden, jeg fikk ikke ta intervjuene opp på bånd. De forlangte å lese gjennom manus og egne sitater, og har hatt lang tid på seg til å rette opp det de eventuelt mente var feil. Det gjør de først nå, etter at rapporten er offentliggjort, sier forskeren til Bistandsaktuelt.

Hun mener det er åpenbart at de norske aktørene bak Osloavtalen har sine egne motiver om å bevare et best mulig inntrykk av jobben de gjorde, og at mediene har latt dem slippe alt for billig unna med kritikken sin.

– Har du opplevd det som helligbrødre å kritisere Norges rolle i Oslo-prosessen?

– Det er åpenbart at det er skapt en eventyrfortelling om det som skjedde og det som ble oppnådd. Jeg var klar over at det ville vekke noen reaksjoner å stille kritiske spørsmål til hvordan avtalen kom i stand, men det er forskerens plikt å stille disse spørsmålene uten å ta stilling til hva som er politisk korrekt.

– Konflikten for stor for Norge. - Hvil-

ken kritikk har ergret deg mest?

– Jeg har forsket på dette emnet i 20 år, og finner det veldig urimelig at det stilles spørsmål ved kildematerialet mitt. Jeg har foretatt en rekke intervjuer med samtlige aktører i prosessen, og saumfart UD's arkiver. Det er besynderlig at ingen ser ut til å skjønne at flere av de palestinske kildene ikke åpent kan kritisere Norge, som leder givergruppen til de palestinske områdene. Eller at palestinske aktører som vil bevare sine politiske liv, ikke kan fortelle åpent at «vi i PLO aksepterte de israelske betingelsene blindt».

– Hva mener du Norge burde eller kunne gjort annerledes i fredsforhandlingene?

– Jeg tror ikke de norske aktørene kunne gjort så mye annerledes; de gjorde så godt de kunne. Men jeg tror vi bør innse at Midtøsten-konflikten var et par nummer for stor for oss. Det bør ikke være noen sensasjon for noen at det var veldig lite et land som Norge kunne oppnå under de forutsetningene som forelå.

– Norges lederrolle i bistanden ga USA styringen

MIDTØSTEN

Berømmelse og ære smakte godt, og Norge takket med glede ja til å lede koordineringen av bistanden til de palestinske områdene. Men den norske lederrollen var et skalkeskjul for amerikanerne til å styre, hevder Hilde Henriksen Waage i rapporten «Peacemaking Is a Risky Business».

I kjølvannet av Osloavtalen ble den såkalte Ad Hoc Liaison Committee (AHLIC) opprettet for å koordinere bistand til palestinerne. Sterk uenighet mellom USA og EU om hvem som skulle lede dette arbeidet, kom raskt til overflaten. USA, som anså europeerne for å være altfor sympatiske med palestinerne, tok lederrollen for gitt. De europeiske landene mente på sin side at de førte en langt mer balansert Midtøsten-politikk. Norge trådte fram som det perfekte kompromisset – akseptabel for begge parter, så vel som for israelerne og palestinerne, skriver Henriksen Waage. Slik

fikk Norge formannskapet i AHLIC, og har hatt det siden.

Hjelpsom fikser – Norge ble den hjelpsomme fikseren, som ledet vei gjennom kriser, den alltid tilstedeværende lyttende partner, den foretrukne megler for israelere, palestinere, europeere og amerikanere, og det eneste landet som ville ta på seg oppgavene ingen andre ville eller kunne, skriver PRIO-forskeren.

Hun mener det norske formannskapet i realiteten gjorde det lettere for amerikanerne å ha kontrollen.

– Norge takket stolt og villig ja til en så profilert oppgave. Men som et lite land, hadde vi marginal påvirkning på givene. Norges relativt sett svake posisjon, kombinert med vårt nære forhold til USA, gjorde at amerikanerne i realiteten hadde styringen, skriver forskeren.

Norge var den i givergruppa som ga mest bistand til de palestinske

områdene, relativt sett.

– I noen grad kan den norske sje-nerøsitet forklares i det generelle høye nivået på norsk bistand. Men det er ingen tvil om at hovedgrunnen til det høye bidraget, var Norges nøkkelrolle i fredsforhandlingene, mener Henriksen Waage.

”

Peace-making is a risky business.

Hilde Henriksen Waage, PRIO, 2004, om Norges fredsrolle i Midtøsten.

Forsvunnet. For øvrig er en rekke brev og notater skrevet av tidligere utenriksminister Johan Jørgen Holst i forbindelse med Oslo-prosessen, forsvunnet. Verken UD eller Henriksen Waage kan gi noe svar på hvor materialet har tatt veien.

Shimon Peres, Yossi Beilin, Uri Savir og andre har overfor Henriksen Waage omtalt noe av innholdet i disse brevene, men det finnes ingen kopier av brevene i UD's arkiver.

– Det ville vært en stor fordel om dokumentene kom til rette. Jeg tror ikke de som har sitert fra brevene, har diktet dem opp, sier forskeren.

OSLOPROSESSEN

■ Oslo-prosessen startet med at Norge la til rette for direkte og hemmelige forhandlinger mellom Israel og PLO. Det var nødvendig fordi de offisielle forhandlingene som pågikk i Washington, og hvor PLO ikke fikk delta, var fullstendig fastlåst.

■ Etter hvert ble den såkalte bak-kanalen i Norge til en hovedkanal, og Norges rolle skiftet fra tilrettelegger til mekler.

■ Osloavtalen ble inngått i 1993.

■ Avtalen skulle sørge for gjensidig anerkjennelse mellom PLO og staten Israel om begrenset palestinsk selvstyre på Vestbredden og Gaza.

■ Avtalen var ikke noen endelig fredsavtale. Målet var å legge grunnlaget for en fredsprosess som skulle gjøres permanent.

Litt mindre råttent i «nye Kenya»

...men korrupsjon og etniske spenninger hemmer ennå utviklingen

NAIROBI (b-a): Halvannet år etter at en ny regjering kom til makten i Kenya på en bølge av politisk begeistring, er den jevne kenyaner skuffet og misfornøyd. Løfter om ny grunnlov, økonomisk vekst og en halv million nye jobber er langt fra innfridd. Men korrupsjonsnivået har falt betraktelig, viser nye studier.

• I KENYA:
SILJE BERGGRAV

KENYA - Hvis vi skulle henge alle kenyanere som har vært involvert i korrupsjon, slik de gjør i Kina, ville ikke Kenya hatt nok trær.

Den lakoniske uttalelsen kommer ikke fra hvem som helst - ingen politisk aktivist eller regjeringskritisk journalist - men fra Kenyas egen justisminister, Kiraitu Murungi. I talen til en konferanse arrangert av norske Fredskorpset i Nairobi nylig, om medias rolle i bekjempelsen av korrupsjon, var justisministeren akkurat så tydelig og hardtslående som president Mwai Kibaki har gjort seg kjent for, og som internasjonale givere elsker.

- Regjeringen har erklært krig mot korrupsjon. Den massive plyndringen av offentlige ressurser har gjort landet vårt fattig og elendig. Den har ødelagt landbruket og industrien, stjålet medisiner fra sykehusene og spist opp veiene våre. Korrupsjon er ikke bare en forbrytelse i seg selv. Det er en forbrytelse mot menneskeheten, tordnet Murungi. Til applaus fra representanter fra norsk samfunnsliv og ambassade, og drøyt 70 kenyanske og østafrikaniske journalister.

Ny giv. Det er snaut halvannet år siden Narc-regjeringen (National Alliance Rainbow Coalition), under ledelse av president Kibaki, kom til makten i Kenya. Kenyanere, møkklei av stigende arbeidsløshet, kriminalitet og bestikkelseskultur, stemte i desember 2002 for første gang for forandring, og ikke utelukkende på representanter for sine egne etniske grupper. 24 år med den autoritære og gjennomkorrupte Daniel arap Moi var over.

Godt styresett og kamp mot korrupsjon har vært blant regjeringens fanesaker, og president Kibaki har rukket å gjennomføre en rekke tiltak som tyder på at han mener alvor. Blant de viktigste er:

■ To antikorrupsjonslover som blant annet innebærer opprettelsen av et uavhengig organ for etterforskning av økonomisk kriminalitet, og krav om at alle offentlige tjenestemenn må kunngjøre inntekter og formue.

■ Et stort antall korrupte og udugelige dommere og ledere for statlige virksomheter er sparket.

■ Lønningene til politiet er fordoblet i et forsøk på å få bukt med bestikkelseskulturen i etaten.

■ Uavhengige kommisjoner er nedsatt for å granske tidligere korrupsjonsskandaler. Verst av dem er «Goldenberg-skandalen» fra 1990-tallet, da firmaet Goldenberg International gjennom et nettverk av selskaper og kontakter til Moi-regimet svindlet statskassen for over tre milliarder kroner i form av kompensasjon for angivelig eksport av gull og

Kenyas justisminister **Kiraitu Murungi** (midten) ga ulne svar på pressens spørsmål om innkjøp av Mercedeser og andre luksusbiler under Fredskorpskonferansen i Nairobi nylig.

FOTO: GEORGE MULALA

sjon for angivelig eksport av gull og diamanter.

- **Store fisker går fri.** Ifølge nye undersøkelser utført av Transparency International (TI), bærer tiltakene frukter: korrupsjonsnivået har falt på en rekke områder siden president Kibaki kom til makten. I politiet har antall bestikkelser falt med 77 prosent siden 2002, ifølge Kenya Bribery Index. Det siste året har IMF og internasjonale givere strømmet til og lovet Kenya 4,1 milliarder dollar i støtte til økonomisk gjenoppbygging. Også Norge, som i en årrekke var uten diplomatiske forbindelser til landet, har besluttet å gjøre Kenya til nytt samarbeidsland. Er landet i ferd med å bli Afrikas nye suksesshistorie?

- Vi har fortsatt en lang, lang vei å gå, mener Jimmy Gathu, programleder for et politisk talkshow på radiokanalen Kiss FM. Den profilerte journalisten var ikke blant dem som applauderte kraftigst etter justisminister Murungis tale.

- Regjeringen skal ha kreditt for mange av tiltakene for å få bukt med korrupsjon på lavere nivå. Men det gjenstår å se om man tør sette i gang jakten på de store fiskene, og rettsforfølge politikere og embetsfolk som er ansvarlige for vanstyret, sier Gathu til Bistandsaktuelt.

Korrupsjon i nye former. Det sies at mens eskimoene har et 50-talls ord for «snø», har kenyanerne et tilsvarende antall for «korrupsjon». «Kitu kidogo» - en liten sum - er forespørselen man møter til daglig, på offentlige kontorer, i helsevesenet, i skolen og ikke minst hos politiet, som ifølge TI fortsatt er den mest

korrupte offentlige etaten.

- Da jeg skulle rapportere et kriminelt forhold til politiet nylig, fikk jeg ikke levere anmeldelsen før jeg ga politisjefen en liten sum. Bestikkelsen skulle 'høyne moralen' hos tjenestemennene, ifølge politisjefen, sier en ansatt i en lokal hjelpeorganisasjon.

Liten tillit. Politiet har fortsatt svært liten tillit blant kenyanere flest, er kjent for å være voldelige og foretar jevnlig trafikkkontroller under dårlig skjulte hensikter om å sanke inn «kitu kidogo». Men det blir også meldt om nye holdninger:

- Etter en fuktig tur på byen nylig, ble jeg arrestert for å ha oppført meg provoserende overfor en politimann. Jeg prøvde å komme meg unna med en bestikkelse på 1000 shilling (ca. 100 kroner), men det var ikke snakk om at de ville la meg gå. Jeg endte på glattcelle, og dagen etter ble jeg idømt en bot på 100 shilling (ti kroner), forteller en journalist.

Mye tyder på at selv om antall bestikkelser har falt, har beløpene økt. Og det ser ut til at en ny form for korrupsjon er i framvekst; tilbud om aksjer eller stillinger i private og offentlige virksomheter har erstattet den tidligere utvekslingen av penger for tjenester. En rekke urovekkende rapporter den siste tiden antyder at de tidligere korrupte nettverkene har maktet å restrukturere seg og fortsatt er høyst aktive. Mens tidligere president Moi har fått juridisk immunitet, knyttes også navngitte medlemmer av dagens regjering til konkrete korrupsjonssaker.

”

Korrupsjon har ødelagt landbruket og industrien, stjålet medisiner fra sykehusene og spist opp veiene våre.

Kiraitu Murungi,
justisminister

Eksklusiv bilpark. Patrick Ochieng, leder for miljø- og utviklingsorganisasjonen Ujamaa Center og konsulent på menneskerettighetsspørsmål for Danida (danske Norad), er blant dem som tror regjeringens nulltoleransekampanje mot korrupsjon har mer symbolverdi enn reell

NORGE I KENYA

■ Kenya var en gang et av Norges viktigste samarbeidsland, men under president Daniel arap Moi 24-årige regime ble forholdet gradvis kjøligere. I oktober 1990 ble norske diplomater sparket ut av landet, blant annet som en følge av arbeidet for en rettfærdig rettsak for opposisjonspolitikeren Koigi wa Wamwere.

■ Først i andre halvdel av 90-tallet var Norges representasjon i Kenya operativ med egen ambasadør igjen. I 2003, etter at diktatoren Moi var blitt erstattet med demokraten Mwai Kibaki, tok utviklingsminister Hilde Frøkjær Johnson initiativet til nytt bilateralt bistandssamarbeid med Kenya.

■ For 2004 er 40 millioner kroner bevilget til ulike tiltak, i hovedsak til bekjempelse av korrupsjon og fremme av godt styresett, demokrati og menneskerettigheter. Det er også til vurdering om Norge skal støtte et sektorprogram for rettssektoren og opprettelse av sivilombudsmann.

■ De diplomatiske forbindelsene mellom Norge og Kenya betegnes i dag som meget gode.

effekt:

- Korrupsjonen tar nye former, og kulturen fra det tidligere regimet er fortsatt intakt. Det er én ting å sparke halve dommerstanden, noe annet å endre sosiale strukturer, institusjoner og holdninger. Regjeringens tiltak er sporadiske, den har ingen langsiktige strategier, sier han til Bistandsaktuelt.

Jimmy Gathu mener regjeringen virker oppriktig i sine forsøk på å forbedre offentlige og private tjenester til vanlige kenyanere, men er heller ikke overbevist om at dagens politiske grådighetskultur er vesensforskjellig fra forgjengernes.

- Bare se på den offentlige bilparken. I en tid hvor økonomisk gjenoppbygging av landet skulle stå i høysetet, bruker politikerne enorme summer på Mercedes og andre luksusbiler av nyeste merke, påpeker Gathu.

Landets 223 parlamentsmedlemmer møtte i fjor skarp kritikk da de bevilget seg tilskudd til nye biler, over 70 millioner kroner, og lønnsforhøyelse på over 30 prosent. Kenyanske politikere har i dag en månedslønn på drøyt 40.000 kroner, mesteparten skattefritt.

På direkte spørsmål fra Gathu om denne økonomiske prioriteringen, ga justisministeren et noe ullent svar:

- Det florerer så mange unøy-

Kenyas slaggrammede president **Mwai Kibaki** karakteriseres som en svak politisk leder.

FOTO: SCANPIX/AFP/SIMON MAINA

aktige historier i pressen. Vi kan ikke løse alle Kenyas problemer på én gang.

Friere presse? Dr. Fred Matiangi ved University of Nairobi har stor tro på medias muligheter til å fungere som vaktbikkje overfor kenyanske myndigheter:

- Vi opplever at pressen i Øst-Afrika er langt mer energisk og selv-

”

Det gjenstår å se om man tør sette i gang jakten på de store fiskene.

Jimmy Gathu, politisk journalist

sikker enn tidligere. Offentligheten er også blitt mer interessert i få vite om tilfeller av korrupsjon og feilbruk av offentlige midler. Men folk flest har liten kunnskap om hva korrupsjon innebærer i sin videste forståelse. Medias utfordring er å forklare hvordan politikernes vanstyre ødelegger landets utvikling, og påvirker folk direkte, sa han under Fredskorpskonferansen.

Under Moisis regime var presse- og ytringsfriheten under stadige angrep. Kibaki-regjeringen har på sin side erklært seg som støttespiller for frie og uavhengige medier. Likevel har den møtt internasjonal kritikk fra blant andre The Committee for the Protection of Journalists for å motarbeide og rettsforfølge den såkalte «rennesteinspressen», som spesialiserte seg i skandaler om politikere og kjendiser.

Forbud mot omtale. Nylig ble også den langt mer seriøse radiokanalen Kiss FM av en høyesterettsdommer ilagt midlertidig forbud mot å kringkaste negativ omtale av vannminister Martha Karua, etter at en radioreporter kom med skarp og til dels personlig kritikk av ministeren.

Lisa Karanja, rådgiver ved regjeringens nyopprettede antikorrupsjonsenhet, presiserte på konferansen at pressefrihet er en pilar i kampen mot korrupsjon.

- Vi må kunne stille krav til at pressen opererer innenfor loven og følger etiske spilleregler. På den annen side burde alle land, uavhengig av hvor fattige og ferske demokrati-er de er, ta på seg risikoen med en fri og uavhengig presse. Offentlighetens rett til å vite er uomtvistelig knyttet til et åpent, gjennomskiktig og demokratisk styresett, sa Karanja.

Akkurat slik de norske representantene likte å høre.

Ny grunnlov splitter regjeringen

• SILJE BERGGRAV

Etter årevis med debatt og løfter om å erstatte landets 40 år gamle, has-tverkspregede grunnlov med en ny, ser det endelig ut til at planene kan bli realitet. Men det foreløpige utkastet, som åpner opp for ny statsministerpost og mindre makt til presidenten, skaper stor splid innad i regjeringen.

Representanter for landets største folkegruppe, kikuyuene, som tilhører kretsen rundt Kibaki, vil bevare en sterk presidentmakt. Mindretallet i regjeringen, som støttes av et flertall i parlamentet, ønsker på sin side en statsministerpost med utøvende myndighet. I den rollen ser de for seg lederen for luogruppen, den karismatiske Raila Odinga.

Svak president. Striden preges ikke bare av personlige motsetninger, men også av dype tradisjonelle etniske skillelinjer. Luogruppen og andre folkegrupper er kritiske til hva de mener er kikuyenes forsøk på å skaffe seg en for dominerende politisk posisjon. Flere observatører Bistandsaktuelt har vært i kontakt med, betegner den slaggrammede 72-årige Kibaki som en svak president, uten evne til å skjære gjennom, forene partene og få fortgang i viktige reformer.

Rosemary Okello, sjef for nyhetsbyrået African Women and Child Information Network, synes det er trist at spørsmålet om statsministerpost har stjålet det meste av oppmerksomheten.

- Grunnlovskastet inneholder enormt mye bra, og kan bli et viktig verktøy for å få til endringer og utjevne sosiale, regionale og kjønnsmessige ulikheter, sier Okello, som selv har vært aktiv i konstitusjonsarbeidet.

Økte ressurser. Det foreløpige utkastet, utformet av drøyt 600 representanter fra politikk og sivilt samfunn, legger blant annet opp til økte ressurser til distriktene, institusjoner for bedre ivaretagelse av menneskerettigheter og utstrakt bruk av kjønnskvotering ved offentlige ansettelse. Fortsatt gjenstår vesentlig politisk tautrekking, og mest sannsynlig en folkeavstemning, før grunnloven blir realitet.

- Dette er et forpliktende, ambisiøst dokument som legger opp til et moderne og etisk lederskap. Jeg håper virkelig den blir vedtatt - det er den beste grunnloven vi kan få, mener Rosemary Okello.

- Politikerne har ikke de fattige i sine hjerter

KENYA

• SILJE BERGGRAV

NAIROBI (b-a): To av fem barn har hun ikke råd til å sende på skolen. Ektemannen tjener fem-seks kroner dagen på ulovlig gatesalg, selv er hun ikke i arbeid. På en god dag kan hun servere familien ett måltid, maisstuing og kokt kale (kenyansk løvrett). Men ny regjering til tross, for Rebecca Budoï går det fortsatt langt mellom de gode dagene.

- Situasjonen føles ganske håpløs. Jeg skulle gjerne sett at alle barna mine kunne gå på skolen, sier hun til Bistandsaktuelt.

Gratis. Gratis grunntutdannning til alle var et av Kibakis viktigste valg-løfter, og trekkes stadig frem som en av regjeringens suksesshistorier. Men erkebiskop og generalsekretær i organisasjonen Hope Foundation Africa, David Maina, som daglig jobber med matutdeling og andre sosiale tiltak i slummen, kaller det en tilsøring av virkeligheten.

- Hvordan kan man snakke om gratis utdannning, når familiene må bekoste skoleuniformer verdt mer enn det tidobbelte av en dagslønn? Når én skolebok må deles mellom åtte elever? Internasjonale givere tror vi har fått til utdannning for alle, men i realiteten stenges fortsatt mange tusener barn ute på grunn av fattigdom, sier han.

Flere fattige. Kenyas skakkjorte økonomi har dyttet landet flere plasser ned på FNs indeks for menneskelig utvikling, til 146. plass av 175 land i 2003. Antall mennesker som lever under fattigdomsgrensen har økt fra rundt 11 millioner i 1990, til over 17 millioner. Mens finansseksperter regner utsiktene for økonomisk vekst som gode, som følge av markedstilpasninger og giverstøtte, er

framtidshåpet mindre blant menneskene erkebiskop Maina daglig omgir seg med.

- Etter valget var veldig mange fattige optimistiske. Nå opplever jeg at de har mistet troen på et bedre liv. De har ikke merket noen forbedringer, og føler at politikere ikke har de fattige i hjertene sine. Likevel er de fleste veldig lettet over at Moi er borte fra makten, sier han.

Erkebiskopen synes det er på høy tid at regjeringen legger opp til en sterkere sosial profil. Han er ikke

imponert over utkastet til ny grunnlov, som han mener innebærer en ansvarsfraskrivelse i forhold til sentrale velferdstjenester.

- Det er urettferdig å dømme regjeringen etter bare halvannet år ved makten, og folk flest har forståelse for at regjeringen fortsatt jobber med å rydde opp etter forgjengere. Kibaki har tatt et skritt i riktig retning, men nå er det på tide å dra opp sokkene og bevege seg litt raskere, mener Maina.

Rebecca Budoï bor med barna **Roselin Aoko** (til venstre), **Adda Adhiambo** og fire andre familiemedlemmer i et skur på rundt 20 kvm i Kawangware-slummen i Nairobi.

FOTO: GEORGE MULALA

Verdensbanken ser lys i tunnelen

Fattigdommen i verden nesten halvert på 20 år, mener forskere

Tallet på mennesker som lever i ekstrem fattigdom gikk ned fra 40 til 21 prosent av jordas samlede befolkning i årene 1981-2001, hevder Verdensbanken i sin statistiske årbok som ble lagt fram i slutten av april. Bare i Øst- og Sør-Asia kom 500 millioner mennesker seg over fattigdomsgrensen. Men i Afrika ble tallet på ekstremt fattige fordoblet i samme periode.

• GUNNAR KOPPERUD

I Verdensbankens statistiske årbok - World Development Indicators 2004 (WDI) - blir det fastslått at ujevnheten i framgangen gir grunn til bekymring for tusenårsmålene. Ett av disse målene, som ble vedtatt av 189 land ved tusenårsskiftet, er å halvere tallet på verdens fattige innen 2015. Verdensbankens definisjon på 'ekstrem fattigdom' er å leve på én amerikansk dollar om dagen eller mindre.

- Den økonomiske veksten i Kina og India har medført en dramatisk reduksjon i tallet på fattige, sa Verdensbankens sjefsøkonom, Francois Bourguignon, da årboka ble lagt fram den 23. april.

- Men andre regioner har ikke hatt gleden av vedvarende vekst, og i for mange tilfeller har tallet på fattige faktisk vokst. Selv om det er sannsynlig at vi kommer til å oppnå det første tusenårsmålet - å halvere verdens fattigdom innen 2015 - er det påkrevd med mye mer bistand, større åpenhet i verdenshandelen og omfattende politiske reformer for å oppnå alle tusenårsmålene i alle land.

Gammel utvikling. Verdensbankens statistikk viser at tallet på ekstremt fattige på verdensbasis sank fra 1,5 milliarder mennesker i 1981 til 1,1

Antallet fattige i Kina har sunket fra 600 millioner til rundt 200 millioner mennesker siden 1981.

FOTO: SCANPIX/STR/AFP

VERDENSBANK-RAPPORT

Tallet på ekstremt fattige i Afrika er økt fra 164 millioner til 314 millioner.

Mer info: www.worldbank.org/data

milliarder mennesker i 2001. Men hovedtendensen i utviklingen ligger mange år tilbake. På åttitallet ble tallet på verdens fattige redusert fra 40 til 28 prosent av den samlede befolkning, mens det på nittitallet bare ble redusert fra 28 til 21 prosent - det vil si 120 millioner.

Et annet viktig trekk er at tallet på ekstremt fattige i samme periode faktisk økte i Afrika sør for Sahara. Siden 1981 har landene i denne regionen opplevd et fall i brutto nasjonalprodukt på 13 prosent, noe som har ført til at tallet på ekstremt fattige nesten er fordoblet: fra 164 millioner til 314 millioner, det vil si en

økning fra 42 til 47 prosent av regionens samlede befolkning.

Også i Øst-Europa og Sentral-Asia eksploderte fattigdommen etter hvert som landene der gikk over fra planøkonomi til markedsøkonomi. I 1981 var det åtte millioner mennesker (to prosent) i Øst-Europa og Sentral-Asia som levde på under to dollar om dagen, i 1999 var det over 100 millioner (24 prosent). Verdensbanken ser imidlertid lys også her: Fra 1999 til 2001 ble tallet på ekstremt fattige i Øst-Europa og Sentral-Asia redusert fra 100 millioner til 90 millioner.

- Liten trøst for Afrika, bra for Asia

• GUNNAR KOPPERUD

- Det er liten trøst for Afrika at det går bra i Asia, men det er veldig bra for Asia. Og hvis man er opptatt av global fattigdomsreduksjon er dette viktige nyheter, fordi Asia er en folkerik del av verden der en betydelig del av verdens fattigdom finnes, sier forsker Arne Melchior ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) i en kommentar.

- Alle gjennomsnittstall for verden skjuler slike ujevnheter, denne statistikken er sterkt negativ for Afrika, Øst-Europa og Sentral-Asia, men svært bra for Asia og positiv for Midtøsten og Nord-Afrika, fortsetter Arne Melchior.

- Kan vi stole på disse tallene?

- Det er fryktelig vanskelig å måle antallet fattige i verden. På verdensbasis er det mange som lever rundt fattigdomsgrensen, og gjør du bare en liten regnefeil vil tallene sprette opp og ned. Det er to metodeproblemer: Det ene gjelder kvaliteten på de husholdningsundersøkelsene som ligger til grunn for fattigdomsstatistikken. Det andre gjelder metoden man bruker for å sammenlikne inntekten i ulike

”

Reduksjonstallene er enten for pessimistiske, eller de økonomiske tallene for optimistiske.

Arne Melchior, forsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)

land. Her brukes såkalte kjøpekraftspariteter, eller «fiktive valutakurser» som er justert for forskjeller i prisnivå. Det er også interessant at verdensbanken nå legger fram tall tilbake til 1981, mens de forrige statistikkene har startet med slutten av 1980-tallet, sier han.

- Kvalitetsproblemer og tekniske problemer knyttet til husholdningsundersøkelser var større før. Tidligere eksempler viste at andelen fattige i Latin-Amerika kunne variere med flere titalls prosent på grunn av slike problemer. Kvaliteten på husholdningsundersøkelser blir imidlertid stadig bedre, vi får stadig mer data, og rundt 100 land er nå med i målingene, sier Melchior.

Metode-problem. Men han understreker at metodeproblemene ved bruk av kjøpekraftspariteter ikke er løst.

- Hvis kjøpekraftsparitetene brukes til å beregne veksten i brutto nasjonalprodukt per innbygger - basert på nasjonalregnskapstall - får vi resultater som implisitt betyr at fattigdomsreduksjonen burde vært enda sterkere. Det er ikke dermed

ikke samsvar mellom tallene for økonomisk vekst og tallene for fattigdomsreduksjon. Nylig framlagt forskning tyder på at enten er tallene for fattigdomsreduksjon for pessimistiske, eller så er tallene for økonomisk vekst for optimistiske, sier Melchior.

Han viser også til at fattigdomsreduksjonen fra 1,5 milliarder til 1,1 milliarder mennesker slår ut i en sterk reduksjon i andelen fattige i verden, fra 40 til 21 prosent.

- Det skyldes stor befolkningsvekst, sier han

Får det bedre. - Verdensbanken sier selv i sin statistiske årbok at livet for mange fattige forblir uendret til tross for økonomisk vekst, siden sosial investering uteblir. Hvilken interesse har da disse tallene?

- I Kina øker de økonomiske ulikhetene, men de fattige får det bedre, det har vært investert i å redusere fattigdommen. Det er ingen dans på roser, det finnes nyfattede i byene, og det finnes dem på landsbygda som er akkurat like fattige som før, men mange har fått det bedre, sier forsker Arne Melchior.

Asiatisk suksess. Årbokas beste statistikk kommer fra Asia. Fra 1981 til 2001 vokste brutto nasjonalprodukt i alle utviklingsland sett under ett med 30 prosent. Men i Øst-Asia ble brutto nasjonalprodukt per capita tredoblet i samme periode, med en årlig gjennomsnittlig vekst på 6,4 prosent. Det medførte at tallet på mennesker som lever under ekstrem fattigdom i Øst-Asia sank fra 58 til 16 prosent av den samlede befolkning i området, og at mer enn 400 millioner ifølge årboka ble trukket opp av den ekstreme fattigdommen.

Den mest dramatiske utviklingen ble registrert i Kina, der tallet på fattige sank fra 600 millioner til litt over 200 millioner, det vil si fra 64 til 17 prosent av landets samlede befolkning. Men også halvparten av denne framgangen foregikk tidlig på åttitallet.

Også i Sør-Asia steg brutto nasjonalprodukt per capita med et årlig gjennomsnitt på 5,5 prosent på nittitallet. Men siden den økonomiske veksten i regionen i denne perioden sammenfalt med hurtig befolkningsvekst, er tallet på ekstremt fattige bare redusert med 34 millioner, fra 462 millioner i 1990 til 428 millioner i 2001.

Latin-Amerika i stampe. Økonomisk vekst var bare så vidt registrerbar i latinamerikanske og karibiske land på nittitallet, og tallet på ekstremt fattige ble bare marginalt redusert, forteller årboka. Prosentandelen av ekstremt fattige i denne regionen, både de som lever på en dollar eller mindre om dagen og de som lever på to eller mindre - henholdsvis 10 og 25 prosent, er omtrent den samme som i 1981: 10 og 27 prosent.

Bedre mener Verdensbanken det er i Midt-Østen og Nord-Afrika, der prosentandelen av ekstremt fattige (én dollar eller mindre) er redusert fra fem prosent i 1981 til to prosent i 2001. Men prosentandelen av mennesker som lever på to dollar eller mindre om dagen er i Midt-Østen og Nord-Afrika bare redusert med seks prosent, fra 29 prosent i 1981 til 23 prosent i 2001, det vil si nesten hver fjerde innbygger.

Vekstens bakside. Verdensbankens årbok understreker samtidig at selv om utviklingen går i riktig retning for verden sett under ett, er det fortsatt langt fram. Banken anslår at 840 millioner mennesker i verden er kronisk underernært, og påpeker at selv om økonomien i en region vokser, forblir livet ofte uendret for de fattige.

Forklaringen er enkel, fortjenes ten på den økonomiske veksten blir ikke investert sosialt. Et eksempel er Sør-Asia, der prosentandelen av feilernærte barn fortsatt er på nesten 50 prosent, til tross for imponerende økonomisk vekst.

Spedbarnsdødeligheten er et annet problem. Den er bare redusert fra 95 per 1000 fødte i 1990 til 81 i 2002. På denne fronten må kampen trappes betraktelig opp om tusenårsmålet - ikke mer enn 32 døde spedbarn per 1000 fødte - skal nås innen 2015. Verdensbanken påpeker også at 70 prosent av verdens hiv- og aidsrammede bor i Afrika sør for Sahara, og at forventet levealder der som en følge av dette har sunket fra 48 år i 1980 til 46 år i 2002.

Tragedien i Tsjad

Tusenvis av kvinner og barn på flukt fra Darfur-regionen i Sudan

TINE, TSJAD (b-a): De ser ut som hauger med klesbylter i den hvite sanden. Men ved nærmere ettersyn ser jeg at det er barn som sitter krum-bøyde med hodet mellom knærne og ryggen mot vinden for å beskytte seg mot stormkastene med sand. Flere skjelver av kulde, de er skitne og slitne.

• I TSJAD:
GØRIL TRONSDEN BOOTH

De er ikke alene, det er hundrevis, tusenvis av dem utenfor byen Tine – de aller fleste er kvinner og barn. 40% av flyktningene er barn under 5 år, anslo Verdens matvareprogram (WFP) for to måneder siden.

På denne tiden av året er alle elver i grenseområdet mellom Tsjad og Sudan tørket inn, mangelen på vegetasjon er påfallende, sandstormen herjer over åpne ørkensletter, det er sand og atter sand så langt øyet rekker.

Midt i sandstormen sitter de, de heldige som har klart å rømme fra krigen mellom afrikanske opprørs-soldater og arabisk milit i Darfur. En kvinne kommer mot meg med løftede armer og bønnfaller meg om å hjelpe henne og barna på bussen som frakter folk i sikkerhet i flyktningeleire inne i Tsjad.

Lenger borte har FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Tsjad Røde Kors begynt å laste sine biler – de fleste norske M6-biler – med registrerte flyktninger for å kjøre dem i konvoi til Kounoungo flyktningeleir. I dag får 168 være med, ventetiden er lang og uutholdelig.

Utrygt på grensa. Lastebilene og bussene i Tine er omringet av tryglende og desperate mødre som vil bringe barna sine i sikkerhet. For her på grensa er de fremdeles ikke trygge. Risikoen for å bli angrepet av arabisk milit er overhengende. Klimaet og de ekstreme forholdene her på grensa er også en fare, dagene er varme, nettene er fryktelig kalde, det finnes ikke ly for vinden og sanden, de har lite vann, lite mat.

De aller heldigste har fått tildelt registreringsnummer og er blitt innkvartert i en av flyktningeleirene hvor de får mat, vann, tepper, plastpresenninger og nødvendig kjøkkenutstyr. De er langt hjemmefra og lever i angst og uvisshet om hvordan det står til med alt som er kjent og kjært i hjemlandet.

Hva har disse menneskene vært vitne til?

Har de sett hjemmet gå opp i flammer, sett landsbyen bli lagt i ruiner, har de sett sine nærmeste bli drept? Alt de har bygd opp i løpet av et liv er sannsynligvis borte.

Så foreldrene bli drept. Toma Mahamat Manis (17) (Se hovedbildet side 14-15) sitter utenfor det provisoriske leskuret bygd opp av tørrkviser halvt dekket med plast og tøy. Et tappert forsøk på å holde sand, vind og kulde ute. Hun og de tre søsknene venter på å få utdelt telt, men vet ikke riktig når dette vil skje. Hun sitter på huk bøyde over gryten med sorghum og vann. Hun forbereder frokost til tre hutrende småunger som klenger seg rundt bålet for å få varme. Barna er hennes småsøsken.

De er slitne, sultne og psykisk utmattet etter uker på flukt fra terror og blodige angrep.

ALLE FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

750 000 sudanese er på flukt i sitt eget land, 110 000 har flyktet til nabolandet Tsjad.

– Det var mørkt da den arabiske militsen – janjaweedene – angrep en sen kveld. De stormet landsbyen vår, de skjøt på oss og satte fyr på husene. Jeg er sikker på at jeg også så regjeringssoldater, forteller Toma.

Tomas bror ble skutt og drept under angrepet, resten av familien klarte å flykte. Noen dager senere returnerte de til landsbyen for å se om det var noe å redde. På nytt ble de angrepet av janjaweede. Tomas mor og far ble brutalt skutt og drept. Selv klarte hun å flykte med sine småsøsken og sin nabo.

Den 17 år gamle jenta har mistet det som er å miste. Nå sitter hun i en flyktningeleir i Tsjad med ansvar for tre foreldreløse traumatiserte småsøsken. De har naboer, men ingen andre nære i leiren. Toma forteller at bestemoren fremdeles er i Tine, hun har også en bror på 20 år som er ute og leter etter buskapen. Søsknene holder sammen, de har nå vært på flukt i fem uker.

– Jeg forsøker å hjelpe søsknene mine så godt jeg kan, jeg forsøker å være en ny mor for dem, sier hun. – Nettene er verst, da ligger vi tett sammen under det vi har av tepper. Det er fryktelig kaldt, men vi forsøker å holde varmen sammen.

Kirkens Nødhjelp og Norges Røde Kors er blant hjelpeorganisasjonene som sammen med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) står for innkvartering, transport og nødhjelp til de sudanske flyktningene i Tsjad. Til nå er 31 100 mennesker blitt forflyttet fra grenseområdene til fem flyktningeleire.

Vann – redning og trussel. – Alt avhenger av vannet – om vi finner vann og nok vann, sier Emile Belem, ansvarlig for UNHCR-kontoret i Iriba. – Mangel på vann har til nå vært

Kapasiteten til vannkildene avgjør om det kan etableres flyktningeleire.

en av de største utfordringene for å kunne opprette flyktningeleire i Tsjad.

For første gang på 25 år har regntiden sviktet i nord hvor Kirkens Nødhjelp er i full gang med å finne vannkilder og etablere vannforsyninger til flyktningeleirene – tusenvis av mennesker venter på vann.

En kjøretur fra Touloumleiren til nærmeste lokale vannhull bekrefter vannmangelen. Døde dyr i forråtteliggende ligger strødd i ørkenlandskapet. Jeg teller 45 kadavre over en strekning på under 1 km. Stanken er uutholdelig. Dyrekadavrene tiltrekker seg svermer av fluer, som sprer sykdom og smitte. Verre blir det når regnet kommer og kadavrene skylles ned i elvene og forurenser vannet. Samtidig vil regnet føre til at elvene vil fylles og grenseområdene blir utilgjengelige, flyktningene vil bli avstengt fra nødhjelp.

– Flyktningene ved grensen lever under vanskelige forhold, det vil forverre seg når regnet kommer. Jeg tør ikke tenke på hva som vil skje når vi ikke lenger når fram til disse menneskene. Det vil bli umulig å krysse elvene, sier Emile Belem, ansvarlig for UNHCR-kontoret i Iriba.

– Den internasjonale responsen på denne flyktningesituasjonen har ikke vært på nivå med selve krisen. Hadde det vært gjort noe tidligere ville dette vært unngått – nå venter vi en katastrofe.

– Rekker vi ikke å flytte dem innenfor tidsfristen, da vet jeg virkelig ikke, kan man ikke så kan man ikke, det gjelder i enhver krise, men da vil det oppstå en meget alvorlig situasjon, sier Kathrine Grant, også fra UNHCR.

– Om en måned starter regntiden. Da kan det være for sent å redde Darfur-flyktningene i Tsjad? Vi må handle nå for å unngå en enda større humanitær katastrofe, sier generalsekretær Atle Sommerfeldt i Kirkens Nødhjelp.

Kirkens Nødhjelp arbeider i tre flyktningeleire i Tsjad. Det er aktuelt å bygge flere leire. UNHCR og Kirkens Nødhjelp undersøker forholdene i Bet, nord for leirene i Iriba nordvest i Tsjad. 11 000 nye flyktninger sitter og venter i grenseområdene. Det er ventet at antallet vil komme opp i 50 000 i løpet av to måneder. Tragedien som utspiller seg eskaleres for hver dag.

Temaet fortsetter på de neste sidene >>>

Darfur-provinsen er nesten halvannen gang Norges areal.

Foreldrene ble drept av milits-soldater. **Toma Mahamat Manis** (17) har nå ansvaret for sine foreldreløse traumatiserte småsøsken.

Krigen ingen vil se

Arabisk milits terroriserer sivilbefolkningen i Darfur – 100.000 har flyktet

FLYKTNINGER

• I TSJAD: GØRIL TRONDSEN BOOTH TINE, TSJAD (b-a): Kan det gå mot varig fred i Sudan når regimet i Khartoum anklages for medvirkning til etnisk rensing i Darfur, landets største provins?

Arabiske militsgrupper, støttet av regimet, terroriserer, massakrerer og driver den afrikanske muslimske sivilbefolkningen på flukt. 10 000 mennesker er drept, over én million mennesker har flyktet.

– Det vi ser nå er sannsynligvis bare toppen av isfjellet, sier Bernard Kerblat, sjef for kriseteamet til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) om strømmen av flyktninger fra Sudan til Tsjad.

Fredsforhandlingene mellom Khartoum-regimet og opprørsbevegelsen SPLM/SPLA er inne i sluttspurten, og hele verden holder pusten – i alle fall de som kjenner til krigen i dette afrikanske landet langt borte.

” Det som skjer i Darfur er verdens største nåværende humanitære katastrofe.

Mukesh Kapila, FNs humanitære koordinator i området.

Ser vi slutten på Sudans over 20 år lange borgerkrig, der to millioner mennesker har mistet livet og fire millioner er drevet på flukt?

Mens USA og andre land har øynene rettet mot forhandlingsbordet i Kenya, benytter Khartoum-regimet seg av våpenhvilen i sør til å flytte sine angrepshelikoptere og sitt artilleri vestover til Darfur, der Sudans nye krig utkjempes – alt ifølge Human Rights Watch (HRW) i en ny rapport, «Darfur in Flames: Atrocities in Western Sudan.»

Konflikten i Darfur blir av FNs humanitære koordinator i området, Mukesh Kapila, omtalt som «verdens største nåværende humanitære og menneskelige katastrofe». Han sier situasjonen er sammenliknbar med Rwanda 1994 når det gjelder brudd på menneskerettigheter. Forskjellen er antallet involverte.

Militsgrupper. – Den sudanske regjeringen er delaktig i forbrytelser mot

menneskeheten utført av regjeringsstøttede militsgrupper i Darfur, sier HRW i sin nye rapport.

Rapporten sier videre at regjeringsstyrkene har rekruttert og bevæpnet over 20 000 militser av arabisk opprinnelse som de også opererer sammen med i angrep på sivile fra de etniske folkegruppene fur, masaalit og zaghawa – det vil si folkegrupper med samme stammertilhørighet som opprørsstyrkene i den vestre delen av Sudan.

Rapporten beskriver hvordan regjeringsstyrkene tillater militsen, også kalt janjaweed, å operere og terrorisere uten at de behøver å frykte for straff.

Human Rights Watch mener at den sudanske regjeringens vilkårlige bombing, bruk av den brente jords taktikk og hindring av humanitær bistand i Darfur gjenspeiler den samme dødelige strategien som ble brukt i Sør-Sudan, bare nå hurtigere og mer effektivt enn tidligere.

Konflikter mellom muslimske afrikanske og arabiske stammer i Darfur er ikke nytt. Det har vært mange sammenstøt opp gjennom årene i kampen om beite, buskap og naturressurser, men denne gang har krigen har også et politisk utgangspunkt.

Tok til våpen. Krigen startet i februar 2003, da opprørsstyrkene SLA – Sudan Liberation Movement og JEM – The Justice and Equality Movement, som begge representerer den afrikanske delen av befolkningen, tok til våpen og forlangte at regjeringen stoppet væpningen av arabiske grupper i Darfur. Opprørerne forlangte også å bli medregnet i forhandlingene om fordelingen av Sudans politiske makt og ressurser.

Fredsforhandlingene om Sudan – som foregår i Kenya – omfatter ikke Darfur.

Khartoum-regimets svar var å slå tilbake med massive bombeangrep,

ALLE FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

Mange dyr er døde på grunn av mangel på mat og vann og av utmattelsen etter en lang reise fra Sudan.

Sandstormen herjer nådeløst over de åpne slettene og gjør leveforholdene vanskelige.

Kirkens Nødhjelp setter opp de første teltene i Touloum camp som skal huse 6000 flyktninger.

Etter en lang flukt har de endelig nådd fram til Touloum flyktningeleir hvor vann, sorgum og plastpresenninger mot vind og sand venter.

over grensa til Tsjad

etterfulgt av bevæpnede arabiske militser til hest. Militsten hevdes å ha fordrevet et stort antall afrikanske sivile i Darfur. Over én million mennesker er på flukt i eget land, 110 000 har flyktet til nabolandet Tsjad.

Militsten er videre anklaget for bestialske drap på sivilbefolkningen, organisert massevoldtekt av kvinner og jenter, bortføring av barn og unge, plyndring av buskap og plyndring av nødhjelp – den svarte sivilbefolkningen i Darfur lever under daglig terror og frykt.

Khartoum-regimet benekter delaktighet.

Ignorert. – Krisen i Darfur har vært forsømt og nedprioritert under fredsforhandlingene i Sudan. De humanitære problemstillingene og behovene i Darfur er blitt ignorert. Fred mellom SPLA og Khartoum kan ikke oppnås uten en løsning på Darfur-konflikten. Fred må ikke bygges

på bekostning av livet til internt fordrevne, sier Alfonse Malanda, sjef for FNs høykommisær for flyktninger i Tsjad (UNHCR)

– Opprørsstyrkene i Darfur finner seg ikke i å bli satt på sidelinjen i en sudansk fredsprosess – vi er sudanese, vi er en del av dette landet, sier de. De slåss for grunnleggende menneskerettigheter og de vil bli tatt i betraktning under forhandlingene om politisk makt og styre av landet. Det er her vi må begynne, mener Malanda.

– Du kan frakte inn hvor mye mat og utstyr du vil, – men det vil ikke løse problemet, fordi dette er et politisk problem, ikke bare humanitært. Ja, nødhjelpen vil redde noen liv, men den går ikke nødvendigvis til de trengende. Du vet ikke hvem som styrer hvem, hvem som har makten – i verste fall blir nødhjelpen byttet inn i kalasjnikov og andre våpen, da styrker du krigen, sier Alfonse Malanda fra UNHCR.

”

Våre rapporter sier at hele landsbyer plyndres, brennes og noen ganger bombes.

Jan Egeland, FNs visegeneralsekretær for humanitære spørsmål.

Opptrapping i Darfur

• GUNNAR KOPPERUD

Tsjad sendte i slutten av april forsterkninger til grensa mot Sudan og Darfur. Dette kommer som en konsekvens av trefninger mellom regjeringsstyrker og arabisk milit, som hadde fulgt etter flyktninger fra krigen i Darfur over grensa til Tsjad.

– Trefningene beviser at Khartoum-regimet ikke har avvæpnet militsen, slik den lovet. Tvert imot gir Khartoum både luft og bakkestøtte til militsen, og det er fullstendig uakseptabelt, sa en offisiell talsmann for regjeringen i Tsjad.

Nytt Rwanda? Krigen i Darfur, der muslimske afrikanske stammer har reist seg i opprør mot arabisk dominans, har hittil kostet 10.000 mennesker livet og drevet opp mot en million på flukt, 100.000 av dem over grensa til nabolandet Tsjad. Utvendte FN-representanter betegner Darfur som verdens alvorligste eksisterende humanitære krise, og trekker sammenlikninger til nedslaktingen av mellom en halv og én million tutsier og moderate hutuer i Rwanda for ti år siden. En rekke rapporter forteller om systematisk arabisk utrensing av afrikanske stammer i Darfur. Mange frykter at krigen i Darfur kan komme til å torpedere forhandlingene om fred i Sør-Sudan, der Norge spiller en aktiv rolle. Darfur blir sett som en prøvestein på Khartoum-regimets vilje til å stå ved avtalene det inngår. Regimet i Khartoum har konsekvent benekket at det medvirker til noen form for etnisk rensing i Darfur.

Våpenhvile brutt. Også Darfur-oppørerne melder at Khartoum-regimet bryter den inngåtte våpenhvilen ved blant annet bombetokter mot lands-

byer og militær støtte til de arabiske militsene. Forhandlingene mellom partene i Tsjads hovedstad N'Djamena har så langt ikke gitt noen resultater. Ifølge BBC tilbrakte partene i løpet av de første fire forhandlingsdagene bare noen få minutter sammen.

Fleere menneskerettsgrupper, blant dem Human Rights Watch, hevder at Khartoum-regimet hindrer konvoier med nødhjelp i komme inn i Darfur. Khartoum har ved flere anledninger lovet å opprette sikre korridorer for nødhjelpen, men det er hittil ikke kommet meldinger om at regimet har holdt ord.

Politisk spill. Ved FNs menneskerettskommisjon i Geneve foregikk det i slutten av april et politisk spill om ordlyden i en FN-rapport om forholdene i Darfur. USA og EU ville ha et vedtak som omtalte alle de rapporterte tilfellene av angrep mot sivile mål, systematisk voldtekt og bortføring, mens særlig afrikanske utsendinger til menneskerettskommisjonen ønsket en mildere, utvannet tekst. Resultatet ble en tekst som unnlot å fordømme Khartoum, men i stedet uttrykte solidaritet med regimet i en vanskelig tid. I Paris har i mellomtiden Reportere uten grenser (RSF) forlangt umiddelbar løslatelse av Islam Salih, fjernsynsselskapet Al-Jazeeraes sjef for Khartoum-kontoret, som den 10. april ble dømt for å ha «spredt usanne nyheter» og dømt til en månedens fengsel. RSF krever også at sudanske myndigheter hever forbudet mot å rapportere fra Darfur, som organisasjonen slår fast er den underliggende grunn til at Islam Salih ble arrestert og dømt, melder IPS.

– Dette er etnisk rensing

• ERIK LANDET

– Jeg vil beskrive situasjonen i Darfur som etnisk rensing, sier FNs visegeneralsekretær for humanitære spørsmål, Jan Egeland.

Egeland mener den humanitære situasjonen i Darfur er den verste i verden i øyeblikket, verre enn Irak og De palestinske områdene.

– Dette er en av de mest glemte og muligens neglisjerte humanitære krisene i verden, uttalte Egeland til FNs eget nyhetsbyrå IRINNEWS i april.

Egeland mener innbyggerne og flyktningene i Darfur nå opplever organisert vold og undertrykkelse.

Jan Egeland er FNs koordinator for nødhjelp og humanitær assistanse.

– Våre rapporter sier at hele landsbyer plyndres, brennes og noen ganger bombes. «Den brente jords-taktikk» brukes systematisk i hele Darfur. Dette går også ut over skoler og matlagre og gjør landsbyer ubeboelige. Selv ikke flyktningeleirene er immune mot angrepene. Jeg anser dette for å være etnisk rensing. Jeg finner ikke noe annet ord fordi angrepene primært rettes mot Fur, Zaghawa, Massaleit og andre samfunn med svarte innbyggere, sa Egeland til IRINNEWS.

FAKTA

■ Norge har siden september 2003 ytt 23 mill. kroner i humanitær bistand til den krigsrammede befolkningen i Darfur og om lag syv millioner kroner i bistand til flyktninger i Tsjad.

Soldater og våpenmakt har vært den ugandiske regjeringens eneste svar på opprøret i nord.

FOTO: HENRY BONGYE

– Krigen overskygger alt

Parlamentsmedlem vil ha internasjonal styrke til nord-Uganda

KAMPALA (b-a): Alaso Alice Asianut representerer den krigsrammede befolkningen i nord i Ugandas parlament. Hun vil ha internasjonale styrker inn for å få slutt på krigen. Og hun vil ha grunnlovsendringer for å få slutt på Musevenis politiske monopol.

• I UGANDA:
ELLEN HOFVANG

UGANDA Parlamentsbygningen i Kampala ser litt blek ut i morgenlyset. En stille fredag morgen i Ugandas hovedstad kan krigen synes langt unna. Parlamentsmedlem Alaso Alice Asianut får meg raskt til å forstå at det er

den ikke. Hun låser opp en av dørene i den lange korridoren, synker ned i den svarte skinnstolen bak skrivebordet og sier alvorlig:

– Ingen annen sak er så viktig for dette landet som å få en slutt på den 18 år lange krigen i nord. Du kan ikke snakke om utvikling med én million mennesker drevet på flukt. Du kan ikke diskutere politikk med folk som oppbevares i leire og ikke kan vende hjem. Det de vil ha er et neste måltid. Særlig er situasjonen grusom for kvinner. De må ut av leirene for å finne ved og sørge for andre gjøremål. Der ute blir de overfalt, mange blir voldtatt, mange drept.

Talte de svakes sak. Alaso Alice Asianut er utdannet lærer. Etter noen år som eneste kvinnelige lærer på en gutteskole ble hun ansatt i lokaladministrasjonen i Soroti for å arbeide med likestillingsspørsmål. Hun ble kjent som en som tok opp skjevhetene i samfunnet og ikke var redd for å tale de svakes sak. Før valget i 2001, kom de lokale lederne til henne og mente hun burde fortsette kampen i Ugandas parlament.

Selv hadde hun ikke penger til noen valgkamp. Men med støtte fra hjemlandet ble hun valgt inn i parlamentet på en av de plassene som er forbeholdt kvinner. Fra Soroti kjenner hun til hva opprørene er i stand til, og hun er ikke optimistisk når det gjelder utsiktene til fred;

– Det ser dårlig ut, ettersom regjeringen insisterer på en militær løsning. Og LRA (opprørsgruppen Lord's Resistance Army, red.anm.) er et monster, sier hun med avsky i stemmen.

– Den humanitære situasjonen

er veldig, veldig dårlig. Ikke mer enn 25-30 prosent av befolkningen får den nødhjelpen de trenger nå. Hjelpeorganisasjonene og FNs matvareprogram (WFP) har ikke kapasitet til å dekke behovet, langt mindre gjøre noe med sikkerhetssituasjonen.

Katastrofe-resolusjon. I februar ble det vedtatt en resolusjon i parlamentet som erklærte nordområdene som katastrofeområde med behov for internasjonal hjelp. Resolusjonen fikk støtte fra givelandene, deriblant Norge, men regjeringen nekter å akseptere den.

– Regjeringens argument holder ikke vann. De forsikrer at de har situasjonen under kontroll. Men de kan ikke sørge for folks sikkerhet. De kan ikke skaffe folk mat. De kan ikke gi dem håpet tilbake, eller sørge for at de kan returnere hjem. Når de ikke vil erklære dette som en humanitær katastrofe, er det mer enn jeg kan forstå, sier Asianut.

– Forklaringen er kanskje at de er redd for å innrømme at vi trenger hjelp, fordi det vil diskreditere regjeringen og dens evne til å nedkjempe LRA, fortsetter hun etter en liten tenkepause.

– Men vi har ikke noe ønske om å få regjeringen til å innrømme feil. Vi elsker denne nasjonen. Det vi sier i resolusjonen er: Vi har ikke ressurser. Problemet er for stort.

Hun snakker langsomt, bestemt insisterende. Undrende overfor regjeringens holdning. Men legger irritert til: – På den annen side har vi slåss mot LRA i 18 år. Kanskje det betyr at vi ikke kan slå dem militært? At vi trenger hjelp utenfra.

– Så du ønsker internasjonale styrker?

”

Vet du, myndighetene ville først ha oss til å tro at det kun var 18 drepte i massakren i Lira.

Alaso Alice Asianut, parlamentsmedlem.

Les mer:

Rapporten ligger her: www.crisisweb.org/library/documents/africa/central_africa/077_uganda_conflict.pdf

– Ja, svarer hun kontant. – En flyktningleir skal være et sted man er beskyttet. I februar ble flere hundre mennesker massakrert. Vet du, myndighetene ville først ha oss til å tro at det kun var 18 drepte i massakren i Lira. Da Ugandas menneskerettighetskommisjon kom for å undersøke, talte de over 200 lik. Dette skjedde inne i en flyktningleir der folk hadde søkt beskyttelse. Hva er galt med at vi ønsker en internasjonal styrke som kan trygge sikkerheten til disse menneskene? spør hun opprørt.

Grunnlovsendringer. Siden han tok makten i 1986 har Yoweri Museveni vært både statsoverhode og militær øverstkommanderende. Han har vunnet to valg, i 1996 og 2001, men ikke krigen mot LRA. Etter dagens grunnlov – vedtatt under hans styre i 1995 – kan ikke Museveni stille til gjenvalg for en tredje periode når det på nytt er tid for presidentvalg i 2006. Uganda, som under Idi Amins regime på 1970-tallet symboliserte selve inkarnasjonen av afrikansk vanstyre, har under Museveni blitt et yndlingsland for givelandene. Hans «null-parti-demokrati» har blitt akseptert, men nå murrer det stadig høyere om at tiden er inne for å innføre flerpartisystem.

Foreslår reformer. På bordet til venstre for Asianut ligger en stor bunke dokumenter. I to dager har hun deltatt på et møte der parlamentsmedlemmer har diskutert rapporten fra Ugandas grunnlovskommisjon. Kommisjonen foreslår politiske reformer i Musevenis null-parti-demokrati.

– Møtet var nyttig fordi det er vik-

tig med åpen debatt. Men regjeringen var ikke så interessert, oppsummerer Asianut.

Grunnlovskommisjonen ble satt ned i 2001, og da den i mars kunne overlevere en rapport var det et par år forsinket. Sentrale spørsmål kommisjonen har vurdert, er innføring av flerpartisystem, hvor mye makt presidenten skal ha, størrelsen på parlamentet, avskaffelse av dødsstraff.

- Det viktigste er å åpne et større politisk rom, slik at flere partier og grupper kommer til orde, mener Asianut.

- Selv om flere politiske partier har vært registrert, så har det ikke vært lov å drive politisk aktivitet. Det betyr at nye partier ikke har hatt mulighet til å gjøre valg utenfor Kampala kjent med sine standpunkter. Allerede etablerte partier har ikke hatt mulighet til å nå ut og verve flere støttespillere. Det har vært ulovlig å drive alminnelig politisk arbeid som å arrangere møter og informere befolkningen. Unntaket er President Museveni National Resistance Movement som regnes som en bevegelse, ikke et parti, og kan drive politisk mobilisering. Det er på tide med et reelt flerpartisystem nå, slår hun fast.

Ikke tilgjengelig. - Hva mener du om den ferske rapporten fra Grunnlovskommisjonen?

- Vel, for det første har vi ikke fått se den ennå, det er et problem i seg selv. Rapporten ble vist fram på møtet, og formelt overlevert, men uten at den ble gjort tilgjengelig for parlamentets medlemmer. Men det faktum at regjeringen, representert ved visestatsministeren, oversendte sine synspunkter til kommisjonen før den ble offentliggjort, skaper naturligvis mye mistenksomhet.

- Ta for eksempel det kontroversielle spørsmålet om endringer i grunnloven som vil tillate presidenten å sitte en tredje periode. Ifølge

den informasjonen vi har fått foreslår kommisjonen at dette skal ut til folkeavstemning. Det er vanskelig, det er kostbart, og en folkeavstemning er lett å manipulere i et land som Uganda. Grunnloven fra 1995 sier at en president kun kan sitte to perioder. Skal vi bruke første anledning til å endre dette og åpne for livstidspresident igjen? Giversammen må støtte oss i dette. De har gitt oss penger til arbeidet med grunnloven, og kan ikke så gi oss penger til å sabotere den samme loven.

Det viktigste nå er å få til en overgang til et nytt politisk system. Så langt har vi kun sett retorikk. Vi har ikke sett noen tidsplan, og ingen prosesser som vil gjøre overgangen mulig.

Kvinnevoter. - Et av kommisjonens forslag er at antallet parlamentsmedlemmer skal reduseres, og at det skal bli slutt på reserverte plasser for de gruppene som i dag har det, blant andre kvinner?

- Jeg er enig i at et parlament med 303 medlemmer er for stort for et land som Uganda. Og det er grupper som definitivt ikke har noe her å gjøre, som militæret. Hva gjør de i parlamentet? Få dem tilbake til barakkene!

Men det vil fortsatt være behov for ordninger som sikrer kvinner plasser i parlamentet. Av de 250 direkte valgte medlemmene, er det bare 5 kvinner. Resten er kvotert, en fra hvert distrikt. Så du kan tenke deg at det ikke ville bli mange igjen uten kvotering.

- Hva med din plass?

- Jeg har to muligheter. Hvis ordningen med reserverte plasser for kvinner fortsetter, ønsker jeg meg en periode til. Men etter dette har jeg også så mye erfaring at jeg kan mobilisere ressurser for å konkurrere med menn om de ordinære plassene, sier hun sikkert.

gradvis overgang til demokrati, men nå har Museveni sittet ved makten i 18 år. Da burde vi ha kommet lenger enn å diskutere om grunnloven skal endres slik at han kan sitte enda en periode. Diskusjonen viser at utviklingen har slått feil.

Ouma har lite til overs for de som hevder det ikke finnes alternativer til Museveni i Uganda:

- Det er en fornærmelse mot ugandere å si at det ikke finnes gode kandidater. Museveni har ikke alene sørget for forbedringene i dette landet de siste tiårene. Uganda klapper ikke sammen selv om han forsvinner, sier avisredaktøren.

- Grunnlovs-kommisjonen ble politisk presset

- Det er tydelig at grunnlovskommisjonen ikke har fått arbeide fritt. De ble presset fra politisk hold, og man kan se at rapporten har endt opp som et kompromiss på mange områder. Det mener redaktøren for den uavhengige dagsavisen The Monitor, David Ouma Balikowa.

Avisen har opplevd å bli stengt av myndighetene, og er trukket for retten en rekke ganger. Ouma er redd den politiske situasjonen vil stramme seg til fram mot valget i 2006, når endringene grunnlovskommisjonen legger opp til skal settes ut i livet.

- Folk er skremt over utviklingen. De godtok at det var behov for en

Norge er bekymret

- Vår bekymring når det gjelder arbeidet med grunnlovsspørsmålene er at det tar svært lang tid, sier Norges ambassadør i Uganda, Tore Gjør. Tidsplanen for den videre behandlingen er ikke klar, men trolig vil Parlamentet behandle saken sent til høsten.

- Faren er at perioden mellom registrering og selve valget kan bli for kort. Mange hevder dette er bevisst politikk for å påvirke valgprosessen, men det tviler jeg på. Jeg tror forklaringen er dårlig planlegging, sier Gjør.

Han mener det er langt viktigere

å fokusere på prosessen rundt innføring av flerpartisystem enn debatten om hvorvidt loven skal endres slik at presidenten har anledning til å stille til en tredje valgperiode.

UGANDA

- Uganda er ett av syv norske hovedsamarbeidsland.
- Landet mottok i 2003 norsk bistand for ca. 140 millioner kroner.

Tidligere president i Zambia, **Frederick Chiluba**, forlater retten i Lusaka. Chiluba er tiltalt for en rekke korrupsjonstilfeller. FOTO: SCANPIX/MACKSON WASAMUNU/AFP

Chiluba-rettssaken trekker ut

LUSAKA (b-a): President Levy Mwanawasa lever opp til løftet om å gjøre noe med korrupsjonen i Zambia. Blant flere andre er også hans forgjenger i presidentstolen, Frederick Chiluba, tiltalt for en rekke forhold.

• I ZAMBIA:
BENEDICT TEMBO

Som presidentkandidat ved valget i 2001, lovet Mwanawasa å bekjempe korrupsjonen hvis han ble valgt og at ingen «hellige kyr» skulle spares. Seks måneder etter at han ble president, og tro mot sitt løfte, bad Mwanawasa parlamentet om å heve immuniteten til tidligere president Frederick Chiluba. Et enstemmig parlament stemte for forslaget. Deretter oppnevnte Mwanawasa en spesiell gruppe korrupsjonsjegere, med medlemmer fra etterretningstjenesten, politiet og påtalemyndigheten, som skulle etterforske Chiluba og hans medhjelpere for korrupsjon.

Tiltalt. Så langt har etterforskerne sporet opp en rekke eiendommer i Zambia og utlandet som man tror Chilubas tilhengere tilegnet seg på ulovlig vis mens han var president. Chiluba selv er foreløpig tiltalt for 73 forhold der han skal ha misbrukt sin posisjon.

For øyeblikket møter Chiluba i retten anklaget for å ha stjålet nærmere 300 millioner kroner sammen med seks andre personer. Noen av eiendommene er allerede tilbakeført til staten og flere bankkontoer er frosset. Enkelte av de tiltalte avviser beskyldningene fra etterforskerne, men flere sentrale medarbeidere av Chiluba har også returnert pengebeløp som de skal ha stjålet. Så langt er over 700.000 kroner tilbakebetalt til Zambias nasjonalbank.

Fengselsdom. Flere ledende embetsmenn har blitt tvunget til å trekke seg fra sine stillinger som følge av etterforskningen. Rundt 150 personer, hovedsakelig forretningsmenn og politikere, sjekkes nå for å se om formuene deres stammer fra korrupsjon.

Disse resultatene, kombinert med dommen mot tidligere pressetalsmann for Chiluba, Richard Sakala, har gitt nytt pågangsmot i kam-

pen mot korrupsjon. Sakala, som var Chilubas nærmeste fortrolige, fikk en dom på fem år, og er den første høyprofilerte personen som blir dømt etter at Mwanawasa startet sin kamp.

Frifunnet. Men Mwanawasa og hans kumpaner har også møtt store tilbakeslag. Flere tiltalte personer er blitt frifunnet, blant dem tidligere utenriksminister Katele Kalumba, tidligere etterretningssjef Xavier Chungu og tidligere statsråd Michael Sata. Men i kjølvannet av frifinnelsene kom beskyldninger om korrupte dommere, som resulterte i at den høytstående dommeren Matthew Ngulube trakk seg fra sin stilling. To andre dommere er suspenderte fra sine stillinger.

Foreløpig siste hendelse i kampen mot korrupsjon er at Zambias statsadvokat, Mukelabai Mukelabai, gikk av etter anklager om å ha «fikset» utfallet av en pågående rettsak. En granskningskommisjon frifant ham, men anbefalte overraskende nok at Mukelabai pensjonerte seg av hensyn til offentligheten.

President Mwanawasa ser også ut til å slå ned på korrupsjon i egne rekker. Han har annullert lokalvalg der det ble rapportert om svindel. Han har satt ned en egen kommisjon som gransker partimedlemmer, og folk som er funnet å være korrupte, er blitt ekskludert. Denne kampen har opprørt flere partitoper som føler seg mistenkeliggjort.

- **Fremdeles immun.** Saken mot Chiluba tar lenger tid enn forventet, og det kan være at den ikke er over før Mwanawas nåværende presidentperiode er over i 2006. Politiske kommentatorer sier at Chiluba kan slippe unna på noen områder, men bli dømt på andre. Hvitsnippsforbrytelser er vanskelige saker, også i Zambia, og mange zambiere tviler nå på at Chiluba vil bli dømt. Advokatene hans prosederer fremdeles på at det er ukonstitusjonelt å anklage Chiluba for brudd han skal ha begått mens han var president og at han fremdeles har immunitet.

Benedict Tembo er journalist i Zambia Daily Mail.

– Sjanseløs opposisjon

Kritikk mot at Malawis regjering bruker statens penger på egen valgkamp

Lilongwe/Senderwe (b-a): Den sittende regjeringskoalitionen UDF/AFORD, ligger an til å vinne valget i Malawi den 18. mai, og bruker sine statlige ressurser for det de er verd i innspurten av valgkampen.

VALG I MALAWI

• I MALAWI:
ØYSTEIN MIKALSEN

– Hey! Are you guys journalists, roper Botson Magwede og kommer strenende gjennom maisåkeren med utstrakt hånd. Fra det gule t-skjortebrystet hans stirrer president Bakili Muluzi uttrykksløst ut i lufta.

– Jeg er område-sjef for UDF her i Senderwe, sier Magwede, ivrig.

Den blide malawieren er ikke i tvil om at UDF sammen med regjeringspartner AFORD er løsningen på alle Malawis problemer.

– De har gjort masse bra for oss, sier område-sjefen.

– Men det er da ikke alt som fungerer like bra her. Dere har høye HIV-rater, her er utstrakt bruk av barnearbeid, mye korrupsjon og store fattigdomsproblemer?

– UDF trenger tid, svarer Magwede avvæpnende og klapper presidenten sin på hodet, før han på ny bedyrer at UDF er bedre enn alle de andre til sammen.

I utgangspunktet fordelte partiene i Malawi seg langs en politisk akse, med det gamle Banda-partiet Malawi Congress Party (MCP) lengst til høyre, det liberale United Democratic Fund (UDF) i midten og sosialdemokratene Alliance for Democracy (AFORD) på venstresiden.

– I dag kan ikke partiene lenger defineres politisk på en høyre-venstre akse. Nå er det kun kandidatens personlighet som betyr noe, sier ambassaderåd Kristin Sverdrup ved den norske ambassaden i Lilongwe.

Resultatet er gitt. Politikkerforskeren Nixon Khembo ved universitetet i Zomba mener at landsmennene hans tror på demokrati, men frykter likevel et skjevt valgresultat.

– Jeg tror opposisjonen har små sjanser fordi regjeringskoalitionen bruker store statlige ressurser på å drive valgkamp. Etermediene er statseide og gir en svært regjerings-tro fremstilling av virkeligheten og valgkampen, sier Khembo.

Han er involvert i et forskningsprosjekt sammen med CMI i Bergen som skal se på politiske prosesser og institusjoner i Malawi i forbindelse med valget.

Khembo påpeker også at den sittende president Bakili Muluzi har brukt mye av sin private formue for å sikre valgseier. Han har blant annet gitt betydelige pengebeløp til en av landets største fotballklubber, Bakili Bullets.

52 prosent. – Slik det ser ut nå vil UDF/AFORD-alliansen danne ny regjering etter valget i mai, sier Jeremiah Alex. Han er korrespondent for The Post i Zambia og har fulgt oppkjøringen til det malawiske valget tett.

– Meningsmålingene som nylig ble publisert antyder at UDF/AFORD har 52 prosent oppslutning. Opposisjonen avfeier målingen og hevder den er et bestillingsverk fra regjeringen. Det kan for så vidt godt

Slik så det ut da Malawis president Bakili Muluzi stemte i sin landsby ved det forrige valget i 1999. 18. mai er det duket for landets tredje demokratiske valg.

FOTO: SCANPIX/AP/COBUS BODENSTEIN

hende, men jeg er ikke i tvil om at UDF/AFORD ville vunnet hvis det valg i morgen, sier Alex. Han tror opposisjonen hadde hatt helt andre muligheter hvis de hadde fremstått som én samlet blokk med én felles presidentkandidat.

– Problemet er at politikk er penger i Malawi. Lederne i de ulike opposisjonspartiene vil alle bli president fordi det er god butikk, mener Jeremiah Alex.

Svak opposisjon. Det så lenge ut til at opposisjonen ikke ville klare å stable en koalisjon på beina. Dette var godt nytt for UDF/AFORD i et politisk landskap med til sammen 31 partier, i tillegg til en håndfull uavhengige kandidater. Nå har imidlertid syv partier gått sammen om å fremme Gwanda Chakuamba som presidentkandidat og Aleke Banda som visepresident.

Da president Muluzi hørte dette gikk han offentlig ut med følgende kommentar: – Selv hundene mine lo da de hørte hvem opposisjonen ville kjøre fram som sine toppkandidater!

Skeptisk forsker. Seniorforsker Arne Tostensen ved CMI er også skeptisk til meningsmålingen som gir regjeringspartiene enorm oppslutning.

– Jeg tviler vel på at den målingen var helt nøytral, men jeg er like-

vel ganske sikker på at UDF/AFORD vil vinne, om enn med mindre margin enn målingen antyder, sier Tostensen.

Den norske forskeren er på linje med de fleste politiske observatører i synet på hvem som vinner presidentvalget. Det knytter seg atskillig større spenning til parlamentvalget, som også avholdes den 18. Selv om nasjonalforsamlingen er relativt svak, har de vetorett blant annet på den presidentoppnevnte regjeringens lovforslag. Dette kan, etter seniorforskerens mening, føre til utpreget kjøp av stemmer for at regjeringen skal få sine saker igjennom.

– Etter nominasjonene er det totalt 1258 kandidater som stiller til valg om de 193 plassene i nasjonalforsamlingen. Hele 28 prosent (358) av disse er uavhengige kandidater, som enten har meldt seg ut av partiet sitt eller som aldri har hatt partitilhørighet. Det er rimelig å anta at en del av disse vil bli forsøkt kjøpt, tror Tostensen.

Ny president. Ute i maisåkeren har Botson Magwede virkelig snakket seg varm.

– UDF er bra, de er de eneste som kan styre landet, mener han. Enten er den politiske konsensusen stor i distriktet, eller så er Magwedens sambygdinger bare glade for å få nye t-skjorter. De gule UDF-trøyene med presidentens ansikt på dukker ial-

fall opp over alt.

Det pussige er at det er Bakili Muluzis ansikt som pryder t-skjortebrystene og ikke den nye kandidaten Bingu wa Mutharika. Men forklaringen er trolig at politikk i Malawi handler mer om person enn om program.

Ettersom Mutharika er et ubeskrevet politisk blad tror Arne Tostensen at UDF lar den sittende presidenten fronte kampanjen fordi det er han folk kjenner. Dessuten regner de fleste med at Muluzi vil være svært aktiv i kulissene, selv om han ikke formelt sitter som president.

Et «tak for sist!». Ifølge malawisk grunnlov kan presidenten bare sitte i to perioder sammenhengende. For et drøyt år siden forsøkte Muluzi, som har sittet i to ganger fem år, å få til en grunnlovsendring for å kunne fortsette enda en periode. Men hans higen etter en tredje periode ved makten strandet i nasjonalforsamlingen. Ministrene i regjeringen støttet heller ikke Muluzis ønske om grunnlovsendring, selv om de ikke gikk direkte ut og kritiserte regjeringssjefen sin.

Opposisjonsavisa The Chronicle hevder på lederplass at Muluzis utnevning av den ukjente og politisk uerfarne Bingu wa Mutharika som presidentkandidat, er et «tak for sist!» til ministrene som forsøkte å mele sin egen politiske kake ved ikke å støtte ham.

Før tumultene omkring Muluzis tredje periode var visepresident Justin Malewezi den selvskrevne kronprinsen i UDF. Men visepresidenten støttet ikke sjefen sin og falt dermed i unåde.

Malewezi sier i et intervju til Bistandsaktuelt at han er overbevist om at utnevningen av Bingu wa Mutharika som presidentkandidat skyldtes at presidenten ville straffe de som ikke hadde støttet hans forsøk på å endre grunnloven slik at han kunne sitte enda en periode. Justin Malewezi er en av seks presidentkandidater, og stiller som uavhengig kandidat.

Regjeringsmedier. Det forestående valget er godt stoff i malawiske medier. Både aviser, tv og radio bruker mye sendetid og spalteplass på hvem som skal bli landets nye ledere. Dekningen er varierende og til tider svært politisk ladet. Avisene støtter ulike politiske grupperinger og regjeringsalternativer, og mange forsøker etter beste evne å understreke konkurrentenes utilstrekkelighet. De riksdekkende etermediene er statseide og gjør ikke så mye for å skjule sine UDF-sympatier.

For en tid tilbake sa informasjonsministeren i Muluzis regjering opposisjonen ikke måtte innbille seg at de kom til å få bruke riksmidlene i valgkampen.

– Vi prøver å unngå å kaste oss ut i offentlige debatter om valget her, men akkurat det utsagnet var så grovt at jeg reagerte, sier Norges ambassaderåd Kristin Sverdrup.

Kritikken av informasjonsministerens utsagn ble referert i flere riksdekkende medier.

– Selv om presidenten kom raskt på banen for å si at det ikke var *sånn* ment, viser uoffisielle målinger at UDF er det klart mest omtalte partiet – og gjerne i positive vendinger. Når opposisjonen nevnes er det derimot ofte i forbindelse med negative

Ny handlingsplan for landbruk i Sør

hendelser og personkonflikter.

Norge tar 10 prosent. Valget i Malawi er beregnet å koste 15 millioner dollar (105 mill. kroner), hvorav Norge har lovet å finansiere 10 prosent av utgiftene.

Ambassaderåd Kristin Sverdrup har ansvaret for den norske valgstøtten. Hun sier det er mange oppgaver som må skjottes før landets tredje demokratiske valg siden Banda-regimets fall kan gå av stabelen. Norge bidrar med finansiering av velgeropplæring, utstyr til valget, velgerregistrering og ikke minst et IT-senter hvor stemmene skal legges inn, samordnes og kalkuleres elektronisk.

Den norske ambassadens folk har også vært ute for å sjekke flere av registreringsentrene som også skal fungere som stemmelokaler den 18. mai. Under valget vil Norge stille med valgobservatører. I tillegg til de som flys ned for anledningen akter Sverdrup å sette i sving både ambassadefolk og andre nordmenn som er bosatt i Malawi til å påse at valget går riktig for seg.

«Går ganske bra». Så langt viser undersøkelsene den norske ambassaden har gjort at forberedelsene til valget går ganske bra. Faren for al-

Malawi er et av verdens fattigste land.

vorlige voldsepisoder og bråk i forbindelse med valget anses for liten, selv om ungdomsgruppene til UDF og opposisjonspartiet National Democratic Alliance NDA har røket i trottene på hverandre ved et par anledninger.

Botson Magwede ser ikke ut til å skulle ryke i trottene på noen som helst, der han står i maisåkeren og skinner om kapp med sola og den gule t-skjorta si.

– Vi vinner. Vi er nødt til å vinne, roper han etter oss.

Norsk valghjelp til malawiske kvinner

• ØYSTEIN MIKALSEN
OG GUNNAR ZACHRISEN

Norge går ikke av veien for å «blande seg inn» i valgkampen i Malawi ved å gi direkte støtte til kvinnelige kandidater.

– På grunn av at så mange av de kvinnelige kandidatene tapte nominasjonsvalgene i Malawi, har vi besluttet å gi direkte valgkampstøtte til kvinner som vil stille til parlamentsvalget. Mange av kvinnene nådde ikke opp i sine respektive partier, og stiller derfor som uavhengige kandidater, forteller ambassaderåd ved den norske ambassaden i landet, Kristin Sverdrup.

Hun viser til at Malawis kvinner er svært svakt representert i landets politiske organer. Per i dag er bare rundt åtte prosent av parlamentsmedlemmene i landet kvinner.

Får 3200 kroner. Det er til sammen 155 kvinner som er nominert. Hver av disse får 50.000 kwacha (ca. 3200 kroner) av den norske stat til å finansiere valgkampen sin med. Til sammen beløper denne støtten seg til en halv million norske kroner. Dette mener Sverdrup er en lav pris å betale for å bedre de kvinnelige kandidatenes sjanser. Hun hadde egentlig regnet med å få en del kritikk for dette «kontroversielle» tiltaket, men i stedet har hun opplevd å få skryt i enkelte malawiske aviser.

– Men er ikke dette å blande seg inn i et annet lands «indre anliggender»?

– Å støtte likestillingsarbeid i et land – og kanskje særlig i en valgkamp – er jo en form for innblanding. Men det er en ønsket innblanding. Malawis departement for likestilling mellom kjønnene har ønsket at vi skal gjøre det, og vi har også fått støtte fra presidenten og sentrale politikere. Følgelig føler vi ikke at dette er et stort problem, sier Sverdrup.

Skepsis. Professor ved Universitetet i Bergen Terje Tvedt er skeptisk til tiltakets prinsipielle sider. – Skal politikken kunne rettferdiggjøres som utenrikspolitikk må jo også den norske staten akseptere at andre land

Kristin Sverdrup, ambassaderåd ved den norske ambassaden i Lilongwe.

støtter kvinnelige (eller mannlige) representanter med forholdsvis store penge summer i de kommende norske valgkampene? Eller at de støtter samer, muslimer, abortmotstandere og lignende med penger. Å vise til at enkelte «mottakere» i Malawi støtter et slikt initiativ kan ikke være seriøst ment som et politikargument, sier han i en kommentar.

Tvedt spør seg om politikken på Norges vegne iverksettes med den nødvendige innsikt.

– Det er mulig å tenke seg at denne formen for innblanding på en særinteresses vegne vil sette kampen for kvinnes stilling tilbake i det lange løp, fordi motstanden mot den kan knyttes til nasjonal selvstendighet og lignende, sier han.

Regjeringen svarer nå på mangeårig kritikk mot for liten satsing på landbruksbistand. Denne måneden lanseres en egen handlingsplan for feltet.

• ERIK LANDET

■ Regjeringen vil velge ut to-tre pilotland for å styrke Norges landbruksbistand i sør.

■ Norsk matvarehjelp skal avbindes innen 2006.

■ Kvinner på landsbygda skal sikres tilgang til jord og lokalt næringsliv skal styrkes.

Dette er noen av 50 tiltak i regjeringens nye handlingsplan for landbruksutvikling i utviklingspolitikken.

Handlingsplanen, som er den første i sitt slag, rommer 50 tiltak på syv satsingsområder. For å sikre gjennomføring av planen vil regjeringen «vinne praktisk erfaring ved å utpeke to eller tre pilotland». Aktuelle land er Malawi, Zambia, Etiopia, Tanzania, Uganda, Mosambik og Madagaskar.

Afrika sør for Sahara er den eneste regionen hvor matproduksjonen per innbygger ikke har økt de siste årene. For å effektivisere ressursbruken og støtte lokal og regional matproduksjon, vil regjeringen derfor avbinde all norsk matvarehjelp innen 2006. Den restriktive holdningen til genmodifiserte organismer og mat skal opprettholdes.

– **God plan.** – Sannelig på tide med en avbinding, sier direktør Ruth Haug ved Senter for internasjonale miljø og utviklingsstudier (Noragric).

Hun er positiv til handlingsplanen.

– Først og fremst er jeg glad for at landbruk nå for alvor er tilbake som et satsingsområde i norsk utviklingspolitikk. Det er umulig å redusere fattigdom uten at man satser på landbruket. Deler av handlingsplanen er en bekreftelse av det regje-

Ruth Haug, direktør ved Senter for internasjonale miljø og utviklingsstudier (Noragric).

ringen har stått for tidligere, men samtidig ser vi at «landbruk ikke bare er landbruk». Regjeringen har tatt inn over seg at landbruk ikke bare handler om produksjon, men også andre forhold som internasjonale rammebetingelser, konflikt, korrupsjon, hiv/aids og likestilling. Jeg synes dette er en god handlingsplan fordi den klarer å gjenspeile debatten der den står i fagmiljøet og internasjonalt i dag, sier Haug.

Ingen konkrete tall. Selv om regjeringen sier den «har som mål å øke ressursene til landbruksutvikling vesentlig de kommende årene», kommer den ikke med konkrete tall. I 2002 gikk 3,9 prosent av Norges bilaterale bistand til landbruksutvikling. «Det er ikke mulig eller ønskelig å tallfeste hvor stor denne andelen skal eller bør være», skriver regjeringen og viser til at dette blant annet avhenger av hvordan samarbeidslandene prioriterer og klarer å skape grunnlag for økt satsing. Regjeringen påpeker også at Norge i noen tilfeller kan støtte tiltak som indirekte gir bedre vilkår for landbruksutvikling, men som ikke vil fremstå som dette i statistikken. Blant eksemplene som nevnes er sosiale tiltak og institusjonell kapasitetsbygging.

– **Skuffende.** Ruth Haug skulle gjerne sett at regjeringen hadde vært mer konkret på økningen. Hun satt selv i det såkalte Bie-utvalget, som for et drøyt år siden fremla en rapport der de anbefalte å øke støtten til 15 prosent av den bilaterale bistanden.

– Det er synd og skuffende at det ikke skjer. Begrepet «vesentlig økning» er vanskelig å forholde seg til. Hvis regjeringen virkelig hadde ment dette, burde de kunne klart å tallfeste dette, på samme måte som økningen til utdanning ble det. Men jeg tror regjeringen kvier seg for å binde seg fordi det kan bli vanskelig å rapportere ordentlig på området. For øvrig kjenner jeg igjen flere anbefalinger Bie-utvalget kom med, om enn i en litt mer politisert form i handlingsplanen, sier Haug.

Styrker kvinner. Kvinner produserer 60-80 prosent av mat i utviklingsland. Regjeringen vil derfor satse på en rekke tiltak for å styrke kvinners rettigheter og interesser. Blant annet skal innsatsen med å få samarbeidsland til å gjennomføre reformer som formaliserer kvinners eiendomsrett intensiveres. Regjeringen peker på at dette kan skje gjennom endring av arvelov.

«Utviklingslandene har behov for å diversifisere sin produksjon og å utvikle videreføring av produkter fra landbruket», fastslår regjeringen. Blant flere andre tiltak som retter seg mot utdanning, vil regjeringen derfor «bidra til å styrke nasjonal landbruksrettet forskningskapasitet som er relevant for småbrukerne, og tiltak som bidrar til økt videreføring og kvalitetshøving av landbruksprodukter i utviklingsland.»

Handlingsplanen kan leses her: www.forumfor.no/?id=122

og etterhvert også her: www.odin.no

Se også kronikk av Aase Lømo om landbruk og utviklingsøkonomi på side 20.

Regjeringens handlingsplan for landbruksutvikling i utviklingspolitikken fastslår at ressursene til landbruksutvikling bør økes vesentlig.

ARKIVFOTO: PER KR. LUNDEN

MALAWI

■ Malawi er et av Norges fem hovedsamarbeidsland i Afrika.

■ Landet mottak ifjor omlag 75 millioner kroner i norsk bistand.

Ingen jubel for Mbeki

Zimbabwene tviler på den Sør-Afrikanske presidentens meglerrolle

BULAWAYO (b-a):

I Zimbabwe, et land der Sør-Afrikas president Thabo Mbeki uten suksess har forsøkt å få til en forståelse mellom det regjerende partiet og opposisjonen, er det få som feirer hans nylige valgseier.

• I ZIMBABWE:
WILSON JOHWA

ZIMBABWE Den kjente zimbabwiske statsviteren John Makumbe sier at med Mbeki tilbake bak rattet, vil hans politikk også fortsette i samme spor. I forhold til Zimbabwe, legger Makumbe til, betyr dette «mer av det samme, som er ingenting». Lovmore Madhuku, som leder pressgruppa The National Constitutional Assembly, sier at folk i Zimbabwe forventer at Mbeki – som nå er sikret fem nye år som statsleder – blir mer «rimelig». Dette, sier Madhuku, fordi de håper at Mbeki ikke ønsker å bli husket som «den dumme sør-afrikanske presidenten» som stilte seg på linje med urettferdigheten.

Siden 2000, da Zimbabwes kontroversielle landreform ble drevet igjennom, har Sør-Afrika utviklet seg til å bli den dominerende og mest innflytelsesrike maktfaktor på kontinentet. Denne posisjonen er delvis knyttet til felles interesser og delvis til historien som de deler med sin nabo. De to landene er knyttet sammen gjennom økonomiske bånd og Sør-Afrika – landet der Harare importerer et stort utvalg av produkter, inklusive kraft og olje – er Zimbabwes største handelspartner. Politisk startet både ANC og Zanu-PF som frigjøringsbevegelser for senere å utvikle seg til styrende partier etter at de var valgt inn i maktposisjoner.

USA – som er for travel med sin kamp mot terror – har oppfordret Sør-Afrika til å ta ledelsen lokalt. Under sin tur på kontinentet i fjor, pekte president George Bush på Mbeki som «nøkkelpersonen» i forhold til Zimbabwe. Bush kalte ham «en ærlig forhandler». Han svekket dermed mer balanserte forslag som tidligere hadde fått støtte fra hans utenriksminister, Colin Powell.

Reelle samtaler? Siden den gangen har Mbeki hatt en rekke «forhandlingsrunder» med «fredssamtaler» mellom president Robert Mugabes regjerende parti Zanu-PF og opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC). Men «samtalene» slutter alltid før de begynner. Avisartikler bidrar til å forvirre publikum fordi noen «sikre» kilder hevder at forhandlingene har fortsatt, riktignok utenfor offentlig innsyn, i flere måneder, mens andre «høyt plasserte embetsmenn» sier at forhandlingene aldri begynte. I mars droppet en kompromissløs Mugabe samtaler med MDC. Han beskrev sine politiske rivaler som «fiender» av en nasjonal samling. Makumbe hevder at Mbeki er i en trengt posisjon fordi han, som er en tidligere revolusjonær selv, ikke aktivt kan fjerne plassen til likesinnede liberale venner i et «sivilisert parti» med forbindelser til opposisjonen i hans eget land.

Mugabe samarbeidet ofte med ledere i det daværende forbudte ANC. Dusinvis av akademikere og

Sør-Afrikas president Thabo Mbeki (t.h) var på et av sine stadige besøk til Zimbabwe og president Robert Mugabe før jul i fjor.

FOTO: SCANPIX/STR/AP

analytikere har spekulert i Mbekis lojalitet til Mugabe sett i lys av den støtten han fått. I tillegg hevder Makumbe at den sør-afrikanske lederen ikke er i stand til å fordømme Mugabes voldelige landreform fordi landreformsspørsmålet fortsatt ikke er løst i hans eget land.

– Mbeki får Sør-Afrika til se ut som en forsømt hegemonisk makt. Han mislykkes i å erkjenne lederen rollen Sør-Afrika skal utøve i regionen og i Afrika, sier Makumbe

Noen av Mbekis venner og anti-apartheid motstandere, som biskop Desmond Tutu, har blitt overrasket over lederens motvillighet til å distansere sin regjering fra utøvelse av urettferdighet. I desember fordømte Tutu holdningen den sør-afrikanske regjeringen viser til Zimbabwe, ikke minst på møtet til Commonwealth Heads of Government i Abuja i Nigeria. Mbeki hadde lobbet for en ny inntreden av Zimbabwe i Commonwealth etter at landet var blitt ekskludert i mars i fjor.

– Det finnes ingen spesielle afrikanske menneskerettigheter; det som er blitt rapportert om situasjonen i Zimbabwe er totalt uakseptabelt og forkastelig, og dette må vi si fra om, sa Tutu.

– **Økonomisk motiv** I noen miljøer er oppfatningen at Mbeki ikke er så ivrig til å få til et regimeskifte fordi han da bare må hjelpe Zimbabwe tilbake på føttene. Makumbe sier at Zimbabwes kollaps passer Mbeki bra fordi det undergraver økonomien i det eneste landet i det sørlige Afrika som var en konkurrent til Sør-Afrikas egen økonomi knyttet til industri- og landbrukssektorene. «Det er nå bare et annet satellittland for forbruk, og det gir grunnlag for en utmerket ekspansjon for Sør-Afrika.»

”

Mbeki mislykkes i å erkjenne den lederrollen Sør-Afrika skal utøve i regionen og i Afrika.

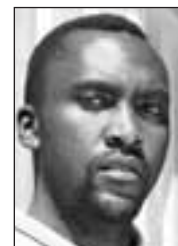
John Makumbe, zimbabwisk statsviter.

Mens det er en klar irritasjon over Mbekis ineffektive «stille diplomati» i Zimbabwe, ser det ut til at USA har tatt hintet om utålmodighet. I mars i år påpekte Charles Snyder, en senior embetsmann som jobber med Afrika-spørsmål i amerikansk UD, at Mbeki fortsatt er «nøkkelpersonen» i forhandlingene om løsninger i Zimbabwe. Men i et foredrag til amerikanske diplomater i Sør-Afrika, sa Snyder at USA ikke hadde satt noen tidsfrist «men vi har en klar følelse av at det haster fordi folk dør.»

Mangler to seter. Imidlertid, mens Mbeki grubler over Zimbabwe, fortsetter Mugabe og hans kolleger med å befeste sin makt i landet. Med det forrige parlamentsvalget i friskt minne har de skjerpet valgloven og monopolisert velgeropplæringen. Et parlamentarisk tilleggvalg like utenfor Harare ble vunnet av Zanu-PF takket være vold og trakassering. Nå trenger det regjerende partiet bare to seter til for å sikre seg to tredjedels flertall i parlamentet, et flertall de vil bruke til å endre konstitusjonen slik at den på alle måter passer dem.

Makumbe mener at det å stole på Mbeki eller hvilken som helst annen utenfra er en risikabel øvelse. – Vi er vår egen frigjørere, men ikke gjennom væpnet kamp, sier han. – Sør-Afrika vil være klare til å lykkes oss, men de vil også være omtrent like glade hvis de må nøye seg med å vise sympati dersom vi ikke lykkes.

Wilson Johwa er zimbabwisk journalist og tidligere redaktør i ukeavisen The Zimbabwe Mirror.

Overlegen ANC-seier

Regjeringspartiet African National Congress (ANC), med president Thabo Mbeki i spissen, vant en overlegen seier i det tredje parlamentsvalget etter at apartheid ble avskaffet. Partiet fikk totalt nesten 70 prosent av stemmene. Democratic Alliance, et parti med nesten bare hvite velgere, fikk med sine 12 prosent nest flest av stemmene. Zulu-baserte Inkatha Freedom Party kom på tredje plass med totalt syv prosent oppslutning.

77 prosent av de 21 millioner stemmeberettigede møtte frem for å avgi sin stemme. – Det er tydelig at ANC har en enorm tillit hos det Sør-Afrikanske folket. Utfordringen nå er å ikke skuffe de millionene som har stemt på oss, sa president Mbeki da valgseieren var et faktum.

«Kopierer» Bistandsaktuelt

Bladet Udvikling, utgitt av Danida i Danmark, nedlegges i sin nåværende form. I begynnelsen av juni kommer bladet i ny avisform, med vektlegging på nyheter og debatt fra bistandsverdenen. Den nye avisen er i tabloidformat og vil komme ut 10 ganger i året. Relanseringen kommer blant annet som et resultat av anbefalinger fra en stor leserundersøkelse. Også Sida i Sverige la for noen år siden om sin avis – OmVärlden – til en mal som minner veldig om Bistandsaktuelt.

Nye fredssamtaler på Sri Lanka

Tamil-tigrene på Sri Lanka er villige til å gjenoppta fredssamtalene så fremt de fortsatt handler om planen for indre selvstyre, melder NRK. – Tamil-tigrene er fullt forberedt på å gjenoppta forhandlingene etter de samme prinsippene og i den samme atmosfæren som rådet da vi forhandlet med den forrige regjeringen, sier S.P. Thamilselvan, en av organisasjonens politiske ledere.

Sri Lankas president Chandrika Kumaratunga har bedt de norske meklerne om å gjenoppta fredssamtalene, mne har tidligere gjort det klart at det ikke er aktuelt å innfri tamilenes krav om selvstyre, og etableringen av en midlertidig selvstyremyndighet for de tamilske områdene. Kravet førte Sri Lanka ut i en alvorlig krise i november i fjor, noe som resulterte i nyvalg. Presidentens parti vant en knepen valgseier i begynnelsen av april. Fredsmekler Erik Solheim sier til NRK at det vil ta lang tid før samtaler er tilbake på det nivået de var før de brøt sammen. Utenriksminister Jan Petersen reiser nå til Sri Lanka for å ha møter med begge partene i konflikten.

Frykt og splittelse i Sri Lanka

Fredsprosessen i vanskelig farvann etter valget

BATTICALOA (b-a): President Chandrika Kumaratunga har lyktes med sitt politiske spill. Hun er tilbake ved roret og har dannet mindretallsregjering i en fragmentert nasjon. Samtidig førte en splittelse blant Tamiltigrene (LTTE) til de første alvorlige kampene på to år.

• I SRI LANKA:
TORGEIR NORLING

- Vel..., begynner Thangeswari Kadiraman, nyvalgt parlamentariker for den Tamilske Nasjonale Alliansen (TNA) i den østlige byen Batticaloa på Sri Lanka.

Så blir hun helt stille.

Vi har akkurat gratulert Kadiraman med valget og spurt hva hun ønsker å utrette i sin første periode i parlamentet. Men istedenfor å argumentere lenge og vel som politikere flest, sier ikke Batticaloas første kvinnelige parlamentariker et eneste ord.

Isteden smiler hun nervøst og lar en eldre mannlig rådgiver ta seg av pratingen. Vi blir forklart at Kadiraman ikke har noen store personlige kampsaker. Egentlig hadde hun ikke lyst til å stille til valg idet hele tatt.

Farlig jobb. - Hun mest opptatt av kultur og religiøse aktiviteter, sier rådgiveren.

Heller ikke et spørsmål om kvinnes posisjon i det tamilske samfunnet får henne på gli. Vi gir opp og spør heller rådgiveren direkte om Kadiraman har tatt side i maktkampen mellom Tamiltigrenes øverste leder Velupillai Prabhakaran og LTTE-utbryteren oberst Karuna. Da blir også rådgiveren taus.

Dammer av blod. Thangeswari Kadiraman hadde all grunn til å forholde seg musestille under intervjuet. Ved hjemmet til hennes tidligere og mindre forsiktige medkandidat Rajan Sathyamoorthy ble vi før valget møtt av ambulanser, mennesker i total panikk, og en hund som leppet i seg fra dammer av blod på gulvet.

Å stille som parlamentskandidat for TNA i Batticaloa skulle i utgangspunktet være en grei sak. De fleste kandidatene ble håndplukket av LTTE. Alt Kadiraman og de andre TNA kandidatene hadde å gjøre var å fungere som rene talerør for geriljabevegelsen.

Det var før oberst Karuna, LTTEs østlige kommandant, en måned før valget brøt med Tamiltigrene, tok med seg vel en tredjedel av bevegelsens militære styrke, og overtok kontrollen over geriljaområdene i Batticaloa og Ampara-distriktet. Karuna begrunnet bruddet med at de østlige provinsene i lang tid hadde blitt diskriminert og tilsidesatt av LTTEs Jaffna dominerte ledelse.

Det hadde han muligens rett i, men for parlamentskandidatene og befolkningen i området innebar splittelsen først og fremst at de nå ikke bare hadde en men to fryktede geriljaledere å forholde seg til.

Økt spenning. Verken Karuna eller Prabhakaran er kjent for å gå pent frem mot sine motstandere. Og mens militære fronter bygde seg

To væpnede menn har akkurat henrettet parlamentskandidaten Rajan Sathyamoorthy, med tre skudd. Alle er i sjokk.

FOTO: TORGEIR NORLING

opp mellom partene lenger nord, økte spenningen hurtig i den regjeringskontrollerte byen Batticaloa.

Med drapstrusler og brannangrep sørget oberst Karuna for å fordrive de fleste tamilene som ikke opprinnelig var fra distriktet, men som hadde flyttet inn fra Jaffna eller andre deler av Sri Lanka. Det gikk spesielt utover det høyere samfunnssjiktet. Leger og kirurger rømte i all hast fra sykehusene. Forretningsmenn ble tvunget til å låse butikkene og reise av gårde.

Prabhakaran la på sin side heller ikke noe imellom. I et notat gjorde LTTE det klart at Karuna ville bli fjernet fra tamilsk jord. Alle som støttet han vil bli sett på som forrædere av den tamilske saken. Forrædere behandles ikke pent av LTTE, og parlamentskandidaten Rajan Sathyamoorthy var angivelig en av dem.

Henrettet. Tre dager før valget ble Sathyamoorthys hjem stormet av to væpnede menn. Foran skrekkslagne familiemedlemmer ble kandidaten henrettet med tre skudd. Hans svoger ble ifølge øyenvitner også drept etter å ha forsøkt å gjøre motstand. Etter begravelsen fikk de etterlatte et nytt sjokk. I ly av mørket ble levningene av de to gravd opp. Likene ble slengt over et gjerde og brent.

På valgdagen visste ingen vi snakket med hva kandidatene de stemte på egentlig sto for. I stedet var de alle enige om en ting. Livredde for hva de neste dagene ville bringe stemte de alle for en fredelig løsning. Folkets vilje skulle ikke bli hørt.

Harde kamper. En uke etter valget gikk LTTE til stormangrep mot Karunas stillinger over frontlinjen ved elven Verugal 78 kilometer nord for Batticaloa. Observatører fryktet at kampene ville spille over til regjeringskontrollert side og at Sri Lankas fredsprosess som konsekvens kunne bryte fullstendig sammen. I stedet ble det et kort, geografisk konsentrert, men likevel svært blodig oppgjør.

Mens sivilbefolkningen løp for livet, og søkte tilflukt fra kampene i jungelen eller flyktningleire utenfor krigssonen ble Karunas styrker hurtig drevet tilbake. Snart tok LTTE tilbake kontrollen over et stort kystområde nord for Batticaloa. Etter tre dager ga Karuna rett og slett opp motstanden. Ifølge flere soldater, beordret han dem alle til å reise hjem, før han sammen med en gruppe av sine nærmeste la på flukt.

Det strides om hva som egentlig skjedde. Enkelte teorier hevder Karuna forsto at motstand var nytteløst etter at han mistet kystlinjen og samtidig innså at han ikke fikk støtten han forventet fra hæren, den nye regjeringen eller en mystisk tredjepart som kan ha hatt en finger med i spillet. Andre hevder det ble inngått en hemmelig avtale hvor Karuna - mot å legge ned våpnene - fikk beholde livet. En nær medarbeider av Karuna, som nå er i dekning, hevder på sin side at geriljasjefen ga opp for å unngå tusener av døde på slagmarken.

Kanonføde. Det vil i tilfelle være et overraskende menneskelig trekk hos obersten som få dager før slaget dumpet flere hundre uerfarne soldater, mange av dem barn, som rene slaktoffer ved fronten.

Om Karuna ikke igjen skulle dukke opp på arenaen, betyr det også at det norske fredsteamet har en alvorlig splittelse mindre å forholde seg til. Etter parlamentsvalget skulle de likevel ha mer enn nok å gjøre.

Utfordringer i kø. President og valgvinner Chandrika Kumaratunga var raskt ute med å ønske Norge velkommen til å gjenoppta arbeidet med fredsprosessen. Spørsmålet observatører stiller seg er hva presidenten kan tilby, og i neste omgang om det vil være nok til at LTTE tar seg bryet med å vende tilbake til forhandlingsbordet.

Det pekes på at regjeringens oppsto da Kumaratunga anklaget tidligere statsminister Ranil Wickremesinghe for å forsøke å splitte lan-

det da han gikk med på å diskutere Tamiltigrenes forslag til omfattende selvstyre i nord og øst. Kumaratunga tok i neste omgang over både forsvars, innenriks og informasjonsdepartementet, før hun i februar utstedte nyvalg.

Observatører hevder at det er lite sannsynlig at LTTE vil gå med på nye forhandlinger om deres forslag til selvstyre ikke ligger på bordet.

- LTTEs forslag til selvstyre er et naturlig utgangspunkt om myndighetene ønsker å få fart på fredsprosessen. Jeg tror verken regjeringen kan forkaste dette forslaget eller fremgangen som ble gjort under forhandlingsrundene med den forrige regjeringen. LTTE er neppe villige til å begynne helt på nytt, sier Sathyavil Balakrishna forsker ved Sri Lankas fredsråd.

I allianse med JVP. Et kompliserende forhold er det derfor at Kumaratunga i sin nye og langt fra stabile mindretallsregjering har alliert seg med JVP, et ultranasjonalistisk parti, som konsekvent har satt seg imot ethvert forslag til en fredelig løsning på den etniske konflikten.

På den andre siden argumenteres det at presidenten både for å styrke sitt internasjonale rykte og for å få tilgang til sårt tiltrengte bistandsmidler kan være avhengig av å få fredsprosessen tilbake på skinene.

Det pekes også på at Kumaratunga er en maktpolitiker, som mest av alt ønsker full kontroll. Selv om hun i opposisjon kom med gjentatte og kraftige utfall mot fredsprosessen, betyr ikke det nødvendigvis at hun mener det samme nå som hun selv er tilbake ved roret.

Hans Brattskar Norges ambassadør til Sri Lanka legger ikke skjul på at det kan bli turbulente måneder fremover.

- Det har aldri vært enkelt. En ting du kan være sikker på i Sri Lanka er at når du prøver å forholde deg til et problem, så er det alltid et annet som står og venter. Sånn er det her, sier han.

President Chandrika Kumaratunga var raskt ute med å ønske Norge velkommen til å gjenoppta fredsarbeidet.

Skjøre kompromisser styrer Bosnia

Landets tre folkegrupper sliter med å få sving på samarbeidet

SARAJEVO (b-a): Dayton-avtalen fra 1995 satte en stopper for den blodigste krigen i Europa siden 2. verdenskrig, men sørget samtidig for at Bosnia i dag framstår som «verdens mest kompliserte demokrati».

• I BOSNIA-HERCEGOVINA:
ERIK LANDET

BOSNIA-HERCEGOVINA

Til tross for at Bosnia-Hercegovina (BiH) ser fredelig og innbydende ut i vårsola, kommer man ikke bort fra at landet sliter, blant annet med en struktur som følger skillelinjene mellom de tre etniske folkegruppene i landet. De fleste internasjonale kommentatorer i landet er enige om at dette er en stabiliserende, men tungrodd politisk struktur. Politisk står de tre folkegruppene i landet fremdeles steilt i mot hverandre.

Dayton-avtalen stadfestet de to enhetene Republika og Føderasjonen. Republika Srpska domineres av serbere, mens Føderasjonen befolkes av bosniakker (bosniske muslimer) og kroater. Begge enhetene har egen president, regjering og parlament. Over enhetene ligger et felles presidentskap for BiH hvor de tre folkegruppene bytter på å ha presidentembetet.

Mange observatører peker på at dette er et svært kostbart politisk byggverk. Den særegne statsstrukturen legger beslag på midler tilsvarende over 60 prosent av bruttonasjonalproduktet. En svært stor andel av dette går til lønn og pensjoner for offentlig ansatte og minimalt til tjenesteyting.

Internasjonal garantist. Den kompliserte strukturen var et nødvendig kompromiss for å få slutt på fire år med krig, men fredsarkitektene – med USA i spissen – hadde ikke helt tro på at partene selv ville klare å ordne opp seg imellom. De la inn et ytterligere stabiliserende element: i form av en internasjonal overmyndighet – Office of the High Representative (OHR). Denne instansen, som for tida ledes av briten Paddy Ashdown, har vide fullmakter til å trumfe gjennom reformer der nasjonale myndigheter feiler i å bli enige eller der økonomiske interesser står på spill. OHR skal således være en garantist for fremgang og forsoning i det etnisk splittede landet.

Sovepute. Selv om OHR har fungert som brekkstang og pådriver i flere reformer, er det liten tvil om at lokale myndigheter også hviler seg på nettopp OHR i enkelte spørsmål.

– Bosnia-Hercegovina har mange politikere som spiller på nasjonalisme for å vinne valg og stemmer. Disse er imot reformene. Andre er lite kompromissvillige. Disse tjener på at vi trumfer gjennom reformer, så slipper de å ta belastningen selv når folk klager på at reformene tar for lang tid og ikke gir rask framgang. På den annen side; hvis ikke vi var her, ville økonomien kollapset og reformarbeidet tatt lenger tid, fastslår nestleder i OHR, amerikansen Donald S. Hays.

Gradvis nedtrapping. Tross store utfordringer, bekrefter Hays at OHR gradvis vil trappe ned sin tilstedeværelse i BiH.

Hesten er fortsatt i bruk når det skal såes. Den økonomiske krisa etter krigen har tvunget mange til å dyrke mat på gammelmåten.

FOTO: SCANPIX/AP/AMEL EMRIC

– Vi har ingen deadline for når det skjer, men det er åpenbart at EU vil ta over en del av våre funksjoner etter hvert i form av en egen stedlig representant, sier han.

Den viktigste funksjonen blir utvilsomt pådriverfunksjonen i forhold til å fremme reformer i landet. Mange bosniere drømmer om å bli en del av EUs frie marked for varer, tjenester, kapital og arbeidskraft, men veien fram til EU-medlemskap er lang. I en forstudie fra desember 2003, definerer unionen 16 reformer som må gjennomføres før det i det hele tatt blir aktuelt å starte samtaler og forhandlinger om en stabiliserings- og assosieringsavtale. Blant reformene som nevnes er et mer effektivt styresett og administrasjon.

Støtter forenkling. Norges ambassadør i Bosnia-Hercegovina, Henrik Ofstad, er også klar for å reorganisere den politiske strukturen.

– Dayton var en god avtale for å få slutt på krigen, men den er ikke spesielt hensiktsmessig nå lenger. Vår strategi må være å forenkle det politiske systemet. Det er lite fornuftig med 12 handelsministere, for å si det sånn, sier Ofstad.

Hovedproblemet er at de tre etniske gruppene har ulikt syn på hvordan en endring skal skje. Bosniakene vil avskaffe de to enhetene og styrke sentralmakten, mens presidenten i Republika Srpska har lansert muligheten for å avskaffe kantonene (det fylkesadministrative nivå, red.anm.) og dele BiH i tre enheter, én for hver folkegruppe. Kroatene på sin side ønsker å skille lag med bosniakene i Føderasjonen og styrke det regionale kantonnivået og statsnivået.

Håper på EU. Mens politikerne kvier seg for å ta belastningen ved å fronte et møysommelig og langsiktig reformarbeid, peker flere kommentatorer på at innbyggerne har liten erfaring med å styre seg selv. Flere tiår med overprøving og direktiver fra ulike makthavere har gitt innbyggerne en følelse av at «andre ordner opp».

– Vi ser en nedtrapping fra et internasjonalt engasjement til et mer europeisk engasjement, noe som jeg mener er fornuftig. Det er for eksempel bred nasjonal enighet om at BiH hører hjemme i EU. Dette ut ifra en holdning om at et medlemskap vil ordne opp i den nasjonale strukturen. Man håper at rettferden sikres ved at utenforstående skal styre, at ingen av de andre folkegruppene tar kontroll, sier ambassadør Ofstad.

Avpolitisert. Det politiske engasjementet blant folk flest i Bosnia er heller labert, mener ulike kommentatorer vi snakker med. Ved forrige parlamentsvalg stemte i overkant av halvparten av de stemmeberettigede.

– Valgdeltakelsen er lav og politikerforakten er stor. Høyt utdannede urbane kvinner stemmer i liten grad. Paradoksalt nok betraktes korrupte politikere gjerne som bedre enn de som ikke er det, for de korrupte viser i det minste at de er «intelligente», i folks øyne. Politiske spørsmål blir i stor grad avpolitisert, sier Ofstad.

Han forteller at 8. mars er det vanlig å sende sentralborddamer på café, mens mennene tar telefonen den dagen og kjøper blomster til kvinnene.

Den norske ambassadøren er li-

kevel overbevist om at BiH er på rett vei:

– Det er et spørsmål om tid. Krigen var grusom, og alle innbyggerne ble i en eller annen grad berørt. Man må opprette tillit for å endre systemet. Vi er der ikke ennå, men kan snart komme dit, sier han.

Tidkrevende. UNDPs stedlige representant i Bosnia-Hercegovina, danske Jens Anders Toyberg-Frandzen, tror imidlertid ikke på noen rask politisk endring.

– De som stemmer, gjør det fremdeles ut fra etnisk tilhørighet. Det vil de sikkert fortsette å gjøre også i kommende valg, men over tid vil man komme til det stadiet hvor man velger den som er best egnet, uavhengig av etnisk tilhørighet, sier Toyberg-Frandzen.

– Krigen ble unektelig stoppet ved hjelp av Dayton-avtalen. Om den er riktig for fremtiden er usikkert. Selv om de ulike etniske gruppene har ulik tilnærming til Dayton, er det viktig å understreke at ingen sier at den ikke skal endres, men det må uansett skje demokratisk. Jeg ser likevel ikke for meg at man blir enig om å endre den på det nåværende tidspunkt, sier Toyberg-Frandzen.

Kan fungere. Assisterende stedlig representant for UNDP, Moises Venancio, påpeker på sin side at dagens politiske struktur kan fungere på sikt.

– La oss være ærlige. Grunnen til at man stiller spørsmål ved Dayton er at man tviler på at en struktur basert på etniske grupper kan fungere. Men hvis vi ser på Sveits og Belgia for eksempel, så har disse landene mange av de samme elementene, og disse landene fungerer jo som starter, sier Moises Venancio.

”

Det er lite fornuftig med 12 handelsministere, for å si det sånn.

Henrik Ofstad,
Norges ambassadør i
Bosnia.

Svak økonomi gjør fremtiden usikker

BOSNIA-HERCEGOVINA

• I BOSNIA-HERCEGOVINA:
ERIK LANDET

SARAJEVO (b-a): Rundt en million flyktninger har returnert til krigsherjede Bosnia-Hercegovina. Men fremtiden for innbyggerne er fremdeles usikker.

- De som vil vende tilbake har gjort det. Man kan jo ikke tvinge folk hjem igjen, men man kan hevde retten til egen eiendom. Tilbakeføringen av eiendommer nærmer seg nå slutten. Samtidig har det skjedd en samfunnsutvikling i form av urbanisering. Dette er naturlig fordi man bygger nytt der det finnes jobb og skole, sier Norges ambassadør i Bosnia-Hercegovina, Henrik Ofstad.

UNDP deler hans oppfatning om at hjemflyttingen nå når slutten.

- Jobben nå blir å kartlegge profilen til de som er kommet tilbake; hvilken alder de har og så videre. Dette er viktig for å kunne bestemme hvilke områder det bør satses på de kommende årene, sier assisterende stedlig representant Moises Venancio.

Får huset tilbake. Tilbakeføringen av eiendommer til sine rettmessige eiere er en av Bosnias største suksesser etter krigen. Over to millioner mennesker flyktet under krigen. Mange ble flyktninger i eget land, mens om lag halvparten flyktet til andre land. Blant internflyktningene var det mange som okkuperte andre flyktnings eiendommer.

Etter krigen meldte rundt 220.000 mennesker krav på eiendommer og man regner med at de fleste vil ha fått sine saker avgjort i løpet av sommeren. Men ikke alle som får tilbake eiendommene sine returnerer. Ikke rent få - tall mangler - beholder husene sine som feriehus eller selger dem mens de selv blir boende i andre europeiske land. I byene selger mange husene sine og kjøper et nytt i et område hvor deres egen etniske folkegruppe er i flertall.

Mangler statistikk. Et stort problem er at de internasjonale organisasjonene ofte opererer med ulike statistikker og sprikende tallmateriale som gjør det vanskelig, om ikke umulig, å gi et reelt bilde av dagens situasjon i Bosnia. Den uformelle økonomien er hovedproblemet. Ingen tør tallfeste «det grå markedet», men det antas å utgjøre 40-70 prosent av bruttonasjonalproduktet.

- Statistikken har ikke vært verd å lese de siste årene, men jeg mener det begynner å komme seg nå, sier nestleder i OHR Donald S. Hays.

- Samtidig er det veldig vanskelig å vite nøyaktig hva fremtidsutsiktene er fordi den uformelle økonomien er så stor, ja faktisk er det den uformelle økonomien som på mange måter holder landet gående, sier Moises Venancio i UNDP.

Hver 5. er «fattig». Arbeidsløsheten er en god illustrasjon på statistikkproblemet. Offisielt konkluderer OHR med at den ligger på rundt 40 prosent. Det internasjonale pengefondet (IMF) har regnet seg frem til at arbeidsplasser i det grå markedet reduserer arbeidsløsheten til nærmere 20 prosent, mens UNDP mener OHRs tall er nærmest sannheten.

Verdensbanken opererer ikke med noen tall på området. Ifølge Verdensbanken lever rundt 20 prosent av landets 4,1 millioner innbyggere under fattigdomsgrensen.

- **Mot sammenbrudd.** Uformell økonomi til tross; det mangler ikke på spådommer og statistikk i Bosnia. Et massivt underskudd på handelsbalansen kombinert med stor gjeld gjør for eksempel at Det internasjonale pengefondet (IMF) advarer mot et økonomisk sammenbrudd. I 2002 utgjorde underskuddet på handelsbalansen nærmere 40 prosent. EU regner med at dette vil synke til 20 prosent i år, men underskuddet vil likevel være et av Bosnias største problemer. Et annet hovedproblem er den offentlige administrasjonen.

- Det politiske systemet er dyrt, tungvint og fragmentert, noe som gjør Bosnia til et paradiset for mafiavirksomhet og korrupsjon. Mitt inntrykk er at korrupsjonen er likt fordelt mellom de ulike nasjonalitetene, sier ambassadør Ofstad.

- **Flere lyspunkter.** UNDPs Moises Venancio er ikke like pessimistisk som IMF.

- Det er åpenbart økonomiske problemer, og det kan bli verre før det bli bedre, men det er likevel flere positive trekk i økonomien. Bosnia hadde en vekst på 5 prosent i 2002. Dette er litt under Kroatias vekst, et land som ligger 20 år foran i utviklingen. Privatiseringen av bankene er et annet lyspunkt, hvor utviklingen har kommet langt på kort tid. Den nasjonale valutaen, Konvertibel Mark, har holdt seg imponerende stabil siden den ble introdusert i 1998, sier Venancio

Ingen toll. Den fruktbare marka i landet utgjør Bosnias største potensial for eksport av varer, men offisiell statistikk sier at rundt 80 prosent av matvarene i Bosnia er importert. Også her er tallene meget usikre ettersom mye mat selges på lokale markeder som ikke fanges opp av statistikken. Ironisk nok, har Bosnias iver etter å inngå frihandelsavtaler med andre land på Balkan ført til uforutsette problemer: Serbia og

Montenegro og Kroatia kan eksportere sine subsidierte landbruksprodukter til Bosnia uten å måtte betale toll og avgifter. Det jobbes nå med en stor skatte- og avgiftsreform som skal løse problemet.

Gamle synder. - For å forstå problemene må vi tilbake til tiden under Jugoslavias sosialistiske president Tito. Jugoslavia var basert på sektorindustri og Bosnia-Hercegovina var et område med mye tungindustri. Denne, og landbruket, var til dels utdatert allerede på slutten av 70-tallet, samtidig som den var tungt subsidiert. Tito tok også opp store lån i utlandet. Man kan kanskje si at folk i Bosnia fikk en høy levestandard i forhold til hva de egentlig produserte, sier ambassadør Ofstad.

Bosnias gjeld til internasjonale finansinstitusjoner utgjorde rundt 35 prosent av bruttonasjonalproduktet i 2002. På toppen av dette sliker landet med stor innenlandsgjeld - beregnet til rundt 40 prosent av BNP - som blant annet stammer fra tidligere budsjettunderskudd.

Bistandsavhengig. - Det finnes neppe noe land i verden som har fått så mye bistand på så kort tid. Det er klart at hvis man ser på de store tallene, er Bosnia å betrakte som bistandsavhengig. Det har vært et problem å absorbere og kontrollere bruken av alle pengene. Det er klart at masse penger har forsvunnet. Med årene har man blitt mer kritisk til hvordan pengene brukes, og i dag er det meste under kontroll, fastslår ambassadør Ofstad.

- Selv om vi ser at bistanden til Bosnia minker, er det er ingen tvil om at internasjonale bistandsgivere har kommet hit for å bli i lang tid. På grunn av bistandskuttene, er vi nødt til å konsentrere oss om noen kjerneområder. Nøkkelen til utvikling er at regjeringen nå selv må definere hvilke områder det skal satses på, der det tidligere var bistandsgiverne som satte dagsorden. Et problem er at innbyggerne ikke føler nok eierskap til utviklingen, sier Jens Anders Toyberg-Frandzen, stedlig representant for UNDP.

Mens folk flest forsøker å finne tilbake til hverdagen, fortsetter bosniskserbisk spesialpoliti letingen etter den tidligere serberlederen og krigsforbryteren Radovan Karadzic. FOTO: SCANPIX/AFP/ELVIS BARUKCIC

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. Hvor ligger Titicacasjøen?
3. Hvilken folkegruppe tilhører mullah Krekar?
4. I hvilken verdensdel ligger Burkina Faso?
5. Hvilke tre stater inngår i det som en gang var Indokina?
6. Hva er en guru?
7. Hvilke land dekker Afrikas horn?
8. Hvilken språkgruppe tilhører vietnamesisk?
9. I hvilket land ligger verdens lengste sammenhengende strand?
10. Hva er samlebegrepet for Islams hellige lov, slik den blant annet praktiseres i Saudia- Arabia og Iran?
11. I hvilken fjellkjede finnes verdens høyeste fjell utenfor Asia?
12. Hvilket afrikansk land har flest biler?
13. Hvilket land har verdens minste hunderase og verdens største golfbane?
14. Hvilket edelt treslag utgjør en viktig del av Belizes eksportinntekter?
15. Hvilket strede skiller den europeiske delen av Istanbul fra den asiatiske?
16. I hvilket land er Freetown hovedstaden?
17. Hva het den største svarte townshopen under apartheid-tiden i Sør-Afrika?
18. Hvorfor droppet man reklameslagordet «Hong Kong tar pusten fra deg» i 2003?
19. Hva heter øygruppen som Øst-Timor er en del av?
20. Hva er fagetaten Norads hovedoppgave etter at utenriksdepartementet fra 1. april 2004 tok over stat til stat-samarbeidet?

Svarene finner du på side 27.

Spørrespalten er laget av
Caroline Hvidsten

Prøv en
annonse eller ilegg i

**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Landbrukseksport løser ikke fattigdom

AV AASE LØMO,
LANDBRUKETS UTREDNINGSKONTOR

KRONIKK

Landbruket betyr lite for å skape langsiktig utvikling. For å oppnå utvikling må man bearbeide varene selv og først og fremst bygge opp et hjemmemarked. Det er konklusjonen i en rapport som er utgitt ved Universitetet i Oslo i samarbeid med Landbrukets Utredningskontor. Denne går imot den rådende politiske oppfatningen om at eksport av landbruksvarer fra Sør er viktig for økonomisk vekst og fører til mindre fattigdom.

Både i Norge og i andre land blir det fra politisk og annet hold argumentert for at økt adgang for ubearbejdede landbruksvarer til markedene i Nord er en forutsetning for økt vekst og utvikling i landene i Sør. Ved å eksportere sine varer til landene i Nord kan landene i Sør skaffe seg nødvendige inntekter som gir grunnlag for vekst og egen utvikling. Dette er også det offisielle norske synet. Norge har fjernet toll på import av landbruksvarer fra de minst utviklede landene. Argumentet er at det kan bidra til redusert fattigdom. Spørsmålet er om det er hold i argumentet om at eksport av landbruksvarer fra utviklingsland til Norge bidrar til langsiktig, vedvarende utvikling der.

Det er en grunnleggende sammenheng at eksport av lite bearbejdede landbruksvarer sjelden gir varig økonomisk vekst. Det er små fortjenestemarginer å hente i produksjonsprosessen og få stordriftsfordeler sammenlignet med varer med flere produksjonsledd. Imidlertid kan slik eksport gi nasjonal vekst i en periode hvis den er omfattende, og den kan gi redusert fattigdom hvis fattige er involvert i produksjo-

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

nen på en måte der de selv tar del i inntektsveksten.

Etterspørselen etter landbruksvarer har en tendens til bare å øke i omtrent samme hastighet som befolkningsveksten. I Norge og andre land i Nord er veksten i befolkningen svært lav. Når inntekten for folk flest blir bedre, vil forbruket av mat øke lite, mens forbruket av industrivarer og tjenester øker mer. Prisutviklingen på matvarer sammenlignet med andre varer blir dermed forskjellig. Det blir videre lett overproduksjon og prisfall på landbruksvarer når flere utviklingsland satser på produksjon og eksport av slike varer.

Det er ikke tilstrekkelig at land i Sør får adgang til det norske markedet for landbruksvarer; de må videreforedle sine varer selv før eksport. Dette skjer ikke automatisk. Det er svært vanskelig. Videreforedling er viktig fordi det gir ringvirkninger i økonomien nasjonalt. Når varer bearbejdes oppstår det etterspørsel etter kapital, maskiner og kompetanse. Kvalifisert arbeidskraft får høyere lønn, og vil etterspørre mer bearbejdede varer. Positive vekstspiraler blir skapt eller hastigheten øker på de eksisterende.

Handel er viktig og har vært grunnlag for videre vekst og velstandsutvikling i ulike samfunn til alle tider, men det er måten handelen foregår på og hva

Er vi fra norsk side opptatt av å bistå en langsiktig utvikling, bør vi heller støtte opp under videreforedling enn å oppmuntre til fortsatt ensidig eksport av landbruksvarer.

man handler med som bestemmer de langsiktige konsekvensene.

Landbrukets utredningskontor har i samarbeid med Samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo analysert en rekke land i Sør med hensyn til landbruk og utvikling. Den viser at det er en klar sammenheng mellom å ha mye landbruksvarer i eksporten og det å være et fattig land. Videre har land med en relativt stor landbrukssektor lavt bruttonasjonalprodukt per innbygger og dårlige levekår i befolkningen. Dess høyere økonomisk nivå og relativt bra levekår, dess mindre betyr landbruket i eksporten og i økonomien generelt. Dette understreker argumentet om at landbruket ikke kan være en ledende sektor i utviklingen.

Videre ser vi at få land kan vise til vekst i landbrukseksporten fra 1980 til 2000. Dette til tross for at landbruket fremdeles er viktig i eksporten for mange av landene. Over tid får vi fram et felles mønster i løpet av 1990-tallet: en oppgang rundt 1995 som følges av en nedgang mot 2000. Landene produserer noen få varer for eksport der prisutviklingen blir en konsekvens av at «alle» satser på det samme. Man må produsere stadig mer for å kompensere for lavere inntekter.

I de to land vi har sett på som unntaksvis kan vise til en positiv utvikling i landbrukseksporten fra 1980 til 2000, der har handelen foregått i et regulert marked.

I Bolivia har eksportinntektene fra soyaen bidratt til en økning i BNP, og det har ført til økt kjøpekraft i noen grupper i befolkningen. Det paradoksale i tilfellet Bolivia er at landets myndigheter fører en markedsliberal politikk på alle samfunnets områder samtidig som landets inntekter fra soyaeksport har vært muliggjort gjennom et regionalt handelssamarbeid (CAN).

Soyaen eksporteres til andre land i regionen, og i dette markedet har den bolivianske soyaen preferanser i forhold til andre produsentland. Det har gjort det mulig å selge soya til hjemmemarkedet og til naboland uten å bli utkonkurrert av storprodusentene i Brasil og Argentina. Den dagen Bolivia mister sin preferanse innenfor CAN, vil det sannsynligvis gå på bekostning av Bolivias soyaproduksjon. ALCA (den forestående frihandelsavtalen for hele kontinentet) og av WTO. Generelt har Bolivia og den fattige befolkningen opplevd store økonomiske problemer de senere årene, og økte eksportinntekter har ikke kunnet kompensere for den generelle nedgangen. Eksporten har gitt få ringvirkninger i samfunnet blant annet fordi den foregår hos noen få jordiere og produksjonen er intensiv.

Vietnam derimot har småbønder vært involvert i produksjon for eksport og mange har tatt del i inntektsveksten. Landet har gradvis liberalisert produksjonen og omsetningen av ris og kaffe. Det har ført til relativt store eksportinntekter for en periode med høye priser. Mye av nedgangen i fattigdom forklares med en rask vekst i eksporten av kaffe, men først og fremst veksten i produksjon og eksport av ris. Eksport av ris har bidratt til bra pris på ris på hjemmemarkedet. Når ris dyrkes av mange bønder, betyr det at en stor del av befolkningen har fått del i inntektsveksten. Kaffe produseres av langt færre der noen har tjent store summer på kort tid. Til

gjengjeld er situasjonen for en del kaffebønder blitt svært vanskelig på grunn av dramatisk fall i kaffeprisen.

Vietnams økte eksportinntekter fra landbruket har vært muliggjort gjennom en *sturt utvikling*. Ved å oppmuntre til eksportproduksjon og samtidig beskytte hjemmemarkedet har landet opprettholdt prisen på ris lokalt. Selv om levekårene er blitt betydelig bedre i Vietnam, kan vi stille spørsmålsteget ved om produksjon av ris kan gi varig utvikling. Det er andre grupper enn bønder som har hatt den største levekårsbedringen og fattigdommen er fremdeles stor på landsbygda i Vietnam.

Det tredje landet vi har sett nærmere på er Ghana. I motsetning til Bolivia og Vietnam har Ghana satset på eksport av landbruksvarer i mange tiår, og har fortsatt en stor landbrukseksport. Ghana har produsert kakao i 100 år, men eksporterer fremdeles nesten bare kakao-bønner etter mange forsøk på videreforedling. Det hjelper ikke Ghanas utvikling om det er null toll på kakao og at handelen er liberalisert. Eksporten skaper lite ringvirkninger til andre sektorer og Ghana har fortsatt en stor fattig befolkning.

For å skape utvikling må man bearbeide varene selv før eksport, og komme seg ut av råvarefella. Det er vanskelig. Norge har for eksempel tollfrihet på kakao-bønner, men toll på sjokolade. Dessuten har ghanesisk sjokolade høyere toll inn til Norge enn sjokolade fra Belgia og andre EU land. Ved å satse på sitt komparative fortrinn som kakaoprodusent, er landet blitt værende i en situasjon som har skapt lite ringvirkninger til andre sektorer. Dersom kakaobønnene hadde blitt bearbejdet på et tidlig stadium i landets utvikling, ville det ha etterspurt teknologisk kompetanse og generelt et høyere utdanningsnivå hos de ansatte. For å tiltrekke seg kvalifisert arbeidskraft ville lønningene ligge over inntekten innenfor landbruket. Dette igjen ville ha ført til større kjøpekraft slik at det ville være mulig for de ansatte selv å etterspørre det de produserer.

Er vi fra norsk side opptatt av å bistå en langsiktig utvikling bør vi heller støtte opp under videreforedling enn å oppmuntre til fortsatt ensidig eksport av landbruksvarer. Det er likevel viktig at land i Sør får spesielle ordninger i WTO. Først og fremst for å kunne beskytte sitt eget marked, men også for å få markedsadgang for sine produkter. Eksport av landbruksvarer kan for en periode være en av flere muligheter for økonomisk vekst. Argumentet i forbindelse med WTO-forhandlingene er at land i Sør må få bruke ulike virkemidler i sin utviklingsstrategi på samme måte som land i Nord har gjort.

Undersøkelsen «Eksport av landbruksvarer: En vei til utvikling i Sør?» kan leses på lu.landbruk.no/

Ved å oppmuntre til eksportproduksjon og samtidig beskytte hjemmemarkedet har Vietnam opprettholdt prisen på ris lokalt, skriver artikkelforfatteren.

FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

Aase Lømo er prosjektleder ved Landbrukets Utredningskontor.

Den viktigste nyhetskanalen

AV VICKY BUHANZA, TANZANIA

FRISØRSALONGEN

V i har etter hvert fått mange nyhetskanaler i Tanzania, men det skal mye til å slå den nyhetsutvekslingen som foregår når folk møtes. Ingen steder er nyhetstilgangen så stor som i en frisørsalong. Min svigerinne Sophia Mtale (31) driver frisørsalongen «Beauty Saloon» ikke langt fra der vi bor. Sophia startet som frisør for 10 år siden. Da tok hun kunder hjemme i stua, og tilbød både hårfletting og permanent, samt den svært populære slettingen av hår. Det vil si å gjøre det intenst krøllete afrikanske håret rett som hos europeere. Sophia la til side penger hun tjente på hjemmesalongen og kunne etter hvert litt etter litt investere i utstyr til en skikkelig salong.

For to år siden åpnet hun «Beauty Saloon», der hun holder åpent fra åtte om morgenen til sju om kvelden. Kundene står i kø, for Sophia er både flink til å stelle hår og til å behandle kundene på en hyggelig og serviceminded måte. Hun gir alle slags råd om hårstell. Det første hun spør kundene om er hva slags hårprodukter de bruker i dag. Deretter gir hun råd om hvileprodukter de bør bruke for å inngå skader og problemer. Mange hårprodukter beregnet på afrikanske kvinner inneholder sterke stoffer som både kan gi smerte, eksem og utslett i hodebunnen. Noen av hårslette midlene kan gjøre uoprettelige skader og ødelegge håret for alltid.

Sophia er godt fornøyd med jobben sin, selv om arbeidsdagene er lange og harde. Hun føler selv plagene med å jobbe time etter time med sterke kjemikalier, men de er ikke verre enn at hun med godt mot gyver løs på nye arbeidsdager. Hun har også ansatt en annen

«Beauty Saloon» er stedet for gode og dårlige nyheter i Dar es Salaam.

FOTO: VICKY BUHANZA

frisør i salongen pluss en vaktmann. Hun betaler skatt, husleie og har overskudd nok til å betale skolepenger for de to barna som går på kostskole i Uganda. Sophia er aleneforsørger, og føler stor tilfredsstillelse ved å være en selvstendig businesskvinne.

Sophia har en stor utfordring å hankses med; nemlig all sladder i frisørsalongen. Av og til har Sophia en følelse av at mange av kundene i salongen bare kommer for å få en liten stuss av håret, men først og fremst for å høre eller lansere siste nytt. Mange bruker også salongen som et formidlingssenter, et sted der nyheter lanseres. Den mest publiserte nyheten er at noen har fått seg en ny kjæreste, spesielt en med penger og posisjon. Den mest vanli-

ge metoden er å få en mobiltelefonssamtale midt i hårbehandlingen. Kvinnen som mottar telefonen snakker høyt og tydelig med sin nye «darling», som ofte ringer fra et viktig møte i London, Paris eller Roma. Der er været nesten alltid bra, men litt kjølig på kvelden. Samtalen trekkes ut i de mest private detaljer, og kvinnen i frisørsalongen kan ikke vente til å se kjæresten hjemme i Tanzania. Etter at samtalen er avsluttet nikkes det megetsigende under hårrørerne.

Sannhet er bra, men en bløff kan gjøre vel så stor nytte i Tanzania. Sophia vet av erfaring at kjæresten i «Roma», kanskje befinner seg et par kvartaler unna der han desperat forsøker å tjene litt le-

”
Å kreve en sladderfri frisørsalong er selvsagt helt naturstridig.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

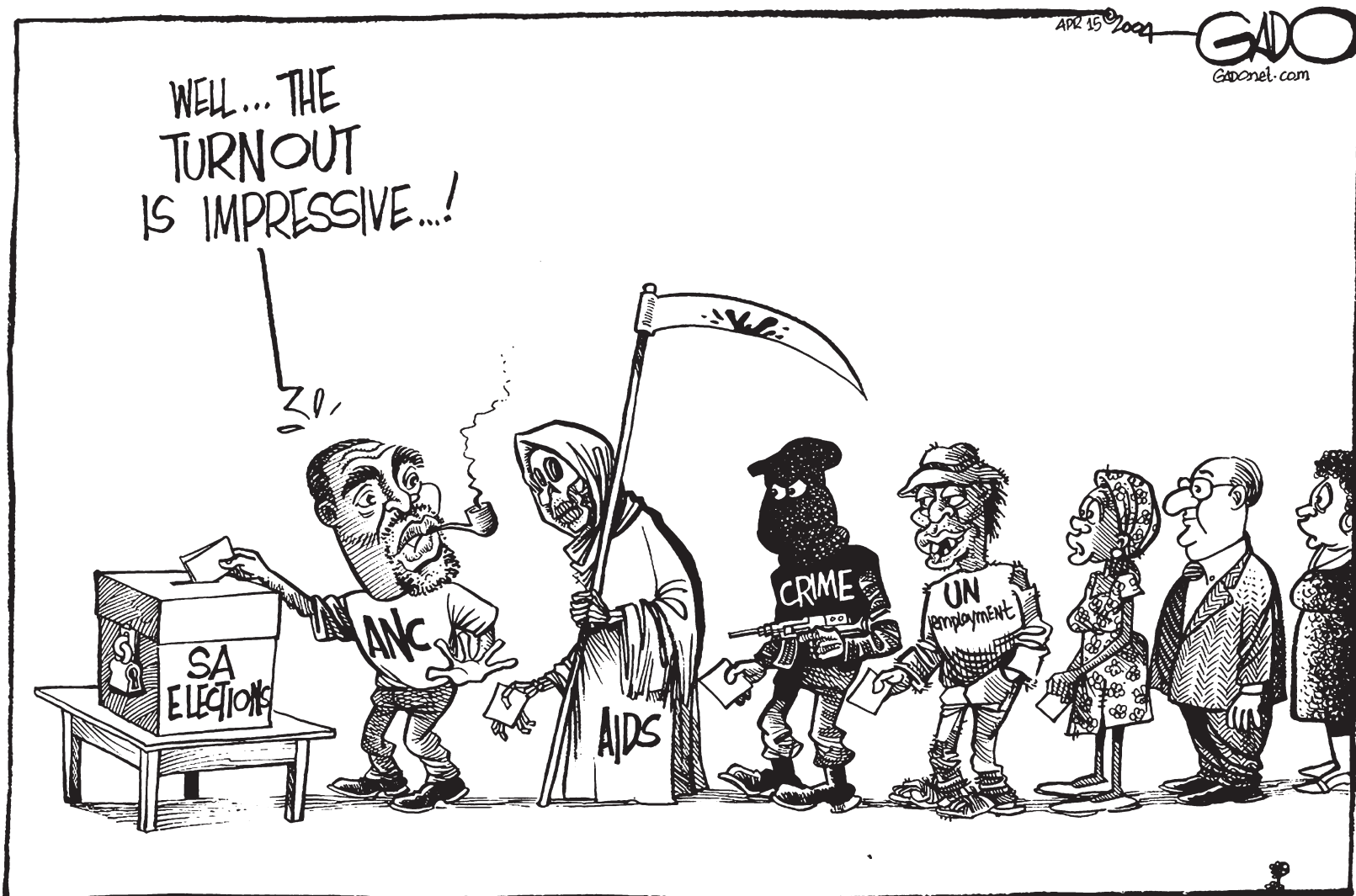
Vicky Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania.

vebrød fra å selge brukte skjorter og sko. Kvinnen i salongen slipper heller ikke unna betalingen til kjæresten har kommet hjem fra Roma. Hos Sophia er det kontant betaling uansett kjærestestatus.

Etter hvert har det blitt så mye sladder i Sophias salong at hun har begynt å lage regler. Hun vet også at det er vanskelig å skille sannhet fra rent oppspinn. Blir hun selv sitert som kilde for usannheter, kan det være skadelig for businessen.

Å kreve en sladderfri frisørsalong er selvsagt helt naturstridig, men Sophia sier stopp når sladder er ondssinn og rammer andre gode kunder i salongen. Hun vil heller ikke selv være en sladderspredere, så hun forholder seg rimelig svevende i svarene når hun selv blir spurt om hva som er «siste nytt». Sophia vil ikke at «Beauty Saloon» skal bli et senter for bakvaskelser og negative nyheter. Hun har fått en egen teknikk for å vri samtalen over på mer allmenne temaer, eller behendig slå på en støyende hårføner når noen går for langt i negativ omtale av naboen. Men litt sladder må det altså være. En frisørsalong er tross alt en frisørsalong.

Gados verden

Tanzanieren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Fokus på det urbane Afrika

LITTERATUR

Samtidig som giverlandene tradisjonelt har satt fokus på utviklingen av landsbygda i afrikanske land, har det gått en folkestrøm til de store byene. De eser ut. Folk setter opp sine skur på ubrukte landområder i nærheten av bysentrene, og slumområdene rommer etter hvert millioner av mennesker. Flere steder er bosettingen ulovlig, og i alle fall utenfor enhver byplanlegging. For å livnære seg blomstrer små markeder opp, kanskje bare en kasse med bananer langs hovedveien, eller verksteder. Den såkalte uformelle økonomien.

Det er blant annet denne utviklingen Karen Tranberg Hansen og Mariken Vaa ønsker å sette fokus på gjennom boka «Reconsidering informality. Perspectives from Urban Africa». De to har redigert en artikkelsamling med flere konkrete eksempler knyttet til tre temaer: Lokalisering, sted og plass. Økonomi, arbeid og levestandard. Land, bosetting og planlegging.

Det nye med denne boka er at man forsøker å se den uformelle bosettingen og den uformelle økono-

bokanmeldelse

Reconsidering informality:

Perspectives from Urban Africa.

Redaktører: Karen Tranberg Hansen og Mariken Vaa
Nordiska Afrikainstitutet, 2004

mien i sammenheng – de kaller det «uformelle byer». Etter at FN organisasjonen HABITAT har utarbeidet omfattende programmer som inneholder tiltak som skal hindre at den sterke urbaniseringen fører til en katastrofe både for mennesker og miljø – og som regjeringer over hele verden har gitt sin tilslutning – ligger det en advarsel i teksten: Det er på tide å komme i gang! I følge FN skal to milliarder flere mennesker finne en plass i byene i de fattige landene innen vi når 2030. De skal også finne arbeid.

Den ville veksten i byene har etter forfatterens mening store menneskelige kostnader. Vi vet det jo. Det gode liv lar seg ikke finne blant

rennende kloakk, epidemier, prostitusjon, kriminalitet, rusmiddelmissbruk, mangel på rent vann og i visse tilfeller griske landeiere. Men livet går sin gang, som det heter, og enkelte av de eldste slumområdene er etter hvert blitt «satte» slik at også en middelklasse har funnet sitt område og satt opp sine mer anstendige hus kant i kant med slum. Det skjer uten plan og styring. Forfatterne i boka mener at tida er moden til å glemme mislykkede strukturprogrammer og ta inn over seg at vi nå har nådd et strategisk viktig tidspunkt: Så vel landene selv som giver-samfunnet må ta fatt i byutviklingen – både selve bosettingen som byenes økonomi.

I boka hevdes det at få giverland hittil har formet en politikk for støtte til utvikling av byer i den fattige del av verden. Og de mener at på dette feltet må vi også se på rettigheter knyttet til økonomi, skatte- og avgiftsegler og arbeid. Boligbyggingsprogrammer er ikke nok for byer i krise. Det må skaffes fram mer kunnskap i hvordan både den ufor-

melle bosettingen som den uformelle økonomien fungerer sammen. Disse to perspektivene driver fram en prosess som neppe den mer globale markedsøkonomien fanger opp. Likevel er det den «uformelle byen» som er rammen for livet til millioner av mennesker – mennesker som burde høre hjemme i enhver plan som har som mål å bekjempe fattigdom.

Og skal man først sette slike spørsmål på dagsorden kommer man heller ikke unna konflikten om rett til og bruk av landområder.

Boka presenterer en rekke prosjekter fra flere afrikanske land som også gir et lite løft til håpet. Gjennom nettverk, kunnskap og erkjennelse av den plassen den «uformelle byen» har i stadig voksende bysamfunn, kan man også gjøre noe for å skape et bedre liv for menneskene som bor der. Men – og det er vel et hovedpoeng i boka – da må det mer helhetlige grep til.

STONE BRATTELI

MPA - Master of Public Administration

Morgendagens ledere i offentlig sektor står foran store utfordringer og nye krav til ledelse.

Vi tilbyr en mastergradsutdanning som gir deg bedre forutsetninger for å fungere som leder og endringsagent i en offentlig virksomhet.

MPA har en basisblokk og tre fordypningsblokker: Internasjonalisering og strategisk ledelse; Utdanningsledelse; og Helse- og Sosialledelse. Studiet er samlingsbasert med 10 samlinger, hvorav to legges i utlandet; bl.a. København og Maastricht. I studiet inngår også en ukens internasjonal sommerskole «Challenge of Change».

STUDIESTED: Trondheim/Steinkjer

STUDIESTART: Januar 2005

SØKNADSRIST: 15. juni 2004

KONTAKT/INFORMASJON:

HIST: Bente Tapuwa Hansen, tlf 73 55 99 38,

e-post: bente.hansen@toh.hist.no

HINT: Arne Rannem, tlf 74 11 21 36,

e-post: arne.rannem@hint.no

For mer informasjon og søknadsskjema se: www.hint.no/mpa

CIBERO BV

Spesialrådgiver

Høgkommissæren for flyktninger søker etter norsk spesialrådgiver for kvinne- og likestillingsspørsmål.

FNs Høgkommissær for flyktninger (UNHCR) skal styrke arbeidet sitt med kvinne- og likestillingsspørsmål og ønsker å knytte til seg ein norsk spesialrådgiver. Norge har lenge vore mellom pådrivarane for at Høgkommissæren forsterkar engasjementet sitt i kvinne- og likestillingsspørsmål, og utanriksdepartementet har tatt på seg å finansiere denne stillinga i førstninga.

Arbeidsoppgåvene blir tredelte:

- verne flyktningkvinner og -jenter mot overgrep, og kjønnsbaserte tiltak for å fremje rettane deira;
- sikre at humanitært personell blir stilt til ansvar ved misbruk av stillinga til å utøve seksuell eller kjønnsbasert vald, og utvikle åtgjerder som førebygg slike overgrep;
- fremje likestilling i UNHCR sin personalpolitikk.

Stillinga ble lyst ut i Aftenposten 29. april og på Utenriksdepartementet sine heimesider www.odin.dep.no/ud under særskilte stillinger.

For nærare opplysningar kontakt flyktningrådgivar Lars Fure, telefon 22 24 38 87.

Junioreksperter til FN

Norge finansierer i dag 50-60 norske junioreksperter til ulike FN-organisasjoner. Antall nye rekrutteringer i året varierer fra 15 til 25. Formålet er å bistå FN, bygge opp internasjonal kompetanse i norske miljøer gjennom å opparbeide innsikt i organisasjonenes virksomhet og utgjøre ressursbase for fremtidig rekruttering.

Rekrutteringen blir foretatt av Utenriksdepartementet (UD) i samarbeid med organisasjonen. Organisasjonen er arbeidsgiver og forvalter og administrerer junioreksperterne.

UD skal nå rekruttere til FAO (FNs org. for ernæring og landbruk) (1 stilling)

■ Associate Professional Officer (Development Law Service), Roma

Mer om FAO: www.fao.org

UNOHCHR

(Høgkommissæren for menneskerettigheter) (1 stilling)

■ Junior Professional Officer (Treaties and Commission Branch), Geneve

Mer om UNOHCHR: www.ohchr.org

For alle stillingene:

Utdanning på hovedfagsnivå og noe arbeidserfaring. Interesse for bistandsspørsmål og erfaring fra områder relatert til organisasjonens arbeid er ønskelig. God skriftlig fremstilling. Meget gode engelskkunnskaper. Arbeidskjennskap til et annet FN-språk tillegges vekt.

Søkere må være norske statsborgere og ikke over 32 år.

Informasjon om stillingene, søknadsprosedyre m.v. finnes på odin.dep.no/ud/norsk/dep/stillinger/

Søknad sendes innen 27. mai 2004 via e-post til uha@mfa.no

Utenriksdepartementet, Enhet for rekruttering til internasjonale organisasjoner, Postboks 8114 dep., 0032 Oslo

Norads hjemmeside har fått ny design

Besøk www.norad.no og les mer om den nye Fagetaten

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 15. juni

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Andreas Poppe er en av ARC-aids nye Fredskorps-deltakere på Desmond Tutu Peace Centre (DTPC) i Sør-Afrika. Han har en M. Phil. In Multicultural and Development Education. Det siste året har han arbeidet for Norges Fredsråd utarbeidet arbeidsgrupper, seminarer og en webside om fredsutdanning. Hans hovedansvarspoppgaver på DTCP vil være å assistere på seminarene i the Emerging Leadership Programme og å etablere kontakter og opprette projekter med andre NGOer i Sør-Afrika og Norge.

Bianca Robertson (26), kommer fra Sør-Afrika og er på utveksling mellom Desmond Tutu Peace Centre og ARC-aid i Kristiansand. Hun avsluttet et bachelor i rettslære, med spesiell interesse for ungdomsrett og grunnlov ved University of the Western Cape, Sør-Afrika, og avsluttet en Master i menneskerettigheter og internasjonal rett ved University of Utrecht. Bianca skal arbeide hos ARC-aid i ett år, og vil hjelpe med oppstart av Global Link, et prosjekt for å knytte sammen tre tortur- institusjoner; Nyayo House i Kenya, Arkivet i Kristiansand og Robben Island, Sør-Afrika.

Pernille Stallemo har en mastergrad i International Relations fra University of Amsterdam. Hun har tidligere arbeidet i svenske SIDA, den indiske ambassaden i Oslo og UNDP Oslo Governance Centre. Pernille skal arbeide på Desmond Tutu Peace Centre i Cape Town, som en del av Fredskorpsets utvekslingsprogram. Hennes hovedansvarsområde vil være markedsføring. Hun vil også arbeide med institusjonssamarbeid og utvikling av ARC-konseptet.

Ole Bjørn Røeggen er tilsatt som ny ambassaderåd ved Norges EU-delegasjon i Brussel. **Siri Koné** er tilsatt som ny ambassaderåd ved FN-delegasjonen i Genève. **Else Berit Eikeland** er tilsatt som ny ministerråd i London. **Bjørn Magnus Berge** er tilsatt som ny ambassaderåd i Stockholm. **Erling Rimestad** er tilsatt som ny ambassaderåd i Washington. **Paal Ivar Aavatsmark** er tilsatt

som ny ambassaderåd i Guatemala. **Kikkan Haugen** er tilsatt som ny ambassaderåd i Kathmandu. **Kristin Sverdrup** er tilsatt som ny ambassaderåd i Pretoria. **Rannveig Sund** er tilsatt som ny ambassaderåd i Maputo.

Jan-Eivind Viumdal (32) er ansatt som informasjonskonsulent i 50% stilling i Norsk Misjons Bistandsnemnd. Han har tidligere undervist i media på Danvik Folkehøgskole og hatt flere jobber som journalist i aviser og TV, nå sist i «Korsets Seier», hovedorgan for Pinsebevegelsen i Norge. Viumdal har bred utdannelse innen samfunnsfag, medier og kommunikasjon, bl.a. fra Australia og USA.

Christoffer Grønstad (25) ble i april valgt til leder for Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Han har solid erfaring fra LNU, der han blant annet har ledet arbeidsgruppen for minoritetspolitisk arbeid. Det siste året har han vært leder for Arbeidsgruppen Nord/Sør. I 2002 var han ungdomsobservatør til FNs generalforsamling, der han holdt et innlegg om dødsstraff mot mindreårige. Han har vært på utveksling i Guatemala gjennom Norges Bygdeungdomslag, som er hans bakgrunnsorganisasjon.

Det er valgt nytt styre og representantskap i Kirkens Nødhjelp under representantskapsmøtet som gikk av stabelen i Kristiansand, 23. - 24. april. Representantskapet er Kirkens Nødhjelps øverste organ. Følgende nye personer er valgt for perioden 2004 - 2007: **Harald Gundersen**, Oslo bispedømme, **Runar Godø**, Borg b.d., **Dag Landmark**, Hamar b.d., **Kjell Håkon Andersen**, Tunsberg b.d., **Erling Jakobsen**, Agder b.d., **Reidar Møller**, Stavanger b.d., **Torbjørn Jarle Fjøren**, Bjørgvin b.d., **Erling Sølvik**, Møre b.d., **Britt Arnhild Wigum Lindland**, Nidaros b.d., **Brita Bye**, Sør-Hålogaland b.d., **Line Merethe Skum**, Nord-Hålogaland b.d., **Sissel Hodne Steen**, Den norske kirkes Kirkemøte, **Ingrid Vad Nilsen**, Den norske kirkes Kirkemøte, **Stig Lægdene**, Den norske kirkes Kirkemøte, **Berit Wenaas**, Den norske kirkes Kirkemøte, **Ronald Urheim**, Den norske kirkes Kirkemøte (samisk Kirkeråd), **Erlend Rogne**, Den

norske kirkes Kirkemøte (ungdomsrepr), **Mari-Anne Nybraaten**, Normisjon, **Sølvi Endresen**, Norges Samemisjon, **Camilla Ravnsborg Aschjem**, Norges KFUK/KFUM, **Dagfinn Stærk**, Den evangeliske Lutherske Frikirke, **Kjell Ohldieck**, De Frie Evangeliske Forsamlinger, **Billy Taranger**, Det Norske Baptistsamfunn, **Viggo Koch**, Det Norske Misjonsforbund, **Inger Marit Nygård**, Frelsesarméen, **Gunnar Bradley**, Metodistkirken i Norge, **Frank Matre**, Pinsebevegelsen i Norge. Norges Kristelige Student og Skoleungdomslag har ikke oppnevnt noen til Kirkens Nødhjelps representantskap. Paraplyorganisasjonene NORME og Global Aid Network er gitt observatørstatus i Kirkens Nødhjelps representantskap.

Nytt styre i Kirkens Nødhjelp fra 24. april: **Thor Bjarne Bore**, styreleder, **Liv Berit Carlsen**, **Hans Olav Høivik**, **Malin Stensønes**, **Olav Fykse Tveit**, **Knut Østbye**, **Trine Skarbøvik Heimerback** og **Kurt Mosvold** samt to representanter for de ansatte. Varaplasser: **Elise Sandnes**, **Martin Kulild** og **Anne Skjelmerud** samt to representanter for de ansatte.

Sverre Erik Jebens (55) er valgt til ny norsk dommer til Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg. Han vil overta stillingen 1. november 2004, når Hanne Sophie Greves funksjonstid utløper. Jebens har vært lagdommer i Frostating siden 1988. Han er for tiden konstituert som tingrettsdommer i Trondheim, og arbeider også med rettsvitenskapelige spørsmål knyttet til menneskerettighetene.

Kristina Rødahl er ansatt i et engasjement som VennSkaper i Vennskap Nord/Sør og vil arbeide med ungdomsprogrammet SPOR, skoleutveksling og kulturutveksling. Hun har en Master i Communication Management fra Sydney og har lang fartstid i Changemaker, bl.a som leder i 2001/2002. Kristina Rødahl har god kjennskap til vennskapssamarbeid både fra Fredrikstad og Kråkerøy.

notiser

Nødhjelp til Haiti

Et skip lastet med 32 lastebiler og åtte firehjulstrekkere fra Norges Røde Kors har ankommet Haitis hovedstad Port-au-Prince. Lastebilene skal brukes til å distribuere mat til Haitis fattige. Utenriksdepartementet på har bidratt med 4,7 millioner kroner. Lastebilene er donert av Røde Kors. M-621 lastebilene har opprinnelig tilhørt Forsvaret.

Strømmålere til Øst-Timor

Norge har bidratt sterkt til at Øst-Timor i løpet av neste år har til sammen 27 000 strømmålere på plass hos kundene, og dermed til at statsbudsjettet tilføres helt nødvendige inntekter fra strømleveransene.

NORAD bidro med 7,5 millioner norske kroner i 2003. Pengene skulle blant annet gå til 10 000 strømmålere. Behovet for strømmålere har vist seg å være mye større. NORAD går inn med ytterligere 11,2 millioner kroner i år og 4,5 millioner neste år for å dekke behovet på ytterligere 17.000 strømmålere.

Norad Besøk Norads hjemmeside www.norad.no for mer informasjon om ansvarsområdene i den nye Fagetaten Norad.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Indias statsminister Atal Behari Vajpayee.
2. På grensen mellom Peru og Bolivia.
3. Kurderne.
4. Afrika.
5. Laos, Kambodsja og Vietnam.
6. Hinduistisk lærer og leder.
7. Etiopia, Eritrea, Somalia og Djibouti samt tilstøtende områder i Sudan og Kenya.
8. Den Austroasiatiske språkgruppe.
9. Bangladesh (Cox's Bazaar).
10. Sharia.
11. Andesfjellene.
12. Sør-Afrika.
13. Mexico (Chihuahua og Mexicogulfen).
14. Mahogni.
15. Bosphorus.
16. Sierra Leone.
17. Soweto.
18. På grunn av sars-epidemien.
19. De små Sundaøyene.
20. Bistå med faglige råd i utviklings samarbeidet.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Sendes til:
bistandsaktuelt,
 Norad, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Jomfruklubben i Gonder

Etiopiske unge avlegger kyskhetsløfte for å unngå aids

GONDER (b-a): I Etiopia har en gruppe ungdommer tatt aidstrusselen bokstavelig talt i egne hender, og høytidelig lovet å holde seg unna sex til de gifter seg. Nå vil de øke bevisstheten blant andre tenåringer.

• I ETIOPIA:
BIBIANA DAHLE PIENE

HIV/AIDS

«Jeg er jomfru og stolt av det». Jomfruklubbens motto er ikke til å misforstå. Siden oppstarten i 2001 har klubben fått 104 medlemmer. Alle medlemmene er jenter, og alle har vært hos legen og tatt både jomfrutesten og hivtesten.

Guttene er det verre med. Det er jo vanskelig å teste om de virkelig er jomfruer. Men likevel har noen titall gutter avlagt kyskhetsløfte. De kaller seg «Virgin boys», et navn som avstedkommer latter selv blant de andre medlemmene i gruppa.

En ettermiddag i februar har ledergruppa, som består av ni jenter og gutter, møte i Gonder, en av de større byene i Amhara-regionen nordvest i Etiopia. De presser seg inn i et knøttlite kontor som gjør jobben som klubblokale. Veggene er dekket med plakater og plansjer over oppnådde mål, og tett i tett henger avisutklipp med artikler om klubben. Den har allerede rukket å vekke oppsikt både nasjonalt og internasjonalt.

Jomfruklubben i Gonder vekker både nasjonal og internasjonal oppsikt.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

Frykt som drivkraft. Dagens diskusjonstema er hvordan man kan nå unge jenter som strømmer inn til byen fra landsbygda, og som ofte ikke har annet valg enn å prostituere seg. Mange begynner som hushjelper, men glir senere over i prostitusjon, ofte etter å ha blitt voldtatt av mannen i huset.

Jenter er mest utsatt for hivsmitte. Derfor har vi mest fokus på dem, sier 17 år gamle Selamawit, lederen for jomfrujentene. Mange jenter gifter bort i svært ung alder, voldtekt er utbredt og sexpresset er økende blant yngre generasjoner.

En annen årsak er ganske enkelt den at Etiopia er hardt rammet av hiv og aids. Ifølge statistikker er minst 10 prosent av den voksne befolkningen smittet. Og det er spesielt frykten for den uheldelige sykdommen som er drivkraften til gruppa. Alle har opplevd at en person i nærmiljøet, ofte en på deres egen alder, er død av aids.

Gjenopprette kulturen. Jomfruklubben er en avlegger av ungdomsorganisasjonen Fre Genet, en organisasjon for aidsforebygging som ble startet i 1999. Siden oppstarten for tre år siden har jomfruene fått støtte fra Redd Barna. I år er støtten på rundt 20.000 kroner. Dessuten bidrar medlemmene med 50 øre hver i måneden.

Ifølge statistikker er minst 10 prosent av den voksne befolkningen smittet.

I Fre Genet identifiserte vi de tre viktigste metodene for å forebygge aids: Avholdenhet, trofasthet og bruk av kondom. Det var da vi diskuterte hvordan vi kunne promotere avholdenhet at ideen om Jomfruklubben oppsto, forteller Selamawit.

I begynnelsen var de ti medlemmer. Det neste året økte medlems-tallet til 60, og nå er de altså over 100. Og hele tiden banker nye ungdommer på døra til klubblokalet i sentrum av Gonder og vil være med. For å bli medlem av klubben må

jentene – og guttene – avlegge løfte i full offentlighet om at de vil avstå fra sex før ekteskap. For å holde moralen oppe møtes klubben hver lørdag for å diskutere ulike ting og støtte hverandre i et sosialt fellesskap.

– Det har vært vanlig i vår kultur å ikke ha sex før man gifter seg. Vi ønsker å gjenopprette denne moralen. Sånn sett kan du si at aids har vært en pådriver, sier Tibebe, en av lederne blant guttene.

Hjemmebesøk og kaffeseremoni. Klubbens viktigste arbeid er å øke bevisstheten om hiv og aids, først og fremst i sin egen aldersgruppe – ungdommer mellom 15 og 23 år, men også blant folk flest, især på landsbygda. Ambisjonen er å skape en landsomfattende organisasjon, men dit er det langt fram, innrømmer de. Nå tar de et skritt om gangen.

– Det vi driver mest med nå er å gå på hjemmebesøk til folk. Vi gjør omtrent 25 slike besøk i måneden, spesielt der hvor unge hushjelper fra landet jobber. Der holder vi gjerne en kaffeseremoni for hushjelpen, for å hindre at hun prostituerer seg senere. Under seremonien forteller vi om hiv og aids og hva man risikerer, sier Stae, en annen av gutte-lederne.

Jomfruklubben reiser også rundt i distriktene, der de besøker

skoler og forsamlingshus, holder foredrag og lager teaterforestillinger, for å spre budskapet.

– Vi forsøker å gi jenter selvtilitt, sånn at de kan motstå press til å ha sex. Dessuten snakker vi om familieplanlegging og andre seksuelt overførbare sykdommer, sier Selamawit.

– Men hva hvis jeg sier at jeg ikke er interessert i avholdenhet, men heller vil ha kondomer. Kan dere hjelpe meg da?

– Jada, vi kan skaffe kondomer også, sier gruppa. Og så ler de hjertelig.

FAKTA

■ Jomfruklubben er et av flere tiltak mot hiv/aids i Etiopia som finansieres av den norske bistandsorganisasjonen Redd Barna.

■ Norske ikke-statlige bistandsorganisasjoner mottar offentlig støtte fra Norad til sine langsiktige utviklingsprosjekter i fattige land.

■ Vanlig støtteomfang er 90 prosent, mens 10 prosent er egenandel.